

Quasi ab omni iniquitate, & mundaet sibi populum acceptabi-
 lem sectatorem bonorum operum. Cuius tantæ gratiæ
 Tit. 2. nos commonefaciens beatus Petrus dicit: Scientes quia
 1. Pe. 1. non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de
 vana vestra conuersatione paternæ traditionis, sed pre-
 cioso sanguine agni immaculati & incontaminati Iesu
 Christi.

I Et quoniam omnis Christi actio nostra instructio est,
 Peregrinatio conuenit & nos tanquam peregrinos esse in conuersan-
 do, tanquam hortolanos in operando, tanquam merca-
 ter quis. tores in perseverando.

Sanæ peregrini sumus in hoc mundo sicut ille intellexit
 Psal. 137. xit qui ait: Aduena ego sum apud te & peregrinus, sicut
 omnes patres mei. Porro qui se peregrinos fatentur, ostendunt
 Meb. 11. se patriam inquirere. Non enim habemus hic manentem
 ciuitatem, sed futuram inquirimus.

Habet mundus iste (vtique terra peregrinationis nostre)
 quasi duas portas per quarum alteram vniuersum
 genus humanum ingreditur, & per alteram cogitur exire:
 per natiuitatem enim ingreditur, & egreditur per mortem.
 Huius peregrinationis nostre comonefacit nos beatus

1. Pet. 2. Petrus dicens: Obsecro vos tanquam aduenas & peregrinos
 abstineat vos à carnalibus desideriis quæ militant aduersus
 animam. Et apostolus Paulus Abnegantes, inquit, impietatem
 Tit. 2. & secularia desideria, sobriè, iuste, & pte viuamus
 in hoc seculo. Alienum est à peregrino superflua querere,
 luxui indulgere, habitacula sumptuosa statuerè, aut
 intendere pecuniis & diuitiis augendis, si habet aliquid
 Imitationem deest nos quasi hortolanos esse nosmetipsos
 & vitam propriam excolendo, id est actus nostros & mores
 discutendo, diiudicando, corrigendo, ordinando, & in bonis
 operibus indefinenter exercendo, extirpandis vitiiis, & virtutibus
 inferendis dicente apostolo: dei agricultura estis.

Secundo, ad christi imitationem deest nos quasi hortolanos
 esse nosmetipsos & vitam propriam excolendo, id est actus
 nostros & mores discutendo, diiudicando, corrigendo, ordinando,
 & in bonis operibus indefinenter exercendo, extirpandis vitiiis,
 & virtutibus inferendis dicente apostolo: dei agricultura estis.

Tertio conuenit nos esse spirituales mercatores, euan-
 gelicam negotiationem impigrè & perseveranter exercendo,
 iuxta quod per euangelicam parabolam designatur, in qua prudens
 negotiator quærens bonas margaritas, inuenta vna preciosa
 margarita abiitse memoratur, & distraxisse omnia quæ habebat,
 & emisse illam.

1. Cor. 13. Mercator exercendo, iuxta quod per euangelicam parabolam designatur,
 in qua prudens negotiator quærens bonas margaritas, inuenta
 vna preciosa margarita abiitse memoratur, & distraxisse omnia
 quæ habebat, & emisse illam.

Mat. 13. Nam

Nam qui vitam æternam (quæ deus est) comparare desiderat,
 vendat necesse est omnia quæ habet, id est, seipsum abnegans
 propriis renuntiet concupiscentiis, & possideat illam.

Circa tertium quod est, ex euentu mirando christi
 recognitio, subditur:

Dicit ergo discipulus ille quem diligebat Iesus
 Petrus: Dominus est.

Cognouit primus ille discipulus dominum, siue in miraculo
 istius piscationis, siue sono præcongnite vocis, siue
 primo reminiscens piscationis, in qua Petrus ad christi
 verbum laxatis retibus in capturâ concluserat piscium multitudinem.
 Venit itaque in mentem discipulo huic, id est beato
 Iohanni miraculum piscationis præfixæ, & mox cognouit
 quia christus esset, cuius imperio etiam ista facta est
 captura.

Dicit ergo discipulus quem diligebat Iesus Petrus,
 Ergo, videlicet, quia magnus ille puerorum suorum appellator
 qui in littore frabat tam veraciter prophetauerat, dicens:
 Mittite in dexteram nauicigis rete, & inuenietis
 in mentem illi discipulo quia Dominus est.

Quod etiam mox præ omnibus dixit Petrus quem gaudis-
 surum esse fecerat plus omnibus. Et bene quia cito acquie-
 uerant dicenti, mittite in dextram nauicigis rete sicut
 maffueri qui sequuti fuerant magistrum mansuetudinis
 stantim cognouerunt eum, sicut & illi duo dignè cognouerunt
 eum in fractione panis, pro eo quia coegerant eum dicentes:
 Mane nobiscum quoniam aduenerat.

Nec dixit discipulus ille, Iesus est, sed dominus est, &
 non ait, Noster, vel quorumcumque diffinitè, sed indiffinitè,
 dominus est. Quis enim suum particulatim dominum
 diceret, qui sic iam palam fecerat quod etiam maris dominus
 esset, qui & iam rediit ad mortem probauerat quod mor-
 tis victor, & uitæ dominator existeret?

Circa quartum, quod est Simonis Petri ad Iesum prope-
 ratio, subditur:

Simon Petrus quem audisset quia dominus est, tunica succiuxit
 se (erat enim nudus) & misit se in mare.

Etiam hoc loco inuenimus discipulorum proprietate

K
 Beda.
 Luc. 5.
 Iohannes
 vñ christi
 scit, cognos-
 cit,

Dñs est,

L
 Theoph.

offendi. Nam perspicacissimus quidem Ioannes, Petrus autem feruentior. Ea propter Ioannes quidem agnouit Dominum, Petrus vero prior venit ad eum.

Porro succingendo se reuerentiam ostendit, mittendo autem se in mare, declarauit desiderij magnitudinem, non enim expectat, vt alii, sed natans aduenit, quauis du centis cubitis absente à terra.

Dicitur autem Petrus nudus fuisse ad comparatione ceterorum vestimentorum quibus vti solebat. Sicut nos solemus dicere quum aliquem simplici vestimento videmus indutum, quare nudus incedis? Sive potest intelligi quòd more piscatorum studio piscandi nudus incesse- rit Vbi Theophrastus:

Epédytes Præcingit autem se linteo amictu quod Greci epédyten vocant, quem Phœnicæ & Tyrj piscatores circumdant sibi siue quum nudi sunt, siue vestiti vestimentis sui perponunt. Proinde eodem ardore quo & cætera alia fecerat venit ad Iesum, mittens se in mare.

Ruper. Olin miserat se in mare & ambulauerat super aquas vt adueniret ad Iesum super aquas ambulantiem solum sed videns ventum validum venientem timuit, & in ipso timore suo penè submersus est. Nunc autem stante domi no in litore, sponte se mittit in mare, & non timet nihil quod periculi passus est, Quid hoc est, nisi quia tempestate Iudaica, quam dominus superambulans vicit, Petrus negaturus erat timore mortis, & nunc fortiter agere habebat in fluctibus? Romani imperij, in magna tempestate facti ueronis.

Benè ergo qui ante passionem domini timuit & penè submersus est, nunc post eius resurrectionem mitis se in mare ad portum feliciter peruenit.

Ioan. 21. Non autem Ioannes misit se in mare vt veniret ad Christum qui sine martyrio vitam foret conclusurus in pace, sed Petrus, qui mox post hæc à Christo dicitur: Quia esses iunior cingebas te & ambulabas vbi volebas: Quia autem seuerius extendes manus tuas, & alius te cinget & duceat quòd tu non vis. Quod exponens Euangelista: Hoc autem, inquit, dicebat, significans qua morte clarificaturus esset deum.

Sanè tribulationes mundi huius rectè per mare designantur. Vnde & qui ad Christum venire ardèter desiderat,

dum mundi huius tribulationes perpeti non refugium, quasi per medios maris fluctus ad Christum peruenit, non ignari quoniam per multas tribulationes oportet introire in regnum dei.

Circa quintum quod est, cæterorum discipulorum ad Iesum nauigatio, subditur:

Alii autem discipuli nauigio uenerunt (non enim longe erant à terra, sed quasi cubitis du centis) trahentes rete piscium.

Ordo literæ est: Alij discipuli nauigio uenerunt, trahentes rete piscium. Non enim longe erant à terra, sed quasi cubitis ducentis. Attende quod cubitus quidam est geometricus sex continens pedes, alius est cubitus vsualis continens tantum pedem vnum cum dimidio. Est autem cubitus pars brachij, & dicitur à cubando, quod super brachium cubant homines.

Quum ergo hic dicitur, quòd discipuli nō erant longè à terra, sed quasi cubitis ducentis, nō hoc de cubitis geometricis est intelligendū, alioqui longè fuissent à terra, sed de cubitis vsualibus, quorū ducti, adæquate faciūt pedes trecentos. Quū aut quinq; pedes passum vnum faciant, facile colligitur, quia discipuli sexaginta passibus distabant à terra, Nam trecenti pedes sexaginta passibus efficiunt.

Mythicè autem, alij discipuli qui nauigio uenerūt illos Ecclesiæ sanctæ rectores significant, qui in pace finitū vitam. Petrus verò qui mittit se in mare illos omnes qui sicut & ipse per medios fluctus tribulationum felsinant & currunt ad dominū trahentes rete piscium, id est, scriptis suis & laboribus omnimodis propugnantes & cōfidentes fidem gentium. Nec longè absunt ab illa viuentiā terra, in qua dominus immortaliter stat, sicut longè erāt antiquitus sub lege laborantes antequā ueniret gratia, sed propè sunt quasi cubitis ducentis, à cunctis scilicet legalibus ceremoniis liberi, solaque ad perueniendum opus habentes dilectione dei & proximi.

Circa tertium principale dicitur:

Vt ergo descenderunt in terram, uiderunt prunas positas, & pisem superpositum, & panem.

Act. 14.

Cubitus duplex.

Rectori ecclesiæ duomodi

N Hic ostenditur discipulis in terra refectiois exhibitio. Vbi tria sunt consideranda. Primum est, miranda refectiois præparatio. Secundum est, ex captis piscibus refectiois instauratio. Ibi dicit eis Iesus, adferre. Tertium est, discipulorum ad prandium familiaris inuitatio. Ibi dicit eis Iesus: Venite.

mirra præ Circa primam dicitur: Vt ergo descenderunt de naui in terram, viderunt i littore prunas positas, id est, carbones ignotos, & pisces superpositum, prunis, viderunt & panem, non prunis superpositum, sed seorsum. Ante passionem suam dñs ope rabat miracula ex materia subiecta, verbi gratia, vinum ex aqua, & multis hominibus saturandis paucos panes & pisces multiplicauit, nunc verò ad mirabiliora signa se trãffert. Nō em̄ apparuit vnde virtus diuina carbones illos, pisces, & panem, pduxisset, vt maiori miraculo discipuli in fide resurrectionis Christi magis cōfirmarentur.

Chry.

Rupert.

Futura Mystricè, Regnum beatitudinis, quod vnum & æternū prandium, vna & perpetua cœna est, in illo littore, id est, typus beati seculi sine inueniendum est. Illic inuenient omnes electitudinis. Et prunas, id est, plenarium ignem vel amorem spiritus sancti, qui in hac vita sanctis aliquantulus est, in illo autem regno permaximus, sicut propheta prædicat, dicens:

Esa.

Dicit dñs, cuius ignis est in Sion, & caminus eius in Ieru salem. Inuenient & pisces superpositum, & panem, id est, vnum eundemque christum deum & hominem, secundum humanitatem quidem sicut pisces assum, secundum diuinitatis verò naturam panem angelorū impassibile.

Circa secundum, quod est, ex captis piscibus refectio nis cumulatō, subditur:

Dicit eis Iesus: Adferre de piscibus quos prendidistis nunc. Ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram, plenum magnis piscibus, centum quinquaginta tribus. Et quum tanti essent, nō est scissum rete.

Vbi Chry. Vt ostenderet nō esse phantasma quod factū est, ubi ex piscibus suo nutu ab eis captis, adferri, vt nō solum suo dono gratuito, sed etiam ex proprio labore discipuli reficiantur. Mystricè verò: Aduocabit cœlū de sursum & terram, discernere populum suū, Congregate illi sanctos

sanctos suos. Quinam sunt hi quibus hoc iuxta Psalmistam præcipitur, nisi Apostoli vel prædicatores sancti, quorum vnusquisque æterno iudicii præsentabit, quos tantumque bonos pisces de labore suo acquisiuit.

Ceterorū, hæc piscatio post dñi resurrectionem facta (vt ait Grego.) ideo in solam dexteram iussit, quia ad videndam claritatis ipsius gloriam, sola electorum pertinet. Typus retingit ecclesia, quæ de sinistro opere nihil habet. In illa prioris piscatione præmultitudine piscium rete rumpitur, quia nunc ad fidei confessionem etiam cum electis reprobis tanti intrant, qui ipsam quoque ecclesiam heresibus scindunt. In ista verò piscatione & mille pisces & magni capiuntur, & rete non rumpitur, quia sancta electorum ecclesia in cōtinua auctoris sui pace requiescens nullis iam dissentionibus dilaniatur.

Captis autem tam magnis piscibus, ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram. Ipsi quippe sancta ecclesia peculiariter commissa est, dicens dñs: Simon Ioannis Ioan. 21. amas me, paxce oves meas. Quod ergo postmodum aperit vni Petrus in voce, hoc iam significatur in opere. Ipsi em̄ pisces tro vt cō ad soliditatem littoris pertrahit, quia stabilitatem æternam missa cœnæ patriæ fidelibus ostendit. Hoc agit verbis, hoc epistolis, hoc agit quotidie miraculorum signis. Hæc Grego.

Sed dicat aliquis: Quum iam dictum sit de septem discipulis: Miserunt ergo (nimirum rete in mare) & iam non valuerunt trahere illud præ multitudine piscium, quomodo nunc dicitur: Ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram, quum multominus hoc posset solus, nisi quia per Quorum Petrum (cui specialiter dictum est tibi dabo clauas regni cœlorum) vniuersitas eorum designatur, quorū officium gura, est tractare hoc rete piscium, quod est, dei verbum. Itaque Mar. 16. vna fides, quam vniuersi piscatores hominum predicare rectè per vnum figuratur Petrum, cui præcipi ius datū est super omnes pisces pertinentes ad cœlorum regnum, ad sanctæ trinitatis conuiuium.

Ipsi verò pisces oēs magni & numerati sunt, quia videlicet oēs electi, quāuis impares meritis, oēs tū magni sunt. Oēs electi & certus est eorū numerus apud deū, quippe q ab origine mū magni, di vocati sunt sancti. Quomodo enim certus apud ipsum non esset numerus eorum quos præsciuit, quos prædesti Ro. 8. nauit, quos vocauit, quos iustificauit, quos magnificauit?

Et

Et quum tantū essent non est scissum rete, Quia vide-
licet in statu quidem presentis Ecclesie: rete scindunt pi-
sces illi qui numerum excedunt, attestatē psalmista, qui
dicit: Annuntiaui & loquutus sum, multiplicati sunt su-
per numerum. Sed in illo resurrectionis litore pax erit
& rete solidum, quia soli pisces qui numerati sunt ma-
gni omnes, id est, boni, illic erunt.

Circa tertium, quod est, discipulorum ad conuiuū fa-
miliaris inuitatio, subditur.

Dicit eis Iesus: Venite, prandete.

Mythicē,

Peracto labore piscationis nocturne ad prandium lassos
quod eis parauerat dominus clemēter inuitat. Quinetiā
mythicē, tam multis piscibus magis qui omnes in dextera
nauigij capti sunt ad terram protrahis, dicit Iesus: Veni-
te, prandete, quia quum federit idem filius hominis in se-
de maiestatis suae, & omnes electos ad dexteram suā con-
stituerit, tunc altissimē & suauissimē hoc modo intona-
bit: Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod
vobis paratum est ab origine mundi. Quid enim est hoc
prandere, nisi regnum eternum percipere? Quid verō est
regnando prædere, vel prandendo regnare, nisi ipsū qui
angelorum cibus est, in quem desiderant angeli prospice-
re regem gloriæ facie ad faciem sicuti est videre? vnde p-
pheta quum dixisset de homine ambulante in iustitiis &
loquente veritatem, panis ei datus est, aquæ eius fideles
sunt, quasi quererēs, qualis ei panis datus est, vel quales
ei aquæ sunt, statim subsequutus, regem, inquit, in deco-
re videtur oculi eius, sequitur:

Et nemo audebat discumbentium interro-
gare eum, tu quis es? scientes quia dominus est.

Q. Nemo audebat interrogare quis esset, quia tanta erat eui
Aug. dētia veritatis, vt non solum non negare, sed nec etiam
cur nemo dubitare quilibet auderet, q̄ si aliquis dubitaret, vtq̄
& interrogaret. Vbi Chry.

Certi quia ipse erat dominus non audebant interro-
gare, non quidem de hoc solum an ipse esset dominus, sed
nec de quocunq̄ alio. Non enim confidebant eum eo Io-
qui sicut prius, sed cum silentio & multa reuerentia sedo-
bant attendentes in eum, Et formam quidem alteram
videq̄

videntes & multa admiratione plenam, valde suspēcti Ergachri
volebant interrogare, sed formido in hoc quōd sciebant
quia dominus est, reprimēbat interrogationem, & solum
comedebant quæ eis dabat. Hic autem non respicit in cœ-
lum, neq̄ humana illa facit, ostendens quoniam condēscē-
sionis gratia illa olim ab eo fiebāt.

Itaq̄ discipuli intēti solummodo ad intendum do-
minū, vel audiendū, reuerentiam exhibētes nihil interro-
gabāt. Nimirū qm̄ ad illud æternum suos omnes inuita-
uerit conuiuū, iam opus non habebat interrogare e-
um scientes quia Iesus est, exparte (inquam) & perfectē
cognoscentes quōd modo exparte cognoscunt scriptu-
ras legentes & sanctum scientiæ spiritum consulentes, do-
nec veniat quod perfectum est, et euacuetur quod ex par-
te est. sequitur:

Et uenit Iesus, & accepit panem & dabat eis, &
piscem similiter.

Et venit Iesus nempe ad recumbentes, & pristino more
accepit panem & dedit eis, non enim nisi porrectum sibi
à domino panem de mensa præsumebant accipere, & pi-
scem similiter quem superpositum prunis inueniant in
partes fractum, illis dabat, & similiter de piscibus captis
quos super prunas poni iusserat.

Prius dixerat in parabola de domino & seruis fide-
Luc. 11.
bus, vtq̄ seipsum & suos designans, faciet illos discibe-
re, & trāsentes ministrabit illis, hoc ipsum quod illic ver-
bis, hic vtq̄ factis designans. Quis est autem iste panis,
nisi dulcedo diuinæ visionis? Et quis est? p̄cis, nisi natu-
ra filij hominis excocta igne passionis? Vtrumq̄ accipit
et dat illis, quia vtriusq̄ nature v̄sicō regni sui cōsortes
reficiet, sicut promittens alio loco, & ego, inquit, dispono
vobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum. Vt eda-
tis & bibatis super mensā meā in regno meo. Sequitur:

Hoc iam tertio manifestatus est Iesus discipu-
luis, quum resurrexisset à mortuis.

Benē dicit discipulū suū, id est, Apostolis, Iesum hoc tam
tercio post resurrectionem suam fuisse manifestatū, quia
si connumerarentur apparitiones factæ mulieribus, vel
etiam apparitio facta duobus discipulis euntibus in
Eminau

Emmaus, aut etiam apparitio facta Petro soli, ista apparitio non esset tertia. Inter apparitiones tamē factas pluribus Apostolis, ista est tertia. Prima enim fuit sero diei apparitio suae resurrectionis absente Thoma. Secunda fuit, post octo dies ab illa, iam Thoma praesente. Tertia est, quae haec lectio comprehenditur.

Porrò quoniam in ore duorum vel trium testium stabit omne verbum, ut scias quia legitimo testium numero sanctus euangelista confirmare intendit auditorem Euangelij in fide resurrectionis Iesu christi domini nostri, recte in fine huius lectionis ita cōcluserit: Hoc iam tertio manifestatus est Iesus discipulis suis quum resurrexisset à mortuis. Tametsi multa quidem & alia signa fecerit Iesus in conspectu discipulorum suorum, subaudiis, post resurrectionem suam à mortuis.

Et quoniam qui tribus istis non credit nec multis aliis si confiterentur foret crediturus, demum contentus eo quòd fidelibus satis sit, hoc quo iam dictum est modo concludit.

Dominica in

ALBIS.

Quum sero esset die illo una sabbatorum, & fores essent clausae, ubi erant discipuli congregati propter metum Iudeorum.

Ioan. xx.

In hac sancti Euangelij lectione tria describuntur. Primum est, Christi à morte rediitui coram suis discipulis gaudiosa manifestatio. Secundum est, de resurrectionis dominicae veritate Apostoli absentis dubitatio, ibi: Thomas autem. Tertium est iterum appaerente Christo discipulis, dubitantis Thomae confirmatio, ibi: Et post octo dies.

Circa.

Circa primum sex sunt consideranda. Primum, circa id quod actum esse memoratur circumstantiarum notanda descriptio. Secundum, Christi post mortem rediitui miranda apparitio, ibi: Venit Iesus, & stetit in medio. Tertium est, desideratae pacis gratiosa adiunctio, ibi: Et dicit eis. Quartum est, benigna manuum & lateris offensio, ibi: Et quum haec dixisset. Quintum est, ad instar sui, discipulorum missio, ibi: Dixit ergo eis iterum. Sextum est, ad infestationem dñi spiritus sancti datio, ibi: Haec quae dixisset.

Circa primum dicitur: Quum esset sero die illo vna sabbatorum, & fores essent clausae, ubi erant discipuli congregati. Vbi notatur circa domini apparitionem circumsstantia duplex, temporis. s. & loci. Tempus designatur vbi dicitur: Quum esset sero die illo, videlicet quem sua dñs resurrectione consecrauit. Vna sabbatorum. i. prima die à sabbato, in cuius mane apparuerat Mariae Magdalene, & rursus eidem cum aliis mulieribus, & post hoc Petro. Quo die etià apparuit duobus discipulis euntibus in Emmaus ambulans & loquens cum illis, quibus sub vesperum ad apostolos Ierosolymā reuersis, & ea quae viderant & audierat narrātib, ea quae hic describitur apparitio facta est.

Quum sero esset, inquit, & omnes simul essent, ut esset manifestius quod omnibus cernebatur. Et haec apparitio eadem est illa quam describit Lucas. Vbi memorat Dominum discipulis sese offendentem dixisse: Videte manus meas & pedes meos, quoniam ego ipse sum. Quòd autem inferus dicitur, nō cum illis fuisse Apostolum Thomam, quum secundum Lucam illi duo regressi ab Emmaus inuenirint congregatos vndecim, & eos qui cum ipsis erant, pauldubio intelligendum est quod inde Thomas exierit antequam eis dñs quae viderant & acta erant narrātib, appaerere. Noluit itaque p̄ dominus quod festinus suae resurrectionis dies transiret, quin suis se demonstraret apostolis. Audientes enim quod Maria & aliae sanctae mulieres adnuntiauerant, consequens erat, ut ad discredere, aut credentes dolerent quoniam eos nō reputatui dignos sua visione. Haec ergo recogitantes neq̄ p̄ vnum diem distulit, sed iam resuscitatum videre sentientibus & de ipso loquentibus, quum sero factum esset adstuit.

Congregati erant in monte Sion in coenaculo vbi ante passionem suam dñs cenam cum eis fecerat. Congregati

Apparitionis Xpi tempus.

Lu. 24

Dissonantia soluit

Chry.

Apparitionis Xpi locus.

grega

gregati erant ob domini amorem, vbi iam pridem simul vna cum ipso viuente congregati esse consueuerant. Itaq; pristina societatis amore post domini passionem adhuc congregabantur in locum illum quem eis nouissimæ recordatio cœnæ perpetuo fecerat commendabilem. In huc itaque locum congregati discipuli clausis foribus intus erant propter metum ludæorum.

Cur fores clausæ. Sed cur metuebant ludæos iam Christi sanguine saturatos: vel si adhuc arderent, & sitiret sanguinem illum Iudæi, nunquid discipuli clausis se possent foribus ueri quas perfacile erat efringere? Vt quid ergo fores clausæ? Videlicet, quia fermonē inter se habebant, cui nemini nisi amico vel sui luctus participem interesse tutum putabant. Iam quippe non solum mulieres audierat dicentes q̄ vidissent dñm, sed & duos illos ex discipulis reuerfos à castello Emmaus (vt iam dictum est) referentes q̄ in fractione panis cognouissent eum. Quinetiam iam congregati fuerant propter hoc ipsum, dicentes, quia sur exit dominus verè, & apparuit Petro. De his ergo inter se colloquentibus tutum non videbatur vt auscultaret eos Iudæus, & idcirco clausis se foribus continebant.

Circa secundum, quod est, Christi post mortem rediit ui, miranda apparitio, subditur:

Venit Iesus, & stetit in medio.

B Venit ad discipulos postquam resurrexit à mortuis iuxta
Io. 13. quod pollicitus fuerat dicens: Et vos quidē nunc tristitia habetis, iterū autem video vos, & gaudebit cor vestrū.

Miraculo
sa ingres-
sio. Venit, inquit, Iesus, & tamen fores erant clausæ, vt ostēdat q̄ eodē modo resurgens clauso egressus est monumentū. Disputant nonnulli scilicet. Si corpus erat, si hoc surrexit de sepulchro quod pendebat in ligno, quomodo per ostia clausa intrare potuit? Respondet Augustinus: Si cōprehendis modum, non est miraculum. Vbi deficit ratio, ibi est fidei edificatio. Moli corporis vbi diuinitas erat ostia clausa non obstiterunt. Ille quippe non eis apertis intrare potuit, quo nascente virginitas matris inuiolata p̄mansit. Quid ergo mirū si clausis ianuis post resurrectionem suam in æternum iam victurus intrauit, qui mortuus veniens non aperto exiit vero virginis?

Si quis igitur quærat quo pacto corpus verū fuit, quod clausis foribus introiuit. Quod qui infideliter quærit, & verum

verum corpus sic potuisset inferri non concedit, superest Nū verū vt multo minus illud concedat, q̄ corruptibiles atq; mor corp^ox p̄s tales adhuc apostoli sic educti sunt sicut in actibus apostolice scriptum est: Carcerem quidem clausum inuenimus cum omni diligentia, & custodes stantes ante ianuas. Aperientes autem carcerem, neminem intro inuenimus. Superest vt illos quoque qui necdum resurrexerant, in ventos & aerem subtilem, quo per patentes rimas efflari possent, euanuisse adierant, si quidem sacram recepturi sunt scripturam. Quam qui non recipiunt, nec audiendi, sed vt infideles omnino vitandi sunt.

Nobis credentibus illud pro argumento sufficit, quia de nihilo deus cuncta creauit, & cuncta quasi nihilum & inane reputata sunt ei ad agendum quicquid voluerit, ad traducendum quidpiam quocunq; voluerit. Mirumq; hoc potius esset, si ita non posset, quam nemo serē tam impertus artifex sit, vt quod composuit, penetrare ipse vel aperire non possit. At ille quomoluit, aperta est terra & deglutiuit Dathan, statimq; operuit super congregationem Abiron, qui principes scditionis exiterunt, promissis omnibus dei detrahentes, & cum subfannatione dicentes: Reuera iduxit nos in terrā quæ fluit riuus lactis & mellis.

Venit Iesus, inquit, & stetit in medio. Fecit quod antē promiserat dicens: Et si abiero, & p̄parauero vobis locū, iterū venio. Et rursus: Vbi cūq; duo vel tres fuerint cōgregati in nomine meo, ibi sum in medio eorū. Porro stetit Iesum & alibi legitimus. Stetit enim quasi benignus ad vocandū & multitudi ad gratiæ spiritalis perceptionē, iuxta illud: In die magno scituitatis stabat Iesus & clamabat: Si quis sitit, veniat ad me & bibat. Stetit item quasi potes ad adiuvandū, vt beato Stephano in agone passionis certandi visus fuit. Video, inquit ille, cælos apertos, & filii hominis stantem à dextris virtutis dei. Alioqui, nisi quia dñs adiuit me, inquit Paulus, paulominus habitasset in inferno aia mea. Quod si deus pro nobis, quis contra nos? Stetit insuper & stat vt pacis conciliator ad medianum, nempe verus dei & hominum mediator.

Sanē in medio stetit quasi sol, vt superiora pariter & inferiora illuminaret, angelos scilicet in cælis, & homines super terram.

Itē in medio stetit, vt quasi glutinū separata cōiungeret.

Questiōis
solutio.

Nu. 16

C

Io. 14

Mat. 18

stetit Ies^{us}
mystice.

Io. 7.

Act. 7.

Ro. 8

stetit in
medio,
quid.

Christi

Christus enim hominē deo, hominē angelis, hominem homini, puta Iudaeum gentili, in vna fide coniūxit. Deniq; in medio stetit, quasi cor in medio corporis vt mēbra cum cōsa sui mystici corporis viuificaret. Ego, inquit, sum via, veritas & vita. Et rursūm de suis ouibus loquens: Ego, inquit, veni vt vitam habeant, gratiā viderelicet in prēsentia, & gloriā in futuro. Et quia hoc completē factum est post suam resurrectionem, deo rediit? a morte stetit in medio vt illuminator, per vitā pariter & doctrinā splēndorem, vt cōbinator, per charitatis coniunctionem, vt reconciliator, per sufficientem expiationem.

D Sed quādamodum dominus in vita pariter & in morte medium tenuerit attende. Legitur enim fuisse reclinatus in medio iumentorū in praesepio. Vnde in Abacucius extra aliam translationem scriptum est: In medio duorū animalium cognosceris. Et vnde deum laudans gratulabunda canit ecclesia: O magnum mysterium, & admirabile sacramentum, vt animalia viderent dōm natum iacentem in praesepio. Quo nimirum ostendit se mediatorē ad hominū simpliciū quasi mansuetorū animalium venisse salutem. Itaq; in simplicitate carnis quāerite illum.

Sapi. 1.
Xps̄i in medio doctorū, **Luc. 2**

Secundo inuentus fuit in medio doctorum in templo. Post triduum, inquit, inuenit eum in templo sedentē in medio doctorum audientem illos & interrogantem eos. Quo ostendit se mediatorē saluatoremq; omnium piū sapientum voluisse cognosci, non illorū sapientum de quibus per Ieremiam dicitur: Sapientes sunt vt faciāt mala, bene autem facere nesciunt. Quorū sapientia est, animū

Iere. 4.
Sapientia seculi, **1. Cor. 1.**

verbis tegere, pximū astu decipere, fratrē in negotio circūuenire, in cōdicia excogitare, nouos fraudū modos adinuenire. Perdā, inquit, sapientiā sapientium, & prudētiā prudentiū reprobo. Nō huiusmodi sapientū se dōs mediator ostēdit sedēs in medio doctorū, sed (vt iam dictum est) piū sapientū, quorū sapientia est, praeteritas culpas deplēgere, mūdī vanitates continere, peccata vitare, in defessis deo seruire, ad cōlestem patriam toto corde sistere.

In medio
latronū.
Io. 10.

Tertio inuentus fuit in medio latronum. Vnde apud Ioannem scriptum est: Crucifixi erunt eum, & cum eo duo latrones, hinc & hinc, medium autem Iesum. Quo nobis innotescere voluit quia p. peccatoribus patiebatur, & eorū se esse saluatorem, modo ad imitationem alterius illorum

lorum latronū in fide & spe veram gerant omnū suorū criminum penititudinem. Vnde & latroni penitentis dixit: Amen dico tibi: Hodie mecum eris in paradiso. Sanē hinc, Ti. 3. delis sermo & omni acceptione dignus. Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere. Ideoq; non modo in medio latronum, sed etiam in medio terrae salutem operari dignatus est, vt se illum esse ostenderet de quo per apostolum Paulum dicitur: Vnus est mediator dei & hominum, homo Xps̄ Iesus, qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus nobis.

Quarto fuit in medio discipulorū, ipso ad eos dicente: Ego autē in medio vestro, sicut qui ministrat. Vñ & hic **Lu. 22.** memoratur stetit in medio discipulorū, vt ostendat ope in medio re quod verbo dixit. Ego, inquit, vobiscum sum omni discipulis diebus vsq; ad cōsummationē seculi. In quo etiam mihi lorum ram ostendit amicitia & dilectionē, vt pote qui cōtuberatio suorum interesse semper vult amicos, & illos nihilominus sibi semper esse praesentes. Vnde ad patrem loquens ait: Pater quos dedisti mihi volo vt vbi ego sum, & ipsi sint mecum, vt videant claritatem quam dedisti mihi. Et **Eccl. 6.** quidem hoc amico fidei, nulla est comparatio.

Quinto est in medio sanctorū in cōlo, iuxta quod in Apoc. 1. Apocalypsi scriptū est: Vidi, & ecce in medio septē candē labrorū aureorū similem filio hominis. Hoc est, in medio vniuersitatis omniū sanctorum. Hinc Christus ligno vitae comparatur quod est in medio paradisi, q. vniuersis beatis vitam det aeternā, vñ ad patrem in oratione loquens dicit: Pater venit hora, clarifica filium tuum, vt filius tu clarificet te, sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, vt omne quod dedisti ei, det eis vitam aeternam. Sicut enim cor in medio animalis omnibus membris vitā influit animallem, sic Christus in cōlo (vt iam dictum est) beatis omnibus influit vitam beatam & aeternam. Vnde & quisquis ipsum (nempe lignum vitae) per fidem adprehenderit per dilectionem tenuerit, beatus erit. Huius ligni vitae folia (i. Christi verba) ad sanitatem sunt gentium. **Ge. 2.** **Prou. 3.**

Sexto erit in medio iudicandorum in iudicio, quando statuet oves quidem à dextris, haedos autē à sinistris, iuxta quod p. Amos propheta dicitur: In obus vibus erit dorsum, planctus, quia petranfibio in medio tui, dicit dominus. Circa tertium, quod est, desiderat pacis salutaris ad

nuntiatio, subditur:

F Et dixit eis: Pax uobis.

Salutatio
nova. Ecce vox nouæ salutationis quæ catenus nemo hominūex ore dei audiuit, quæ ubi stetit in medio discipulorū p-
tinus edidit dicens: Pax uobis. Quidnā est hoc quod DñsLu. 24. uirtutū & rex gloriæ, quæ primū ingrediē cōueniē aposto-
lorū, & eorū qui cū ipis erāt cōgregati (vt Lucas ait) ta-Ruper. li primū uoce in gaudiū illorū tanq̄ suauissima consolā-
tione intonuit? Nunquid casu talē salutacionem adtulitSalutatio
nis huius
ratio. victor mortis regressus ab inferis? Non utiq̄, sed p certā
rei significacione uocem hanc addidit. Quid enim? Nonneinimicitias quæ hæctenus inter deum & homines fuerant
tunc primū in carne sua soluerat, & idcirco pertulerat

1. Pe. 2 mortem, vt genus humanum deo reconciliaret?

Igitur quia peccata nostra pertulerat in corpore suo
sup lignum, & quia chryographū peccati de medio tulerat
adgens cruci, & expoliens principatus & potestates
traduxerat confidenter, palam triumphans in semetipso,
reclē hic dñs uictam cum uictoria referens, ubi stetit in me-
dio discipulorum, dicit: Pax uobis.Sanc̄ sc̄ipub. principem vel maximū decet vt subditos
habeat in pace, Christus autem qui est rex regum, & dñs
dominantium, in uita pariter & post mortem pacem cō-
mendauit. Ipso etiā nascēte pacem angeli nuntiabant di-
centes: Gloria in altissimis deo, & in terra pax hominibusLuc. 2 bonę uoluntatis. Pacem ipse per apostolos nuntiarī prę-
cepit, dicens: In quacūq̄ domū intraueritis, primū dicitē:Io. 14. Pax huic domui. Proinde in ultima illa cœna pacē suam
testamentī uice discipulis cōmēdāns ait: Pacem relinquoEphē. 2 uobis, pacem meam do uobis. Et quia ipse est pax nostra
qui fecit utraq̄ vnū, etiā pacem gentibus per apostolosZach. 9 suos prædicauit, iuxta quod prædixerat zacharias dicitē:
Loquetur pacem gentibus.G Porro mediator xpo triplex nobis pax puenit uide
licet. pax cū nobis ipsis, pax cum pximo, pax cū deo. DePax tri-
plex per
Xpm.
Ro. 1 prima p. Psal. dicit: Audiā quid loquat in me dñs de⁹, quū
loquet pacē in plebē suam. Et unde rursus per apostolū

dicitur: Gloria, honor & pax omni operanti bonum.

Ephē. 2 De secunda pace p eundem apostolum dicit, quod iā
citātū est: ipse est pax nostra qui fecit utraq̄ vnū, & postpaucā: Vt duos, inquit, condat in semetipso in vnū nouum
homiēhominem, faciens pacem, vt reconciliet ambos, .i. iudæos
& gentiles prius dissidentes in vno corpore deo. p. crucē
interficiens inimicitias in semetipso.Et mox de tertia pace quę est hominis cum deo, subie-
cit: Et ueniens euangelizauit pacē, uide licet cū deo, uobis
qui longe fuistis, .i. gentibus, & pacem iis qui prope. Et q̄dem ad nos metipso, ad proximos, & ad deū pacem ha-
bere, summa quadam omnīū bonorum est. Domine, in-
quit Esaias, dabis pacem nobis. Et idē: Seruabis pacem, Esa. 37quia in te sperauimus. Non autem est pax impijs dicit do-
minus. Quis enim resistit deo & pacem habuit? Resistit Tob. 3.deo superbi, quōbō ē inter superbos semper iurgia sunt. Qui pacē
Sed (vt ait Augustinus) non poterit ad hæreditatem nō habētē,
domini peruenire, quī testamentum pacis noluerit obser-
uare: nec poterit habere concordiam cum xpo, q̄ discors
uoluerit esse cum xpiano. Hinc etiam ait idē beatus Au-
gustinus: O pax, beatus qui te habet, maledictus q̄ te odit, heremit.In'epi. ad
& qui te impedit & frangit inter homines, quoniam talis
antichristus est, & filius perditionis. O pax qui te habet te
neat, qui te non habet pquirat, si filius de esse peroptat.Proinde etiam ipsa natura ad pacem homines uidetur H
hortari. Siquidem homo naturaliter est animal māsuetū.Nā quum cætera animalia rostris, unguib⁹, cornib⁹, den-
tibus natura armauerit, hominē solū pducit inermē, vt pacem
nimirum ostendens esse debere mansuetum. Sed pro hoc
lenda peruersitas. Animantia cætera cum suæ naturæ co-
suetudine pacem habent, at uerō hominī maxima ex homi-
ne pernicies est. Quo patet quantum à natura sua homo
degenerauit, Vnde dicitur autem:Mollissima corda
Humano generi dare se natura fæctur
Quę lachrymas dedit, hæc nostri pars optima sensusEt post pauca:
Sed iam serpentum maior concordia, parci
Cognatis maculis similis fera, quando leoni
Fortior eripuit vitam leo s̄ quo nemore vnquamExpirauit aper maioris dentibus apri?
Indica tigris agit rabida cum tigris pacem
Perpetuam, famis inter se conuenit vris.Iuuenal.
Et post pauca:
Sed iam serpentum maior concordia, parci
Cognatis maculis similis fera, quando leoni
Fortior eripuit vitam leo s̄ quo nemore vnquamExpirauit aper maioris dentibus apri?
Indica tigris agit rabida cum tigris pacem
Perpetuam, famis inter se conuenit vris.Iuuenal.
Et post pauca:
Sed iam serpentum maior concordia, parci
Cognatis maculis similis fera, quando leoni
Fortior eripuit vitam leo s̄ quo nemore vnquamExpirauit aper maioris dentibus apri?
Indica tigris agit rabida cum tigris pacem
Perpetuam, famis inter se conuenit vris.Iuuenal.
Et post pauca:
Sed iam serpentum maior concordia, parci
Cognatis maculis similis fera, quando leoni
Fortior eripuit vitam leo s̄ quo nemore vnquamExpirauit aper maioris dentibus apri?
Indica tigris agit rabida cum tigris pacem
Perpetuam, famis inter se conuenit vris.Iuuenal.
Et post pauca:
Sed iam serpentum maior concordia, parci
Cognatis maculis similis fera, quando leoni
Fortior eripuit vitam leo s̄ quo nemore vnquamExpirauit aper maioris dentibus apri?
Indica tigris agit rabida cum tigris pacem
Perpetuam, famis inter se conuenit vris.

sanctimontam, sine qua nemovidebit deum. Et iterum a-
 Ro. 12. libi: Quod ex vobis est cum omnibus hominibus pacem
 habentes. Deus enim pacificus semper adest. Et quid nō ad
 Mat. 5. fit suis filiis pater? Beati (inquit) pacifici, quoniam filii dei
 2. Cor. 17. vocabuntur. Itaque pacem habete, & deus pacis & dile-
 ctionis erit vobiscum. Circa quartum, quod est, benigna
 manuum & lateris ostensio, quod dicitur:

Et quū hæc dixisset, ostendit eis manus & latus.

1. Quare ostendit manus & latus, insuper & pedes (vt Lu-
 cas testatur) nisi vt existimantibus se ipm̄ videre, verum
 corpus adsignaret discipulis, & in vero corpore verisq;
 Cur offēdit manus? mbris verū presentaret liuorem effectiua nostræ pacis
 dit latus? Nam disciplina pacis nostræ super eum, cuius liuore sa-
 Eia. 53. nati sumus. Hæc disciplina in manibus pedibusque & la-
 tere non solum oculis conspicua, sed & contrectabilis p-
 clauorum & lanceæ vestigia apparebat.

Beda. Itaq; resurrectionē suam certā & veram multis & va-
 riis documentis persuadere dignatus est propter ædificā-
 dam fidem, & fugandā de corde perfidiam, omnēq; dubi-
 rationē de sua resurrectione tollendam. Parū fuit oculis
 se vendendū præbere, si nō præberet etiā manibus contrec-
 tandum. Qui dum palpanda (secundum Lucā) discipulis
 ossa carnēq; præmōstrat, aptē statum verę resurrectionis
 nis quæ in se facta, & in nobis est futura, significat.

Nec quæ adsertioni putetur apostoli sermo repugna-
 re, quo ait: Quia caro & sanguis regnū dei nō possidebūt.
 Hoc enim loco apostolus carni s & sanguinis noie, nō sub-
 1. Co. 15. stantiam veri corporis, sed corruptionē mortalitatis signi-
 ficat, sicut ipse cōsequenter exposuit dicens: Necq; corruptio
 vt æquū incorruptelā possidebit. Aliter nāq; caro in scriptura sa-
 uocē tri- era iuxta naturā, aliter iuxta culpam, aliter iuxta corru-
 ptiōnem mortalitatis quæ ex culpa contigit appellatur.
 dicantur.

Ge. 2. Iuxta naturam quidem quum dictum est: Hoc nunc
 os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Et illud: Et ver-
 bum caro factum est, & habitauit in nobis.

Gal. 5. Iuxta culpam verō quum dicitur: Caro concupiscit
 aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem.

Iuxta corruptibilitatem autem quum scriptum est: Et
 recordat^r est q̄a caro sunt. i. fragiles & moribundi. Hoc
 em̄ carnis noie se designasse manifestat ipse Psalmista, q̄
 pro

protinus addit: Spiritus vadens & nō rediens. Regnū ita
 que dei caro nō possidebit, id est caro iuxta culpā vel mor-
 talitatem. Et tamen caro possidebit regnum dei, id est, ca-
 ro iuxta naturam. Quā et dñs, vt dictum est, post resurre-
 ctionē videndā palpandamq; discipulis exhibuit. Et de q;
 b. Iob cum gloriā resurrectionis describeret ait: Et rursum
 circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo deum. Iob. 19.

Notandum est, q; gentiles nobis solent calūniā struere
 & fidē speratē q; nobis resurrectionis stulticia garrulitate de-
 ridere. Si em̄ ipse deus vester, inquit, nec sibi inflicta a
 Iudeis vulnera curare præualuit, sed cicatricū vestigia
 celo secū (vt dicitur) inuexit, quā meritate putatis eū ve-
 stra de puluere mēbra ad integrū esse restauraturū? Qui
 huius respondendū est, quia deus noster qui suam perpetua
 immortalitate glorificatā de sepulchro carnē resuscitauerū
 voluit & quō voluit, potuit, etiā qualē voluit suscitauit
 Neq; enim cōsequens est, vt qui maiora fecisse probatur
 minora facere inuenerit. Sed certā dispensationis gratia
 qui maius fecit, minus facere vs perhibet. Hoc est qui mor-
 tis regna destruxit, signa mortis obliterare noluit.

Primo videlicet, vt per hæc discipulis fidē sua resurre-
 ctionis adstrueret. Per hoc enim q; vestigia vulnerū offē
 debat confirmauit vtq; ipse idē a morte resurrexerat
 qui iam pridem in crucē pendebat. Vnde apud Lucā disci-
 pulis loquens ait: Videte manus meas et pedes meos, quia
 ego ipse sum.

Secundo vt patri pro nobis supplicās, qualē gen^o mor-
 tis pro mortalium vita pertulerit, semper offendat quasi
 dicens patri: Respice in faciē xpi tui, vñ Apost. saluare, in-
 quit, in perpetuum potest accedens per semetipsum ad deū
 sēper viuēs ad interpellandū pro nobis. Et vñ rursus per
 b. Iohannē dicitur: Aduocatum habemus apud patrē Iesū
 christum iustū, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris.

Tertio vt sua morte redēptis q̄ miser condiderit nisi ad-
 iuti propositis semper eiudem mortis inuouet iudiciis,
 ideōq; misericordias dñi in eternū cantare non cessent, sed
 dicant qui redempti sunt a domino. Quoniam bonus, quo-
 niam in æternū misericordia eius. Vñ ipse per prophetam
 iperitē querelē dicētis: Dereliquit me dñs, & dñs oblitus
 est mei, respōdet: Nunquid potest mulier oblitūci infatē
 suū vt nō misereatur filio vteri sui? Et si illa oblita fuerit

H H 3 ego

K
 Beda.
 Cōtra gē
 tiles fidē
 nostrā r-
 ridētes.

Cur signa
 passionis
 Christus
 seruauit.

Heb. 7.
 1. Iohā. 2.
 Eia. 19.

ego tñ non obliuiscar tui. Ecce, inquit, in manib⁹ meis descripti te. Hæc descriptio quid aliud est q̄ plage crucifixi?

L Quarto propter sui triumph⁹ gloriam. Vulneratus em̄ Christo uicit, et occisus triumphauit. Nequaquã igitur ei ad igno-
Christo quauuln- miniam vulnerū superfuere cicatrices sed magis ad glori-
ra ad glo- ram ad glo- riam est notādum q̄ tres ob causas est uulnus ad igno-
riam. miniam, uidelicet. Primo ex impotentia resistendi. Secundo ex imperitia curandi. Tertio quando uulnus aut ei catrix infligitur ex uicio delinquendi.

Sed dei filius non impotentia resistendi uulneratus est, qui totam inimicorum suorū cohortem vno uerbo in terram prostrauit, cuius animam nemo tulit a se, fed potesta- tem habuit ponendi animam suã et iterum sumendi eam. Sed ex ignorantia curãdi vulnerū suorū uestigia seruauit, qui non modo qualescūq̄ infirmos uerbo sanare, sed etiam mortuos nouerit suscitare. At multominus ex igno-
Ioan. 10. rantia delinquendi vulnerū cicatrices retinuit, qui peccatum nō fecit nec inueniens est dolus in ore eius. Quem etiã ab oī peccato fuisse immunē perhibet & proditor dicens: Peccauit tradēs sanguinē iustū, & Pilatus iudex iniquus, dicēs: Nullã in eo inuenio causã ex his in quibus eū accusatis. Vulneratus ergo est propter iniquitates, nō suas sed nostras, attrit⁹ est p̄pter scelera nostra. Itaq̄ vulnerū cicatrices x̄po ad gloriã relictas eē euidētī⁹ pater similis iudicē.

1. Pet. 2.

Mat. 17.

Luc. 23.

Similitudo notabilis.

Si em̄ miles aliquis fortissimus iubere suo rege pro toto gētis salute singulari certamine defudās, multis quidē uulneribus exceptis, hostē tamē interficiat, spolia et⁹ diripi-
Luc. 21. at, uictoriam suã gētī reportet, & interrogatus a medi-
 co cui curandus cōmittitur, ita ne uelit curari ut nec uestigia vulnerū ulla residueat, an magis ita ut cicatrices quãdē remaneat, deformitas uerò prorū⁹ oīs et seditas absit, re-
 spondeat se potius ita uelle sanari ut toto salutis decoris que pristini statu recuperato, perpetua secum tanti circūferat signa triumphī: Sic profecto dominus perpetuis ob-
 gnum uictoria, non excepta pro nobis uulnera passiois, sed ipsorum cicatrices celo iſerre, q̄ abolere maluit. Nec
 tam ex his quippiam fidei nostrę resurrectionis preiūdicat, de qua ueracē promissioe prædicatur: Et capillus de capite uestro non peribit.

Quinto propter impietate reprobōrū confutandam, M uidelicet ut perdidis in iudicio q̄ iustē dāntur, officia in-
 ter alia

ter alia flagitia etiam uulnere quæ ab eis suscepta cica Impij ut
 trice denuntiet. Sic enim post resurrectionem suam cla-
 uorum uel lanceæ loca pandendo, discipulorum digna-
 t⁹ est fidem spemq̄ roborare, ita in die iudicij, & eadem
 sue passionis indicia, & ipsã pariter crucē monstrãdo uē-
 turus est impetretem superborum infidelitatemq̄ confu-
 dere. Scilicet ut ipsum se esse qui ab impiis & pro impiis
 mortuus est, cunctis palam angelis & hominibus ostē-
 dat, uideantq̄ (ut scriptum est) in quem pupugerunt, &
 plangant se super eum omnes tribus terræ. In iudicio enim
 (ut dicit Aug.) inimici sua uulnera demonstraturus est
 nō ut eis dicat sicut Thomę, quia uidistis me credidistis, Expositu
 sed ut conuincens eos ueritas dicat: Ecce homo quem cru latio x̄pi
 cifixistis, uidetis uulnera quæ infixistis, agnoscitis latus metuctãda,
 quod pupugistis, quoniam per vos & propter uos aper-
 tum est, nec intrare uoluistis. Et chry.

Propter uos homo factus sum, & propter uos alliga-
 tus, & delusus, & cæsus, et crucifixus, Vbi tantarū mearū
 miurarum fructus? Ecce precium sanguinis mei quē de-
 di in redemptionem animarum uestrarum. Vbi est serui-
 tus uestra quam pro pretio sãguinis mei debuistis mihi?
 Ego super omnia uos dilexi quum essem deus apprensus
 homo, & uos me omnibus rebus uestris uisitorē habui-
 stis. Ego sum uerus mediator deus & hominū, uidete quã
 to labore disposui amicitiam inter uos & deum patrem
 meum, & uos paruipendistis. Caterum quid consequen-
 tum sit in discipulis ad tam conspicuam domini manife-
 stationem ostendit Euangelista, quum subdit:

Gauii sunt ergo discipuli uiso domino.

Quia ante mortem suam dixerat eis: Vos quidem nunc
 tristitiam habetis, iterum autem uidebo uos, & gaudebit
 cor uestrum. & gaudium uestrum nemo tollet a uobis,
 ideo hoc suum promissum uoluit adimplere, ut qui præ-
 tristitię magnitudine lassī fuerant, in gaudio respirarent.
 Gauii sunt igitur discipuli uiso domino, sed in eisdem
 gaudijs sui uehementi abundantia fluctuantes, necdum
 credebant. Ait enim Lucas: Adhuc autem illis non creden-
 tibus, sed mirantibus præ gaudio. Sequitur:

Dicit ergo eis iterum: pax uobis.

Ista iteratio, pacis confirmatio est. Dat enim deus pa-
 cem super pacem, quia piorum pax ethic est et in futuro.

HH 4 Hæ

N
 Promissi-
 onis im-
 plecio.

Luc. 24.

Pax sup-
 pacem.

Hæstantibus itaq; & difficulter accipientibus discipulis quod annūtiabatur. pacem ingerit, pacem (inquam) quā non nisi credendo suscipere quis possit. Nō enim nisi credendo reconciliamur deo per mortem filii sui.

Circa quintum, quod est, ad instar ipsius Christi discipulorum missio, subditur:

Sicut misit me pater, & ego mitto uos.

O Qur iterum dixerit eis pacem, manifestat quomodo dicitur: sicut misit me pater & ego mitto uos. Quomodo enim videtur ad quid misit illum pater, nisi ut inter deos & homines pacē faceret. Et quomodo vel ad quid suos in vniuersum mundum mittit filius prædicatores, nisi ad hoc ut inimicos deo reconciliet homines! Hoc enim attendens

2. Cor. 5. Apostolus ait: Omnia autē ex deo, qui reconciliauit nos sibi, & dedit nobis ministerium reconciliationis. Quoniam quidem deus erit in Christo, mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, & posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro christo ergo legatione fungimur, tanquam deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo reconciliamini deo.

Itaq; si queras ad quid filii sui miserit pater, Deus (inquit) erat in xpo mundū reconcilians sibi, nō reputans illis delicta ipsorum. Si queras, quid est, ita & ego mitto uos, & posuit (inquit) in nobis verbo reconcilians, p xpo legatione fungimur, & obsecramus pro christo reconcilia mini deo. Itaq; quomodo semel & iterū dixisset pax vobis, vt insinuaret pacem se fecisse illis, & pacem per illos mittere nobis, sicut (inquit) misit me pater & ego mitto uos.

Grego. Ad hæc, sicut misit me pater, deus deum, & ego homo ad tribu demptione generis humani incarnari constituit, qui hunc pro re- latione de- licti electi amantur stinatur
delicti in mundum venire ad passionem voluit, sed tamē amauit filium quē ad passionem misit. Electos verō apostolos dñs non ad mundi gaudia, sed sicut ipse missus est ad passiones in mundum mittit. Quia ergo & filius amatur à patre, & tamen ad passionem mittitur, ita & discipuli amantur à domino, qui tamen ad passiones mittuntur in mundo. Itaq; rectē dicitur: sicut misit me pater, & ego mitto uos, id est, ea charitate vos diligo, quom inter scandala persequutorum mitto, qua me charitate pater diligit quem venire ad tolerandas passiones fecit.

Circa

Circa sextum, quod est, ad in sufflationem domini spiritus sancti datio, subditur:

Hæc quom dixisset, in sufflauit & dicit eis: Accipite spiritum sanctum, quorum remisistis peccata, & remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.

Manifeste hic de illa pace agitur, quæ est remissio peccatorum, quæ primum & maximum est spiritus sancti donum, propter quod quom dixisset, accipite spiritum sanctum, quasi quærent, in quo accipiemus illum, statim subiungens quorum (inquit) remisistis peccata, remittuntur eis, & cetera. Ergo pax ista (vt iam dictū est) peccatorum remissio est, & ista remissio, spiritus sancti acceptio est.

Proinde suscipiat montes (id est, apostoli sancti, dignitate sublimes) pacem à rege christo, cui omne iudicium dedit pater, rege (inquā) semel dicente, pax vobis, suscipiat nihilominus pacem populo videlicet euangelizandam, iterum dicente illo pax vobis: Idcirco semel & iterū dixit, pax vobis, videlicet, quia & per semetipsum prioris populi sui ecclesiam, scilicet patriarchas, prophetas, & electos omnes, à primo Abel vsq; ad latronem in cruce pendentem pacificauit, & deo reconciliauit, pauperes autem suos, id est, nos gentiles, per apostolos ad eandem pacē inuitauit, dicens eis: sicut misit me pater, & ego mitto vos.

In sufflauit (inquit) & dicit eis: Accipite spiritum sanctum. Secundū Augustin. Ille corporeus xpi flatus nō fuit substantia spiritus sancti, sed congruum suæ missionis signū. In hoc enim ostensum fuit spiritum sanctum nō tantum a patre, sed etiam à filio pcedere. Rursus, quia flatus non est, nisi viuens, in sufflando se viuere xps ostendit, & viuente esse spiritum sancti substantiam, cuius virtus viuificat omnia, iuxta quod in Ezechiele scriptū est: Veni spiritus, & suffla super interfectos istos, & reuiuifcent.

Itaq; flatus quem mortalis adhuc & passibilis homo Christus attraheret & reuicibat ore suo, non spiritus sanctus, sed communis erat aer, quom iam immortalis non indigebat vt spiraret, nec nos indigebimus in illo post resurrectionem seculo, vbi vitæ incorruptibilis est.

Proinde quamuis potestate spirare corporaliter, sicut & man

P Spūsan =
ctus in re
missionē
peccato =
rū datus.

12. de tri.
Curdus i
sufflauit.

Eze. 37.

& manducare vel bibere, quoniam non egeret, potuit, non Christus tamen putandum est quod undecim Apostolos & omniam in omnes loca cum ipsis congregati erant obambulando singularis ut latine cuius insufflauerit, aut quod dicitur in medio eorum spirauit. Vno anhelitu tam grandem flatum emisit, ut cunctos simul corporaliter adflet, & hoc flatu acta dicitur, accipite spiritum sanctum.

Ergo sic potius insufflauit, non quo modo homo, sed quo modo deus, qui & antequam homo fieret insufflasse legitur. Formauit enim deus hominem de limbo terræ, & inspirauit spiritum in facie eius, & insufflauit in facie eius spiritum sanctum. Qui ergo tunc insufflauit, ut fieret homo in animam uentem, nunc idem insufflauit, ut anima uiuentis hominis acciperet spiritum sanctum, & ad intelligendum scripturas sensum haberet apertum. Sic enim Lucas hoc ipsum narrat, quia tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent scripturas.

Quorum remisistis peccata (inquit) remittuntur eis. Vbi est notandum secundum Augustinum, quod ecclesia non modo baptizando (ut dixerunt quidam) sed etiam iudicando & absoluendo peccata dimittit. Ait enim: Ecclesie charitas, quæ per spiritum sanctum diffunditur in cordibus nostris, participum suorum peccata dimittit. Eorum autem qui non sunt eius participes, tenet. Ideo postquam dixit, accipite spiritum sanctum, continuo de peccatorum remissione & retentione subiecit.

Vbi etiam sciendum est, quod discipuli qui prius spiritum sanctum habuerunt, ut & ipsi innocenter uiuerent, & in prædicatione quibusdam predestent, idcirco hunc post resurrectionem dominum patenter acceperunt, ut prodesse non paucis sed pluribus possent. Libet ergo intueri illi discipuli ad tanta onera humilitatis vocati, ad quantum culmen gloriæ sint perducti. Ecce non solum de semetipsis securi sunt, sed & precipitum superni iudicii fortunati, ut vice dei quibusdam peccata retineat, quibusdam relaxet. Horum nunc in ecclesia episcopi loca tenent, soluendi ac ligandi auctoritate recipiunt que gradum regimini fortitur. Grædis honor, sed graue pondus istius est honoris. Durum quippe est, ut qui nescit tenere moderamina uitæ suæ, iudex fiat uitæ alienæ. Et plerumque contingit ut hinc iudicij locus teneatur, cui ad locum uitæ minime concordat, ac proinde sæpe agitur ut vel damnent immeritos vel alios ipse ligatus

gatus soluat, sæpe in soluendis subditis ac ligandis suæ uoluntatis motus, non autem merita sequatur. Vnde fit ut ipsa hæc ligandi ac soluendi potestas se priuet, qui hanc pro suis uoluntatibus & non pro subditorum moribus exercet. Sæpe fit ut erga quemlibet proximum odio uel gratia moueatur pastor. Iudicare autem dignè de subditis nequeunt, qui in subditorum causis, sua, uel odium uel gratiam sequuntur.

Vnde rectè per prophetam dicitur: Mortificabant animas que non moriuntur, & uiuificabant animas que non uiuunt. Non morientur quippe uiuificant, qui iustis damnant, & non uicturum uiuificare nitent, qui reum à supplicio absolueri conatur. Causæ ergo pensandæ sunt, & tunc ligandi atque soluendi potestas exercenda. Videndum quæ culpa, aut quæ sit penitentia sequuta post culpam, ut quos oportens deus per cõpunctionis gratiam uisitat, illos pastoris sententia absoluat. Tunc enim uera est absolutio præsentis, quum interni arbitrium sequitur iudicis.

Cauendum ergo est eis, quorum huiusmodi officium uel potestas est, ne ligent nisi mortuum, neque soluant nisi uoce confessionis significante rediituum eundem esse de sepulchro productum. Nam si pro animo suo illi ligent, hunc autem mortuum soluant, uidelicet condemnantes iustum, & iustificantes impium, ipsi illa non sua, sed christi potestate se priuant. Et uiuentem quidem ligando, sic mortificare nequeunt, mortuum autem soluendo, non solum non uiuificant, Verum etiam fetorem cõditorum naribus ingerunt.

Nequaquam tamen uitium sacerdotis, dignitatis & efficacy iudicariæ iudicariæ inferiori. Vnde & si uita sacerdotis etiam ualde fuerit detrahitabilis, in nullo tamè lædès est ea quæ commissa sunt à deo. Non enim sacerdos, sed neque angelus, neque archangelus operari aliquid potest in his quæ sunt data à deo, sed pater, & filius, & spiritus sanctus omnia dispensant. Sacerdos autem suam linguam & manum tribuit. Non enim efficit iustum ut aliena malitia in aliquo læderet sacramenta dei percipientes.

De hac potestate & illud pædet quod alibi dicitur: Quæcunq; alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælis, & quæcunq; solueritis super terram, soluta erunt & in cælo. Quæ tamè potestatis non ante passionem suam dedit, sed tantum post

Greg.
Dignitas
ingens col
lata ho
minibus.

R
Chry.

Sacerdo
tis uitium
sacramen
to non præ
iudicat.

Mat. 18.

Potestatem xps pmi sit, post dedit. promissit, sicut Petro manifestus de futuro loquens & tibi (inquit) dabo clauas regni caelorum. Vbi de ligando, vel ab soluendo potestatem pmisit. Hic autem, id est, post resurrectionem suam de eo quod prius vel melius est, id est, de baptizandis omnibus in remissionem peccatorum, regulam tradidit. Ex tunc enim vna sancta catholica ecclesia per orbem baptizanda in nomine patris, & filii, & spiritus sancti peccata remittit. Et non vana fides, quia non minus peccata remittuntur eis quos baptizans abluens nunc per ministros suos incorporat sibi, quos remissa sunt eis qui iam in ecclesia sunt viuentes siue defuncti erant, quando Christus hora mortis sanguinem de suo corpore, fundens, omnium in se credentium peccata lauit.

Potestas ecclesiaz. Dicitur itaque: Sicut misit me pater & ego mitto vos, id est, quia ego de remittendis peccatis potestatem a patre secundum hominem accepi, eandem per oia do vobis & vos quae cumque peccata remiseritis, remissa sunt in caelo & in terra. Hoc est primum & magis necessarium spiritus sancti datum, scilicet in remissionem peccatorum. Nam aliud datum est, quo die presbiteris idem spiritus sanctus datus est in diuersarum ornamenta gratiarum, sed illud omnibus equaliter datur, ut baptizati a peccatis oes iustificemur. Istud autem dispari gratia distributum est, operante in singulis eodem spiritu, & diu dente prout vult. Ceterum sicut non solum a patre, sed etiam filio spiritus sanctus praedit, sic non solum, sed etiam pro diuersis effectibus dari illi oportuit. A filio namque in remissionem peccatorum praedit, prout euangelista manifeste hoc verbo expressit dicendo, insufflauit & dicit eis, Accipite spiritum sanctum. Nam insufflauit, id est, de seipso praedentem dedit. Quod autem a patre praedar ad fruere opus non est, vnde nec etiam Graecorum aliquis dubitare solet, licet de filio non illum procedere quidam illorum dixerint.

Quo idem priusquam filius in hunc mundum venisset, diuersarum distributione gratiarum antiquis sanctis datus est, sed nondum ulli in remissionem peccatorum, quod non quae fieret, nisi prius idem presbiter noster sacrificium se pro nobis peccatis obtulisset. Itaque spiritus sanctus qui ante discipulorum mentibus inerat ad fidem, manifesta datione in remissionem peccatorum non nisi post resurrectionem datus est, iuxta quod scriptum est: Nondum erat spiritus datus, quia Iesus nondum fuerat glorificatus.

Homilia

Homilia altera.

Thomas autem vnus ex duodecim qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando uenit Iesus. Ioan. xx.

In hac lectionis euangelice parte duo nobis quae tractanda restant insinuantur. Vnus est, absentis apostoli de veritate dicere resurrectionis dominici. Alterum, apparere rursum christo, dubitatis in fide confirmatio, ibi: Et post dies octo

Circa primum duo sunt consideranda. Vnum est, apostoli absentis prouisa secessio. Alterum, de resurrectione diffidentis incredula obstinatio, ibi: Dixerunt ergo.

Circa primum dictum est: Thomas autem vnus ex duodecim non erat cum illis quando uenit Iesus. Thomas vnus de duodecim dicitur, taetsi per casum Iude vndecim tamen essent relictii, quia duodecim esse apostolos deus disposuerat, & quia duodecim fuissent electi a christo, & etiam quia duodecim futuri erant per electionem Matthiae.

Qui dicitur Didymus, inquit, Didymus graece latine dicitur geminus, quod cognomen didirco Thomae cogruit, quia gemino sensu. i. visu & tactu ueritate dicere resurrectionis uoluit expiri. Nondum erat, inquit, cum eis quando uenit Iesus. Absens ergo erat, a caeteris se diuiserat. Duobus uero modis contigit a caeteris diuidi. Videlicet, a malis hominibus, & a bonis. Illud commendabile est, istud damnable.

De primo dictum fuit per Moysen multitudini filiorum Israel: Recedite a tabernaculis impiorum (videlicet Dathan & Abiron qui non consueta morte hominum erant perituri) & nolite tangere quae ad eos pertinent, ne inuoluamini in peccatis eorum. A malorum quippe consortio separari debet, qui Christum sibi per gratiam cupit apparere. Vnde melius est pati hominum malorum odium, quam eorum habere consortium. At uir secundum cor Dei: Odiui ecclesiam malignantium, & cum impiis non sedebo. De secundum per Psalmistam dicitur: Cum fancto sanctus eris: Societas enim mala societas uiranda est, ita desideranda est societas bona, propter multiplicem utilitatem.

Separare se cogit dupliciter Num. 16.

B vtilitatē. Prima est accessio charitatis, Nā & extin^{ct} car^{is} Bonorū ho rursus accenditur, si carbonibus ignitis fuerit adiun^{ct} cōtuber^{is} cētus, Bonorum ergo quare societatem. Si enim fueris so^{ci} nium de^{us} eius cōuersationis, eris & confors virtutis. Vnde aposto^{lus} l^{us}: Saluatus, inquit, est vir infidelis per mulierē fidelē. Si

1. Cor. 7 enim fuerint duo, fovebuntur mutuo. Vnus autem quo^{is}

Eccl. 4. modo calescit? Secunda vtilitas est subleuatio ruentis. Si enim vnus ceciderit, ab altero suscietur, Vt soli, q̄a quum ceciderit, nō habet subleuatē se. Malū em̄ quod nemo vi^{det} det, nemo arguit, & secur^{us}? accedit rētor, vbi null^{us} time tur reprehensor. Tertia est, gratiosa presentia xpi, iuxta

Mat. 18 quod ipse ait: Vbi duo vel tres fuerint congregati in noīe meo, ibi sum in medio eorū. Venit em̄ ipse & stetit in me^o dio eorū. i. discipulorum, q̄ in noīe suo erant congregati. Quibuscūq̄, quia Thomas nō erat, & desiderata dñi apparit^{io} tione fraudat^{us}, & p̄ totos octo dies p̄mansit incredulus.

Societatis Quarta vtilitas est orationis exauditiō, dicente dño in bonorum euangelio: Dico vobis, si duo ex vobis conseruerint super multi^{plex} vti^{litas} terram de omni re quācumque petierint fiet illis à patre meo qui in cœlis est. Multo magis ergo si magna fidelū multitudō vnanimiter orādo quidpiam postulauerit, ex^{audietur}.

Mat. 18 Vnde & apostolus Paulus fidelium precib^{us} pe^{nitentia} tit adiuari, dicens: Obsecro vos fratres per dominū nō strum Iesum xpm, & p̄ charitatē sancti spūs, vt adiuu^{er}is me in orationibus pro me ad deū. Impossibile est enim multorum preces (modō piē precetur) nō exaudiri. Ita que commendatam nobis intelligamus vnitatem, & ve^{ritatem} diuisionem. Fit autē diuisio p̄ infidelitatē, p̄ hereses, p̄ excommunicationem iustē in contumaces. Platam, per discordiā deniq̄ p̄ supbia, sicut ille fe diuisit à cæteris qui superbia tumens, ait: Non sum sicut ceteri homines. Por^{ro}

Io. 15, 16 palmes abscisus arefcit, & in ignem mittitur, & ardet. Sanē inter hęc nemo putet electi apostoli Thomę xpo apparente fortuitam fuisse absentiam, sed prouisam. Vñ Gregorius: Non, inquit, casu veniens est, vt electus ille discipul^{us} tunc deesset, post gentium audiret, audiens dubita ret, dubitans palparet, palpans crederet. Nō hoc casu, sed diuina dispōsitiōe gestū est. Egit nāq̄ miro modo sup^{er}na clemētia, vt discipulus dubitans, dum in magistro suo vulnera palparet carnis, in nobis vulnera sanaret infide^{litas} litatis, Plus enim nobis Thomę infidelitas ad fidem, quā fides

Io. 15, 16
Thomę
absentia
vt p̄uisa.

fides credentium discipulorum profuit, quia dum ille ad fidem palpando reduci^{tur}, nostra mens omni dubitatio^{ne} postposita in fide solidatur.

Circa secundum, quod est de Christi resurrectione dif^{ficilis} fidentis incredula obstinatio, subditur:

Dixerūt ergo ei alii discipuli: Vidimus dñm. Ille autē dixit eis: Nisi uidero i manibus eius fixuram clauorū, & mittā digitū meum i locū clauorū, & mittam manū meam i latūs eius non credam.

Discipuli gaudent de uisione dñi, & de cōdicipiis Tho^{mas} mæ dolētes absentia dicūt ei: Vidim^{us} dñm, & sicut à Petro à mulierib^{us}, & à discipulis audiuimus, ita & vidimus, Il le resurrexisse dñm minimē credēs: Nisi uidero, iqt, sicut & vos uidistis in manibus eius fixurā clauorū, & nō mō visu, sed etiā tactu sup^{er} ea re fuero certior, & mittam, inquit, digitum meum in locum clauorum, ita vt digito cla uorum loca scrutatus fuero, & misero manum meam in latūs eius qđ lancea militis apertum fuit, non credam.

Si ad solam literam spectēs quid est cur hic apostolus Thomas plus ceteris redarguēdus fuerit tanq̄ incredul^{us}? Nēpe & ceteri nisi uiderissent, imō & scilicet palpasset, non credidissent. Nā & sicut p̄missum ē, quō dixisset: Pax vobis, ostēdit eis man^{us}? & la^{tas}? & secūdu^m Lucam non solū dixit: Videte manus meas & pedes meos quia ego ipse sum, sed: Palpare, inquit, & videte, quia spiritus carnis & ossa nō habet, sicut me videtis habere. Sed nec ista fuisse certū eis ad credendum. Nam subdit Lucas: Adhuc autē illis non credentibus, sed mirantibus p̄æ gaudit, dixit: Habetis hic aliquid quod manduce^{at}? In quo igitur Thomas magis illis incredulus, si puram hic tenere velisho riam, nisi forte quia iis qui uiderant eum resurrexisse nō credidit. Nimium nec illi suis facile crederent oculis.

Igitur in manu sapientiæ dei sua facta bene dispōsiti^o tis Thomas Iudaici populi figuram p̄tulit, qui à die^{bus} apostolorum qui dominicę resurrectionis primi testes fuerunt, dicentes: Vidimus Dominum (quod & nunc per os vniuersalis ecclesię dicere non desinunt) pertinaci duritia resistit, & nisi uiderint, non credunt. Itaq̄ non tā Thomæ ex ceterorū cōparatione apostolorū, q̄ Iudaic^{us} populus incredulitatis arguit^{ur} ex gentium comparatiōe.

nos.

Rup.
Cæteros
æquē vt
Thomā
dubitasse

Thomas
Iudaici
populi
typus.

Nos enim non vidimus & credimus dicentes illi: Deus
 us auribus nostris audiuimus, patres nostris annuntiaue-
 runt nobis. Iudæi non credent, nisi Enoch & Helia præ-
 currentibus, terribilia viderint venturi iudicis indicia.

Circa secundum principale dicitur:

Et post dies octo iterum erant discipuli eius in
 tus, & Thomas cum eis.

Hic ponitur apparente rursus Christo dubitantis in fide
 confirmatio. Vbi quinque notantur. Primum est, tempo-
 ris & loci consideratio. Secundum est, apparentis domi-
 ni miranda dignatio, ibi: Venit Iesus ianuis clausis.

Tertium est, Thomæ credentis fidelis confessio, ibi:
 Respondit Thomas. Quartum est, de iis quæ non vid-
 entur fidei commendatio, ibi: Dicit ei Iesus. Quintum
 est, miracula Christi describentis intentio, ibi: Multa
 quidem.

D Circa primum dictum est: Et post dies octo iterum
 erant discipuli eius intus. Post dies octo intus erant disci-
 puli, intus inquam, sed non in eisdem foribus. Intus erant,
 sed non Ierosolymis. Non enim arbitrandum est quod toti-
 es in Galilæam ire iussi, per octo dies distulerint. Vbi er-
 go erant intus nisi in monte Galilææ quod abierunt (sicut
 refert Matthæus) sicut constituit illis Iesus?

Mat. 28. Vnde B. Hieronymus: Post resurrectionem, inquit,
 Iesus in Galilæa conspicitur & adoratur, licet quidam
 dubitent. Tunc manifestus ostenditur Thomæ, & Iesus
 lancea vulneratum, & manus fixas clavis demonstrat.
 Quomodo vero intus si in monte erant? Videlicet quia
 ciuitas eius Nazareth in monte Galilææ sita erat, sicut
 habemus in Luca. Et venit Nazareth vbi natus fuerat.

Lu. 4. Et quum dixissent ei: Quanta audiuimus à te facta in Ca-
 pharnaum, fac & hic in patria tua. Postmodum repleti
 ira, duxerunt, inquit, illum ad supercilium montis super
 quem ciuitas illorum erat posita, ut eum præcipitent.
 Ergo & in montem abierant, & intus erant, quia in Na-
 zareth ciuitate Galilææ fortassis in domum Mariæ ma-
 tris eius conuenerant.

Circa secundum, quod est apparentis domini miranda
 dignatio, subditur:

Venit

Venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio
 & dixit eis: Pax vobis. Deinde dicit Tho-
 mæ: Infer digitum tuum huc, & uide ma-
 nus meas, & adfer manum tuam, & mitte
 in latus meum, & noli esse incredulus, sed
 fidelis.

Venit, inquit, Iesus ianuis clausis, videlicet eodem modo
 quo prius. Vbi Aug. Quæris, inquit, & dicitis: Si per ostia clau-
 sa intrauit, vbi est corporis modulus? Et ego respondeo: Si sup-
 mare ambulauit, vbi est corporis pondus? Sed fecit illud
 tanquam deus. Nihil ergo quia resurxit, destitit esse deus!

Ingressus ergo clausis ianuis Iesus, inquit Chryso-
 stomus, adstat, & non expectat à Thoma interrogari, sed ut
 ostendat quoniam quum ille ad condiscipulos iam pridem
 loquebatur aderat, eisdem verbis vsus est. Quasi dicat
 Thomæ: Quoniam dixisti, nisi videro, & nisi manum me-
 am in latus eius misero non credam, & hoc te dicente, quum
 absens putarer, & non viderer, præsens audiui, ecce infer
 digitum tuum, & vide. i. experire manus meas non spiritum esse,
 sed carnem & ossa, quæ spiritus non habet, & tangendo
 substantiam veræ carnis noli esse incredulus, sed fidelis in
 substantiam veræ diuinitatis plenariæ & corporaliter in
 habitantis, quæ carnem suam resuscitare potuit.

Noluit autem Dominus Apostolo Thomæ clam ap-
 parere, sed quemadmodum palam & coram omnibus du-
 bitationem suam expresserat, ita & coram oibus illi increpa-
 uit, ut exemplo eius aliorum nemo exinde dubitaret.

Porro inter hæc nemo putet dominum quum ipsius
 vulnera post resurrectionem, etiã recentia, pertractaren-
 tur quicquam perensisse doloris. Erant enim vulnera illa
 in immortalis & glorioso iam corpore, quod quum impar-
 sibile sit, nullius omnino capax est doloris.

Cæterum, mirari est clementiam & dignationem dñi
 saluatoris, qui tam sollicitè pro vna anima ne in errore pe-
 maneret seipsum vulnerati ostendere dignatus est, ut hinc
 & ipsi discamus nec minimum aliquem debere contenerè.
 Sane latus vulneratum offendens, innotuit quâto quamque
 nos cordialitè dilexit amore. Et qui vulneratas ostendit ma-
 nus, innuit vti que non verbo & lingua, sed opere nos

I I amauit

E
 Quò per
 ostia clau-
 sa intrare
 potuit.

Clementia
 Xpi di-
 gnatio.

amavit & veritate. Confossos deniq; pedes ostendit, qui ex sua nimia charitate peccatorū nostrorum penas, quasi grauisima quadam pondera in corpore suo portauit.

F Sed dixerit aliquis: Qui fieri potest vt corpus glorificatum quod clausis ingrediti ad discipulos ianuis portuit, mortalium manibus palpet, qñquidē corūp̄i necesse sit quod palpatur, corp̄ aut̄ glorificatū est incorruptibile. Quod aut̄ dñi corp̄ iā glorificatū nō modo vīsum oculis, sed et̄ palpatū fuerat discipulorū manibus Lucas (vt supra memoratū ē) ostēdit, narrās dñm ip̄m dixisse discipulis: Palpate & videte, qm̄ ip̄s carmen & ossa non habet.

Xp̄i corp̄
p̄ vt pal
pabile &
impalpa
bile.

Sed intelligendum est quia domini corpus post resurrectionē & palpabile fuit p̄ veritatem naturā, & subtile per effectum spiritualis potentis. Adhuc in corpore glorificato, veritas est ossis & carnis, os durū est & caro molli, sed durum & molle obiecta tactus esse quis nesciat? Porro tangibile quō audis, duo tibi significātur, videlicet quod potest immutare sensum tactus, & hoc quidem est perfectiois, & quod non potest tactum nostrū latere, & hoc est imperfectionis, itaq; corpus gloriosum potest se præbere tangibile, & æque potest tactum nostrum latere & esse intangibile, prout vult. Tangi potest, quia verum corpus latere potest, quia per dotem subtilitatis potest organum tactus imperceptibiliter penetrare.

Quāritas
vulnerū
Xp̄i.

Cæterum ex eo quod a Christo Thomæ apostolo dicitur: Insuper digitum tuum huc, nimirū in loca clauorū quibus sacræ manus eius perforatæ fuerāt, & quod adiecit: Et adfer manū tuam & mitte in lacus meū, sacrorū vulnerū magnitudinem colligitur. Clauū enim qui manus cōfixerant tantæ fuerūt grossitie, vt viri digitū adæquaret, & tantæ amplitudinis fuit vulnus lateris, vt in illud mitti posset viri manus, quod insinuans sanctus euangelista, ait: Vñ mī liti lancea latus eius aperuit. Aperuit, inquit, nō ait: percussit, aut vulnerauit, sed aperuit, vt illic quodammodo ostium vitæ panderetur in latere arcæ veri Noe, nēpe generis humani saluatoris, quod intrare possent à perditionis diluuiū liberati. Ad hæc si intentionem eorū qui hoc vulnus mortuo iam dño infixērūt, intentionem, inquam, sēuendū crudelitate ferocē attendās, non est quod dubites de vulneris magnitudine. Intendebat enim crura frange re crucifixorum, vt ocyus expirarent, & tollerent ne spe

Etaculi

Etaculi horrore eorum paschale sabbathū quod erat post festera die celebrandū, scēdai etur. Vnde ait euangelista: Lucēi ergo (qm̄ paraſcēue erat) Vt non remaneret in cruce corpora sabbato (erat enim magnus ille dies sabbati) rogauerunt Pilatum, vt frangerentur eorū crura & tollerentur. Et post pauca sequitur: adiecit: Ad iesum aut̄ quū venissent, & viderent eum iā mortuum nō frēgerūt eius crura, sed vnus militum lancea latus eius aperuit. Intendebant ergo si adhuc spirantem reperissent crura ei frangere, quorū exaturanda ferocitati dirum cruce non sufficiebat supplicium, nisi insuper & crucifragio necarent.

G Noli, inquit, esse incredulus, sed fidelis. Quam graue peccatū sit incredulitas, siq; graui pœna ferendū (nempe quod æternæ vitę præcludat igressum) b. Iohānes baptista testat̄ dicens: Qui incredul⁹ est filio, nō videbit vitā æternā, sed ira dēi manet sup̄ eā. Hinc & aposto. Quibus, inquit, iurauit nō introire in requiem ipsius, nisi illis qui increduli fuerunt: Et videmus quā nō potuerūt introire p̄pter incredulitatem. Ait ergo ad Thomam dominus: Noli esse incredulus, sed fidelis. Manifestum est cum cui hoc dicebatur dominicæ resurrectionis fidem non habuisse, sed fuisse incredulum & infidelem. Quid opus est ergo tantopere apostolo Thomæ velle gratificari vt contra euangelicā veritatē dicat nihil p̄sus de xp̄i resurrectione dubitasse? Horū ipse s. Apost. nō eget mediatio. Sed nos potius op̄ habebim⁹ sc̄torū p̄cib⁹ & eorū exēplis informari. Quod si queras cur interdū p̄mittat de⁹ sanctos & electos in dānabilia p̄c̄a ruere, sicut de apostolis patuit, qui in noctē fidei cæ passiois oēs in eo sc̄dalū passi sunt, & præcipue in s. Thoma qui totis octo diebus p̄mansit incredulus, R. fide hoc varias ob causas permittere deum.

Primo vt ostēdat immensam suā miām, & suę p̄mittitur. cur electi cadere p̄mittitur, fionis veritatē erga eos quos à criminibus reuocat, & pœnitentię merito promissam qua fecerunt indignos, demeriter dat gloriā. Vñ & Dauid post grauem adulteriū, p̄ditionis, & homicidii, ruinā, in hunc orauit modū: Miserere mei deus secundum magnam misericordiam tuā, atque tandem adiecit: Vt iustificeris in sermonibus tuis & vincas quum iudicaris. Faciendū videlicet cōrariū eius quod maligni homines de te præsumūt iudicare, dicitantete peccatoribus etiam pœnitentibus non misereri.

Secundo permittit hoc Deus ad eius utilitatem qui caedit. Scit enim apostolus Paulus quoniam diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. Si omnia, ergo etiam eorum peccata in bonum eis cooperantur. Adeo nempe bonus atque omnipotens est deus, ut mala fieri non sine ret, nisi maiora inde bona elicere praeuolueret.

Quod si quæras quid peccati lapsus conferat electio. Rñdetur, quia confert maioris feruoris acquisitionem. Di enim tales post lapsum iesu gunt, desiderio recuperandi quod amiserant plerumque feruentiores ad bonum efficiuntur, sicut interdum contingit viatori, qui cernens socios suos esse se longè præcessisse hos tanta gradiendi velocitate inlequit, ut eos non modo consequatur, sed & longius antecedit. Vñ Ambro. in Homilia: Sancti si aliqui cadunt, alacrioris resurgunt. Fidelior factus est Petrus postq̄ se fidem perdidisse descendit, atq̄ ideo maiore gratiam reperit q̄ amisit.

Confert nihilominus proprie cognitionis & humilitatis incrementum, et qui fortasse de se præsumebat, dicitur apostolo: Qui se existimat stare, videat ne cadat. Vñ etiam Aug. dicit super bis utile esse cadere in aliquid peccatum manifestum. Vnde si displiceant, qui iam sibi placendo ceciderant. Salubrius sibi Petrus displicuit quando seuit, q̄ placuit quando præsumpsit. Nam spiritualia vitia in quibusdam non curantur quæ late, nisi in vitium aliquod carnale labantur. Non enim curare aliquis solet vna iuste macula cluere, donec forsitan tota iusti mensa, abluta & tota. Cõfert deniq̄ cautione sui circumspectionem, & erga ceteros delinquentes compassiõis & misericordiis affectum. Porro in homine peccante tria sunt consideranda, videlicet, p̄c̄m qd̄ odire, natura quã diligere, & peccantis reatus seu pœna cui cõpati debemus. Vnde p̄ sapientẽ dicitur: Qui tentatus nõ est, qualia scit? Vir in multis expertus cogitabit multa. Hinc & de saluatore p̄ apostolum dicitur: Non enim habemus pontificẽ qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum autem p̄ omnia pro similitudine absque peccato. Circa tertium quod est Thomæ iam credentis fidelis confessio, subditur.

Rñdit Thomas, & dixit ei: dñs meus, & deus meo.

I Penitentem quem admodum timuerit atque erubuerit apostolus Thomas videns dñm, & audiens repetentẽ verba sua

sua incredulitatis. Respondit ergo Thomas trepidus et recundus, sed iam fidelis dominus meus, & deus meus. Di Thomæ celo dñs meus cõfiterur in christo humanã naturã veritẽ cõfessio. tate cui datũ est totũ dominũ creaturã, q. d. Corde credo & ore cõfiteor te illũ esse qui dixisti: Vos vocatis mema Ioan. 13, gister & domine, & benedixisti, sum etenim. Qui autem subsecutus adiungit: Et deus meus diuinã in christo naturã veneratur. Ac si dicat: Corde credo & ore confiteor te illũ esse quem Simon petrus verissimẽ confessus est Mat. 26. dicens: Tu es christus filius dei viui. Itaq̄ (vt dicit Theophylactus) qui prius infidelis fuerat post lateris tactũ optimẽ se theologũ ostendit. Nam duplicem naturã vnicaq̄ hypostasin christi edisseruit. Dicendo enim dominus meus, humanã naturam: dicendo verẽ Deum meum, diuinam confessus est, & ita vnũ & eundem & dñm esse Deum. Dubitans itaq̄ discipulum post resurrectionem suam dubitare tio Thomæ permittit, nec tamen in dubitatione deseruit. Nã ita factũ est discipulus dubitans & palpã testis verẽ resurrectionis fuit. nis sicut sponsus matris primum dubius, postmodum factus est testis integerrimæ virginitatis.

Frustra quidam in quæstionem vertunt num Thomas Apostolus tetigerit christum, quum super ea re aures probati nihil hæstauerint. Vnde præter id quod iam ex Theophylacto citatum est, dicit Augustinus: Videbat Thomas, tangebaturq̄ hominem, & confitebatur Deum quem non videbat neq̄ tangebatur. Sed per hoc quod videbat atque tangebatur, illud quod non videbat remota iam dubitatione credebat dicens: Dominus meus, & deus meus. Hinc etiam Ambrosius: Dixisti, inquit, Domine, Deum mitte manum tuam in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis. Misit manum quam non credebat, & Dominum te & deum reperit.

Circa quartum quod est earum quæ non videntur rerum fidei commendario, subditur: Dicit ei Iesus: Quia vidisti me Thoma credidisti, beati qui non uiderit & crederent. Quum dicat Apostolus: Est autem fides sperandarũ sub K statã rerum, argumentum nõ apparentium, profecto li Heb. 11, quer quia fides illarum rerum argumentũ, (id est, certitudo Grego. do) est quæ apparere non possunt. Quæ etenim apparent, iam

Thomas iam fidem non habet, sed agnitionē. Dum ergo vidit Thomam, dū palpauit, quorū ei dicitur: Quia vidisti me credidisti? sed aliud vidit, aliud credidit. A mortali quippe homine diuinitas videri non potuit. Hominem igitur vidit & deū confessus est. Igitur vidēdo credidit, qui cōtēns verū hominē, hūc deū quem videre non poterat exclamauit. Non enim fides de christi sola humanitate est, sed de homine deo. ut puta quia natus est de virgine, quia homo deus passus est, homo deus resurrexit, homo deus ascendit in celum & venturus est iudicare mundum deus & homo.

Genții fides cōmendatur.

Deinde fidem gentium cōmendat quē in christo crediderunt, quem tamē non viderūt in carne, dicens: Beati qui non viderūt & crederūt. Præteritū tēporis vsus est verbis nempe is qui id quod erat futurum in sua nouerat prædicatione iā factum. Non tamen quasi Thomā apostolum suo priuans honore hoc dixit, sed consolans eos qui dominum non videntes forēt credituri.

Gregor.

Quia enim rē vidit Theophylactus, multi dicunt: Beati oculi qui viderunt dñm, solatur eos, q̄ nō viderūt, q̄ multo beatius sit nō vidisse. Si ergo nūc aliquis dixerit, vtiā in tēporibus illis fuissim, & vidissim christū miracula facientē, recogitē quia beati qui nō viderūt & crederūt. In qua nimirū sententia nos specialiter designati sumus, qui eū quē carne nō vidimus, mēte retinemus. Nos, inquit, signati sumus, sed si fidē nostrā operibus sequimur, ille etenim verē credit, qui eū nocet operando quod credit.

Circa quintum, quod est Euangelistæ christi signa tæ ex parte describentis intentio, subditur:

Chryf.

Multi quidē & alia signa fecit Iesus in cōspectu discipulorū suorū quæ nō sūt scripta ī libro hoc. Quia Ioannes p̄ uiciora alijs euāgelistis dixerat, nūc dicit Iesum alia signa corā discipulis fecisse q̄ ipse in euāgelio suo nō descripserit, sed nec alii euāgelistæ oīa dixerūt, sed q̄ erat sufficiētia attrahere ad fidē audientis. Vbi et de his loquit signis q̄ post resurrectionē fecit. Et ideo dicit in cōspectu discipulorum suorū, cū quibus solis post resurrectionē cōuersatus est. Eiusdē sententię est Theopodotus dicens: Quæ enim ante crucem, non modo coram discipulis, sed omnibus coram faciebat. Atq; ita hæc, de quibus nunc dicit euangelista post resurrectionē sunt facta.

Cum

Cum solis enim discipulis verfabatur quadraginta die: xps post resurrectionē,

sicut enim ante crucem faciebat signa, ostendens se esse filium dei, ita & post resurrectionem perficiebat signa solis discipulorum, ostendens se filium hominis, & habere pulis cōseque corpore, idq; incorruptibile & diuini, & nō iā carnalib⁹ uerfatus, legibus subditū. Quis autē euangelistæ describit xpi signa fuerit scopus, consequenter ostendit, dicens:

Hæc autem scripta sunt, ut credatis quia Iesus est Christus filius dei, & ut credentes, uitam habetis in nomine eius.

Quum igitur multa facta sint signa resurrectionis, hæc solum scripta sunt, & neq; hæc ostērationis gratia, vel tæ Theodotus ut ostendatur gloria vnigeniti, sed ut vos (inquit) credatis. Et si quæras, quod hinc lucrū & cui cedens? Non xpo. Quæ em̄ eius utilitas dñc nos credim⁹, sed in nosipsis redādans. Dicit em̄: Vt credētes uitā habeatis in nomine eius. Credētes em̄ q̄ resurrexit & uiuit, nobis ipsis uitā p̄ am⁹. Propter nos em̄ surrexit & uiuit. Qui autē ipsum mortuū esse putat, & neq; resurrexisset, neq; uiuere, ille sibi mortē & corruptionē adiudicat & cōfirmat. Fides em̄ est spūalis uitę principiu, dicente dño p̄ prophetā: Iustus autē meos Abac, 2. ex fide uiuit. Et uitā (inquit) habeatis in nomine eius. Vnde Ioan. 17. de ipse in euangelo loquitur ad patrē, dicens: Hæc est uita æterna, ut cognoscant te deum verum, & quē misisti Iesum Christum. Et rursum alibi, de omnibus suis loquēs, dicit: Ego ueni ut uitā habeat, & abundantius habeant.

DOMINICA SECUNDA
POST PASCHA

Gonos sum pastor bonus. Bonus pastor, animam suam dat pro ouibus suis. Ioan. x.

Pærens sancti Euāgelij lectio in tres partes scinditur. In prima Christus se pastorem bonum esse euidenti signis cōprobat. In secunda, eum qui non pastor, sed mercenarius est, designat, ubi: Mercenarius autē. In tertia, iterato

114. se p̄

se pastore boni pronuntians, & altas se habere oves con-
firmat, ibi: Ego sum pastor bonus, & cognosco oves meas.

A Circa primum, ipse dñi voce dicit: Ego sum pastor
christi? vt bonus. Sub metaphorâ pastoris & ouium de se & suis ñ
pastor bo- delibus loquitur. Et vt ipse vnus, pastor bonus est, pa-
nus. stor bonus, sine pari, vt merito dicat: Omnes quotquot

Ioan. 10. Venerunt fures sunt & latrones, de quibus etiã per pro-
Osec. 8. phetam loquit, dicens: Ipsi regnauerunt & nõ ex me, pri-
ncipes exiterunt, & nõ cognoui. Et iterũ: Currerant (in-
quirit) & non misi eos. Nullus eni vel accidentaliter bonitate

Iere. 2. esse vnus aiarum pastor potest qui per xpm, id est, xpo
vocate nõ intrat. Quum em ipse princeps sit pastorum
ad ipsum pertinet in ecclesia pastores sui vicarios ordi-
nare, dicente Apostolo: Et ipse dedit quosdã quidẽ Apo-
stolos, quosdã autẽ Prophetas, alios verõ euãgelistas, a-

r. Pet. 5. lios aut pastores & doctores, ad consumationẽ sanctorũ,
Ephc. 4. in opus ministerij, in adificationem corporis Christi.
Ego (inquit) sum pastor bonus. Dum contra illos ser-
monein dirigeret, qui nõ intrant per ostium, sed ascen-
dunt aliunde, & proinde fures & latrones sunt, semel &
iterum dixit: ego sum ostium, nunc ad eum sermonem in-
tendens, qui intrat per ostium pastor est ouium, pro eru-
ditiõne eius cui loquitur, nunc aliquid amplius proloqui-
tur, dicens: Ego sum pastor bonus, atq; eiusdem bonitatis
formam, quam pastor qui q; imitatur, adiugit, dicens: Bo-
nus pastor animam suã dat pro ouibus suis. Poterat pla-
ne bonitatis huius formam sumere altius, quia quũ esset
in forma dei, propter nos populum suum & oves pasce-
re, semetipsum exaniuit formam serui accipiens, & ha-
bitu inuẽtus vt homo, & iuxta parabolum centũ ouium
& vnus perdidit, quum haberet oves nonagita nouẽ, id
est, omnem beatorum angelorum multitudinem, relictis

Phil. 2. Quõd dñi illis, velle illam quã errauerat querere. Sic (inquam) po-
tabile est terat formã suã bonitatis hic bonus pastor exponere, sed
pponit. hoc exemplum nulli imitabile est. Non enim infra se de-
scendere possunt, dum pastores hominum sunt, sed e con-
tra, tanto supra semetipsos eleuantur, vt principibus
& potestatibus cœlorum ad simulentur.

B Bene ergo dum homines ad imitationem sui forma-
re intendit, illud omittit quod nullatenus possent imi-
tari, & hoc solum quod imitabile est, hoc modo pponit.
Bonus.

Bonus pastor animã suã dat pro ouibus suis. Hoc etẽm christi ex
pastoribus spirituum charitatis habentibus, imitabile est, emplum
imõ & imitari dulce est. Vnde vnus constantissimus, quõ imitant,
oues suas à furibus & latronibus defensaret, ego (inquit) 2. Cor. 12
libenter impendam, & superimpendam ipse pro animabus
veltris, licet plus diligens minus diligar. Quanti putas, p
ouibus semetipsos impenderit? R. eiparfa sunt ouilia san-
guine pastorum, maderunt cœdibus pastorum campi,
eruentata sunt pasua vulneribus pastorum, sacra est
terra corporibus eorum, ditatũ est cœlum animab; quas
pastores pro ouibus posuerunt. Ex quibus claret imita-
bilem esse pastoribus hanc suã humilitatis formam quã
propofuit pastor bonus.

Et tamen nemo pastor bonus, nisi hic vnus, quia ne vnus pa-
mo bonus nisi vnus deus. Hoc etenim quodam loco dicit for bon?
te sibi cuidam, magister bone, quid faciendo vitã æternã
Mat. 19. possidebo, respondit: Quid me dicis bonum? Hæc em est
salutatio in foro, vsitata ambitioni scribarum & phari-
sæorum. Nisi me conseceris deum, consequens est, vt nec
dicas bonum.

Itaq; quẽadmodum pastor & magister voce quidem
diuerfa, sed sèu idem sunt (vnde em pastor ouiu dicitur
pro similitudine, inde magister homin est in rei veritate, si
cut magister bonus, nõ nisi quã deus est) sic pastor bonus
nõ aliunde, nisi quã deus est. Pastor (inquã) bonus, & nõ Grego.
ex accidẽti dono, sed essentialiter bon? Itaq; cæteri quidẽ
pastores digni solum idonei dici possunt, hic aut solus pa-
stor bonus, qui solus ita aiam suã posuit pro ouibus, vt
in sacramẽto nostro corpus suum & sanguinẽ verteret,
& oves quas redemerat suæ carnis alimento satiaret.

Patet autẽ pastoris huius erga suas oves bonitas i qua C
tuor, videlicet in pasfendo, in descendendo, in vocãdo, in Pastoris
educẽdo. Primum igitur patet pastoris huius bonitas i pa-
bonitas i scendo. Pastor enim à pasfendo dicit. Pasfuit autem oues pasfendo
sua gratia, pasfuit do Grina, pasfuit eucharistia. De pasfu
gratia, illud mysticẽ possum? accipere quõd in euãgelio
Mar. 8. ipse loquitur, dicens: Miseror sup turbam, & post pau-
ca subdit: Si dimiseris eos ieiunus, deficient in via.

In cuius figuram in Exodo scriptum est, quõ Moy? Exo. 3.
ses gregem manisset ad interiora deserti, apparuit ei do-
min? in rubo ardenti. Porrõ ad interiora deserti in pasfu
veniant,

Veniunt, quando exteriorem consolationem derelinquentes interiore quærunt, ubi eis in igne charitatis dñs aparet, vt iure possint dicere: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur nobis in via?

De pastu doctrinæ per Ezechielem loquens, pmittit, dicens: In pascuis vberimis pascâ cas, in montibus excelſis Israel erunt pascua illarū. Scripturarū sanctarū altitudines, quasi montes pascuū sunt. Et iste est pascus de quo dicit in euangelio: Nō in solo pane viuit homo, sed

in omni verbo quod procedit de ore dei. Hoc pane pascit oues suas xps, nō modo per se, sed etiam per suos, iuxta quod per pphetā promisit, dicens: Dabo vobis pastores iuxta cor meū, & pascent vos scientia & doctrina. Qui nō hoc pane pascit, dicere potest cū psalmista: Aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum.

Depastu eucharistie ipse loquitur, dicens: Panis enim verus est qui de cælo descendit, & dat vitam mundo. Et subdit: Ego (inquit) sum panis vitæ. Qui venit ad me non esuriet, & qui credit in me nō stiet in æternū. Et sub inde: Ego sum panis viuus qui de cælo descendī. Si quis manducauerit ex hoc pane viuet in æternum. Et panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita. Et qui mē ducat me (inquit) viuet propter me. Et hic est ille panis subincinerius quem per angelū adlatum Helias ad caput suum respiciens reperit, comedit, & ambulauit in fortitudine cibi illius vsq; ad montem dei.

Secūdo patet hulus pastoris bonitas in defendendo, & notanter in eo quod ait: Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Pro suis em ouibus moriendo vitam illis acquirit æternam, & fug fortitudinem virtutis vitam mortis non amisit. Et ego (inquit) vitam æternam do eis, & non peribunt in æternū, & non rapiet eas quisquam de manu mea. Pater meus quod dedit mihi maius omnibus est, & nemo potest rapere de manu patris mei. Quod non rapiet quisquam oues suas de manu sua, sine dubio multis iam dudū argumentis vniuerso orbi comprobatum est. Quid enim fures & latrones intentatum reliquerunt? quid non egerunt, vt raperēt oues lupi vel omnes seræ syluarum? Et tamen de manu pastoris huius nullam omnino ex ouibus eius rapere poterunt.

Vnde & pastor iste fortissimus bene per prophetam dicitur

dicitur est dauid, dicente Domino: Et suscitabo super eas Eze, 34. pastorem vnum qui pascat eas, seruum meum Dauid, ipse pascet eas, & ipse erit eis in pastore. Ego dominus ero eis Christus in deum, & seruus meus Dauid princeps in medio eorū. vt alter Dauid enim & in custodia gregis, boni huius pastoris fides Dauid pagnum gessit. Vnde ipse ad Saulem loquens: Pascēbat in pastor. quic seruus tuus patris suigregē, & veniebat id vel vt 1. Reg. 17. sus tollebatq; arietem de medio gregis, et sequebar eos, & percutiebam, erubescamq; de ore eorum. Et illi conſurgebant aduerſum me, & apprehendebam metum eorum, & suffocabam, interficiebamq;.

Grex ille dei populū qui dicit in Psalmo: Nos autem populus eius & oues pascuæ eius, leo vel vrsus, diaboli Dauid ipse tam fortitudine q̄ etiam nomine (interpretatur enim, manu fortis) bonum præsignabat a pastore christum, qui quum de suis ouibus nullam omnino perdat, nō rapiet eas quisquā, inquit, de manu mea, diabolum namq; suffocauit, & nos oues suas de ore eius liberauit, omnem quoq; persequitorem, casto labore deceptum, frustratum furti atq; latrocinii redarguens, æterna dānatione punit.

Vnde autem tanta fortitudo in manibus eius sic ostendit, dicens: Pater meus quod dedit mihi maius omnibus est, illud inquit, quod dedit mihi pater meus, id est, illud in quo mihi pater est, illud quod ego sum non secundum carnis naturam, quæ ex homine sumpta est, sed secundum eam naturam qua deus mihi pater est, maius omnibus est fortius omnibus est, potentius omnibus est. Quod si omnibus maius est, vtq; & raptore aninarum diabolo maius atq; fortius est. Vnde & de hoc quod maius omnibus est, subiicit: Et nemo potest rapere de manu patris mei. Hoc vtq; maius omnibus est, quod de manu patris mei nemo potest rapere. Nihil enim præter deum in superabile est, itaq; si quis quis pater huic filio suo dedit? Vti q; omnipotentiam suā dedit, vt nemo rapiat de manu filii sui nemo potest rapere de manu patris. Pater itaq; pastoris istius bonitas erga suas oues, has defendendo. Dicit ergo: Bonus pastor animam suā dat pro ouibus suis.

Dedit enim pro suis ouibus animam suā, in precii redemptionis, in exemplū imitationis. De primo per Apostola dicitur: Quum inimici essemus, reconciliati sumus deo per mortem

Vnde christo tanta fortitudo Ioan. 10.

E Pastoris bonitas o ues redimendo. Ro. 5.

tem

D
Pastoris
bonitas
defendēdo
Ioan. 10.

1. Re. 19.

Mat. 4.

Ier. 3.

Ioan. 6.

Luc. 24.

Eze. 34.

tem filii eius, qui nobis redimendis, semetipsum dedit. Vnde per prophetam loquitur, dicens: Seruare me feceris in iniquitatibus tuis, præbuit mihi laborem in peccatis tuis. Graue scelus tali ac tanto mercenario laboris sui pretium negare. Nullum autem aliud ob pretium quam pro nostrarum salute laborauit animarum. Ait Sapiens: Qui effundit sanguinem, & qui fraudem facit mercenario fra tres pari crimine rei sunt.

Quod si graue scelus est & vltione pauenda ferendum propriam Christo animam subtrahere, quanto grauius est, non modo propriam, sed insuper aliorum plurimorum animas deducere in perditionem? Vnde Bernardus: Si dominus proprium sanguinem dedit in pretium redemptionis animarum, nonne videtur tibi grauiorem ab eo sustinere persequutionem qui suggestionem prauam, ex tempore pernitio, scdali occasione, auerit ab eo animas quas ille redemit, quæ ab illo qui sanguinem ipsius fudit?

De secundo ipse in euangelio loquitur, dicens: Maior est hac dilectione nemo habet quæ animam suam ponat quis pro amicis suis, tonas pro salute aliorum semetipsum in mare precipitandi obtulit. Christus tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam deo in odorem suauitatis.

De tertio patet, videlicet quod dedit animam in memento recordationis. Quum enim sacri corporis & sanguinis sui sacramentum discipulis in recordationem suæ quæ tunc imminere passio traderet, eis prædaret facultatem hoc ipsum faciendi ait: Hoc facite in meam commemorationem. Itaque gratiam fideiuisoris huius ne oblitiscaris, dedit enim pro te animam suam. Ipse enim se pro nobis apud patrem vadem obtulit, & pro nobis debitoris fideiuisoris officium subire dignatus est. Tantum vero post se esse debitum pro quo spondet fideiuisor, quod ipse propriè cedat hæreditati, sed & nonnunquam ipsam suam impendat vitam. Quod utique Christum scisse, ipse per prophetam testatur, dicens: Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam, dedi dilectam animam meam in manibus inimicorum. Domus sua, cœli, hæreditas diu possessa, iudeorum fuit synagoga. De qua ad patrem loquens, dicit: Resistens hereditatem meam mihi, quod fiet in fine seculi, iuxta quod per apostolum dicitur: Quum plenitudo gentium intrauerit, totus Israel saluus fiet,

De

De quarto, videlicet, quia animam suam dominus posuit pro omnibus in exempli imitationis pro beatum Iohannem 1. 10. 5 dicitur: Ille pro nobis animam suam posuit, & nos debemus Greg. pro fratribus animas ponere. Fecit ille quod monuit, ostendit quod iussit. Offensa nobis de contemptu mortis via qua sequamur, apposta est forma cui imprimamur. Primum nobis est exteriora nostra misericorditer pro omnibus eius impendere, postremum verò si necesse sit etiam mortem nostram pro eisdem omnibus ministrare. A primo autem hoc minimo, peruenitur ad postremum maius.

Sed quum incomparabiliter sit melior anima quam viuis quæ terrena substantia, quæ exteriora possidemus, qui non dat pro omnibus substantiam suam, quæ pro his datur anima sua? Et quid ad hoc tamen habet ecclesia possessiones & diuitias ut subueniat egentes. Vnde Ambrosius: Aurum esse ecclesie habet, non vt seruet, sed vt erogat, & subueniat eis ad necessitates. Quid est opus custodire quod nihil adiuuat? An ignoramus quantum auri atque argenti de templo Domini Assyrii sustulerunt? Nonne melius consistat sacerdos pro alimonia pauperum, si alia subsidia defunt, quæ si facti leges contaminat & asportat hostias?

Itaque pro alimonia pauperum, pro redemptione captiuorum, pro sepultura christianorum, non modo licitum, immo & primum est ecclesiasticis ministerii sacra vasa consistere. Non enim (vt dicit Aug. Jests episcopi seruare aurum, & a se reuocare medicantis manum. Vnde etiam Hieronymus: Gloria episcopi est pauperum necessitatibus providere. Ignominia sacerdotis est propriis studere diuitiis. Ait rursum alio loco Aug. Totum quod est pastoris & exteriora & interiora ad vtilitatem est ostium, ita quæ se totum debet deferre quatenus eis intendat. Si igitur ad se infirmas, cum infirmitatibus infirmæ, vtra cum scandalizatis.

Tertio patet huius pastoris erga suas oues bonitas in vocando. Vnde de seipso loquens: Proprias, inquit, oues vocat nominatim. Valde dissimilis est iste bonus pastor, dissimiles etiam sunt & alii pastores qui intrant postiu, bonitas & quibus ostiarius apertis furibus & latronibus illis qui de clinantes ostium ascenderunt aliunde. Illi enim nequam vocant oues nominatim, sed eorum, pueris vtuntur nominibus, dum dicunt bonum malum, & malum bonum, dicunt vocant tenebras lucem, & lucem tenebras, vt iustificent impium

De cõ
vi. cle.
Episcopi
gloria.
Li. de ou.

Esa. 5

pium

Vocat no-
minatim. pium pro muneribus, & iustitiam iusti auferabant ab eo.
Vocat, inquit, oues proprias nominatim. Quid magis ei p-
rium, q̄ oues illa quas sanguine suo & morte redemit?
Sed & propriæ sunt illæ oues inferiori cuilibet pastori
bono qui per ostium intrauit (vt dictum est) quia videli-
cet ipse easdem oues dilectionis adfectu suas fecit, vel q̄
principi pastorum xpo pastor ipse proprio labore & cu-
ra nutritus, illas quæ non erant acquisiuit.

Vocat illas nominatim, id est quum sint oues, non hæ-
dos vocat, sed (vt sunt) oues, blandè ac familiariter appel-
lat. Et si quando hædi fuerant, nõ hoc malefico ore tyra-
nizante eis impropere, quum ipse pastor princeps dic-
cat per Psalmistã: Nec memor ero nominum coru p labia
mea, nisi forte pro vtili cõmemoratione gratiæ purifican-
tis, sicut apostolus quum vetera commemorasset nomina
dicẽdo: Neq; fornicarii, neq; auari, neq; molles, neq; mas-
sculorum concubitores, neq; fures, neq; rapaces regnum
dei possidebunt: quum, inquam, hæc vetustatis nomina
contigisset, statim dei gratiam cõmendando subiunxit: Et
hæc qdẽ fuisistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iu-
stificati estis in nomine domini nostri Iesu Christi, & in
spiritu dei nostri. Nominatim illas vocat pastor ipse pas-
storum eo scilicet nomine quod super eas ipse scripsit, o-
bliteratis nobis prius, nomẽ dei sui, & nomẽ nouũ, no-
men filiorum dei, quod est nomen christianum, de quo &
per prophetam: Vocabo, inquit, seruos meos non alio, in
quo qui benedictus est, benedicetur super terram.

Quarto patet hæc ipsius bonitas in educendo. Nomi-
natim enim eas vocãdo educit eas. Si quis vnde educit
Vel quo? Et quidem quotquot oues christi sumus, eo ipso
quod sumus oues, educi sumus de tenebris errorum anti-
quorum, eripuit enim nos de præsentis seculo nequã
& transiit in regnum fidei dilectionis suæ.

Verũtũ è adhuc & plerũq; euenit vñ perosq; nostrum
q̄ iã oues sumus xpi, educi oporteat, in nõ & clamore grã
di euocari, sicut per Lazarũ significatũ, è quẽ iam sc̄ten-
tẽ & quadriduã cognouim; magno dñi nostri Iesu xpi
clamore fuisse resuscitatũ. Plerũq; em̄ sordidantur oues,
etiã postquã tonsæ & salubri fluuio lotæ fuerint, & ipsi
suorũ morbis vitiõis delectatæ, in præua cõcludũ cõsue-
tudinẽ, aut etiã hæretico (qd̄ grauĩ est) fondantur errore.

Hic

Hic laborat inferior quiscq; pastor ouium, qui (vt iam
dictũ est) intrauit p ostiũ, & vocibus vrens nunc qdem alpe-
ris, verbi gratia quum dicit apostolus: Omnino auditur, 1. Co. 5.
inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter
gentes, nunc verò d blandis quum idem ipse ad eosdem: 2. Co. 6
inquit, nostrũ patet ad vos d Corinthiũ, cor nostrũ dilata-
tũ est, siue ad Galatas: Filii mei, quos iterũ parturio, do Gal. 4.
nec formetur xps in vobis. Ne cura vocat oues nominatim
donec educat eas, i. prauam in illis fornicationis cõsue-
tudinẽ expurgat, vel reformet fidei firmitatem. Quod
quia non sola voce predicatio nec ab ipso principe pa-
storũ xpo factũ est, nec ab alio quolibet pastore peragĩt,
sed operis quoque exemplo, post præmissa subiicit:

Et quum proprias oues emisit ante eas vadit, & oues Pastor an
illũ sequuntur quia sciunt vocem eius. Ita em̄ oportet sic te oues
ri, vt quum emisit illas per verbum exhortationis, va vadat,
dat ante illas p exemplũ boni opis, ne qñ dicat illi deus
peccanti: Quare tu enarras iustitias meas, & ad iustum tes-
tamentũ meum per os tuum? Tu verò odisti disciplinã,
piccisti sermones meos retrorsum, & cetera que sequũt.
Quod præcauens apostolus dicebat: Sic curro nõ quasi in 1. Co. 9
incertum, sic pugno non quasi aerem verberas, sed casti-
go corpus meum & in seruitutem redigo, ne forte quum
aliis prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Ergo qui pro-
prias oues legitimus pastor emisit, ante eas vadit, & ou-
es illũ sequuntur. Sequuntur, inquit, hoc em̄ ipis expe-
dit outb? Si em̄ de hypocritis & simulatis pastorib; ipse
summus pastor dicit: Omnia quæcũq; dixerint vobis ser- Mat. 23
uate & facite, secundũ opa vero eorum nolite facere, di-
cunt enim & nõ faciunt, quanto magis sequi oportet eos,
qui dicunt & faciunt? sequuntur ergo illum, q̄ sciunt vo-
cem eius, quia verã & sanã esse cognoscunt do Grinã ei?.

Circa secundum principale dicitur:

Mercenarius autem & qui non est pastor, cui-
us non sunt oues propriæ, videt lupum veni-
entem, & dimittit oues & fugit.

In hac parte lectiõis, saluator eũ qui nõ pastor sed metec I
nari? est designat. Vbi primo mercenari? describit. Secun-
do lup? grassator offendit, ibi: Et lupus rapit. Tertio mer-
cenarius certo signo deprehendit, ibi: mercenari? autem.

Circa

Circa primū dicitur Mercenarius autē & qui nō est pastor. Si diligenter aduertas, quatuor in hac lectione reposita sint, scilicet pastor bonus, qui dicitur: Ego sum pastor bonus, & is q̄ formā boni pastoris imitatur, & mercenari⁹, & lupus. Nepe duo bona, videlicet ipse pastor bonus christus, & huius imitator, & duo mala, videlicet mercenari⁹ & lupus. Paul⁹ ante etiam verum designauerat, q̄ nō venit nisi ut furetur, & mactet, & p̄dat, qui non per ostium intrauit, sed ascendit aliunde. Porro lupus cū mercenario oculibus q̄ fur damnosus ē oculi. Fur em̄ dū mactat & p̄dit, apta corporibus & animabus tepescit, p̄niciosus est.

Itaq̄ mercenarius quō nō ipse quidem mactat & perdit, sed fuga sua lupo perditore, raptori, & dispersori. si diabolus, vel certē cuiuslibet hæretico (quem diaboli satellitum esse certum est) locum facit, nō quidem ipse fur est & latro, sed nec dicens est pastor. Sic enim ait: Mercenarius autem & qui non est pastor. Quo modo igitur vel qua intrauit? Nam inter ostium, & ascensum aliunde, nihil medium positum à saluatore reperitur. At is qui per ostium intrauit pastor est ostium, & q̄ ascendit aliunde, ille fur est & latro. Qua ergo intrauit mercenarius q̄ nō est pastor, nec tamē mactat aut perdit sicut fur? Non enim aperit si cutē Arrius vel alius quilibet etiam huius temporis hereticus persequitur aut sc̄uit ut occidat eorū corpora quorū non pot̄ animas suā peruersitatis maculare consensu.

Restat profectō vt & si fur nō est, socius tamē sit furū, quia de talibus dictum est: Principes tui socii furum, om̄s diligunt munera, sequuntur retributionē. Socius autē furum animo est, nam corpore cū pastoribus per ostium intrare visus est, quamobrem & si fur & latro nō esse videtur, sed potius intrasse per ostium, pro eo q̄ fidem catholicam profiteretur, nec aliud euangelizaret q̄ id quod euangelizatum est à veris pastoribus, tñ iuxta præscriptam prophetæ sententiam, qui quī dixisset: Principes tui socii furum, statim hoc ipsum ratione cōprobans, omnes, inquit, diligunt munera. Nam & pro eo q̄ munera diligit, & teporalē sequitur retributionē, mercenarius est.

Cuius descriptio diligenter consideranda est. Mercenarius, inquit, & qui non est pastor. Rem soleret alio auditoris impressit, dicendo & qui non est pastor. s. vt de sorde eius vulgarē extirpet opinionē, qua putatur vel dicitur

esse pastor. Verē enim non est pastor. Pastor namq̄ Mercenarius dicitur, eo q̄ gregem pascit. At ille non gregem, sed seip̄ nō est sum pascit. Vnde propheta: Vā, inquit, pastoribus Israël pastor, qui pascabant temetipsos. Tac comedebatis, & lanis operē rebamini, & cetera quæ sequuntur.

Hinc b. Gregorius: Sunt, inquit, nonnulli qui dum plus terrenā substantiā q̄ oves diligunt, meritō nomen pastoris perdunt. Et post pauca: Non pastor, sed mercenarius vocatur, qui non pro amore intimo dominicas oves, sed ad teporales mercedes pascit. Mercenarius quippe est qui locum quidem pastoris tenet, sed aīari lucra non querit. Terrenis commodis inhiat, honore prælationis gaudet, teporalibus lucris pascitur, impensa sibi ab hominibus reuerentia letatur. Istæ etenim sunt mercedes mercenarij, vt pro eo ipso quod in regimine laborat, hic quod querit inueniat, & ab hereditate gregis in posterum alien⁹ existat. Vnde etiam Augustinus: Aliud mercenarius in ecclesia q̄ deum querit. Si deum quereret castus esset, quia legitimum maritum anima deum habet. Quisquis enim à deo præter deum aliquid querit, nō castē deum querit.

Vtrum verō pastor sit an mercenarius, cognoscere vriter non potest, si occasio necessitatis deest. Tā tranquillitatis em̄ tepore plerūq̄ ad gregis custodiam sicut ver⁹ pastor, sic & mercenari⁹ stat, sed lupus veniens indicat, quo quisque animo super gregis custodiam stabat. Lupus etenim super oves venit, quom quilibet iniustus & raptor fideles quosq̄ atq̄ humiles opprimit. Sed is qui pastor videbatur & non erat, relinquit oves & fugit, q̄ ad sibi ab eo periculum metuit, resistere eius iniustitiā nō p̄sumit. Fugit aut̄ non mutando locū, sed subtrahendo solatium. Fugit, quia iniustitiam vidit & tacuit. Fugit, quia se sub silentio abscondit. Quibus bñ p̄phetam dicitur, Non ascendistis ex aduerso, neq̄ opposuistis murum p̄ domo Israel, vt staretis in prælio in die domini. Ex aduerso q̄ p̄ ascendere est quibuslibet potestatis præuē agentibus rationis libera voce cōtrare. Et in die domini pro domo Israel in prælio stamus ac murum opponimus, si fideles in nocentes contra peruersorum iniustitiam ex iustitie auctoritate vindicamus. Quod quia mercenarius non facit, Cui⁹ non quum venientem lupum viderit, fugit.

Cui⁹, inquit, non sunt oves proprie. Et hoc vtiq̄ cum propria.

K K

grandi

Mercenari⁹
ri⁹ q̄ sit.

K

Mercenari⁹
ri⁹ socius
furum.

Esa. 1.

dever. do

L

Greg.

Pastor à
mercenari⁹
rio sic dicitur
scernatur.Mercenari⁹
rius vt
fugit.
Ezcc. 13Cui⁹ non
sunt oves

grandi pondere dictum est. Non enim sunt eius oves pro
gratias, quia videlicet non eas in eius peccatore gratia mater
parturivit, sicut in illo cuius hæc vox est paulo ante cita-
ta: Filii mei, quos iterum parturio, donec formet xps in
vobis. Non possidet animam eius spiritus pastoris boni,
& ideo non mirum, quod non ipse in brachio suo congre-
gat agnos, & in sinu suo leuat, & quod non ipse fortas por-
tat. Sed quid?

Videt, inquit, lupum venientem, & dimittit oves &
fugit. Non arguitur mercenarius quod furatus sit, mañtaue-
rit aut perdidit, quia videlicet quò nò educat oves in
salutem alios quos probauerunt pastores & magistri pro-
bati, neque perdat oves venenatis falsè doctrinæ palcius,
non satis legitime sur dici potest, & proinde nec occalio
est cur mañet. Nam interim oves non fugiunt ab eo, quia
pe que non habent causam legitimam cur non audiat vo-
cem, vel cur necessario deuiat eius cõtionem, cur illi lac
suum ad edendum, suamque lanam denegent ad operien-
dum. Sed inde arguitur, quia videlicet videt lupum veni-
entem. i. diabolum animabus insidiantem, eas que ad mor-
tem æternam per diuersa scelera pertrahentem. Videt (in-
quit) & fugit. i. sub silentio (vt iam dictum est) se abscon-
dit. Fugit. i. verbum exhortationis subtrahit, ne si lupus re-
sistat, temporale commodum (quod amat) amittat.

**Mercena-
rium vt
oues su-
stinent.**

**Hic ar-
guitur.**

**Oves a-
mant per-
niciem.**

Amant enim oves suam plerique perniciem, amant, in-
quam, & suis exitiis delectantur, suis periculis male blasi-
dis in presenti demulcentur, nec recogitant (dulcedine vi-
torum fallente) quantus eas interitus consequatur. Et ne
si perire permittantur: eiusmodi oves sunt, vt neque ad mul-
tærum pastoris venire, neque tonforem eundem iam ve-
lunt subire, insuper & ipsum passorem tumultuando qua-
tum possunt, cornibus & lateribus audent impingere. Fu-
git ergo mercenarius taciturnus, ne paginando pro oue-
bus, temporalis lucri detrimendum pariat.

Circa secundum, vbi (scilicet) lupus grassator ostendit
tur, sequitur in litera:

Et lupus rapit, & dispergit oves.

M Greg. Lupus venit & mercenarius fugit, quia malignus spiri-
tus mentes fidelium in tentatione dilaniat, & is qui locum
pastoris tenet, curam sollicitudinis non habet, & animæ
pereunt, & ipse de terrenis lucris lætatur.

Lupus

Lupus rapit & dispergit oves, quum alium ad luxu-
siam pertrahit, alium in auaritiã accendit, alium in su-
perbiam erigit, alium per iracundiam diuidit, hunc inui-
dia stimulat, illum fallacia supplantat. Quasi ergo gre-
gem lupus dissipat, quum fideliũ populõs diabolus p-
tentationes necat.

Sed contra hæc mercenarius nullo zelo accen-
ditur, nullo feruore dilectionis excitatur, quia dum sola
commoda exteriora requirit, interiora gregis damna ne-
gligenter patitur. Huiusmodi mercenarius per Ezechie-
lem dominus increpat dicitur: Gregem meum non pasce-
bas. Quod infirmũ fuit nõ consolidastis, & quod egro-
tum non sanastis. Quod confractum quod non alligastis, &
quod abiectũ est non reduxistis, & quod perierat nõ que-
sistis, sed cum austeritate imperabatis eis & cum potestate.
Et dispersæ sunt oves meæ eo quod non esset pastor, & factæ
sunt in deuoratione omniũ bestiarũ agrũ & dispersæ sunt.

Circa tertium, videlicet vbi mercenarius certo signo
deprehenditur, subditur in litera:

Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est,
& non pertinet ad eum de ouibus.

Sola ergo causa fugiendi est, quia mercenarius est, quia
mercedibus transitoriis inhiat, & dum illis contentus est,
lupus rapit & dispergit oves. Nec solummodo lupus veni-
ente fugit, sed & quando iuxta Ezechielẽ colliditur arie-
tes & hirci, dum lateribus & humeris impingit, & corni-
bus suis ventiliat omnia infirma pecora donec dissipantur
foras, fugit idem mercenarius abscondendo se, nõ iudi-
cans inter pecus & pecus, aut certè neque quod crassum
est assumit, & quod debile est proicit, videlicet (vt paulò
ante dictum est) iustificans impium pro muneribus, & iu-
sticiam iusti auferens ab eo. Vnde Gregorius:

Stare in periculo ouium non potest, quia in eo quod oue-
bus præest, non oues diligit, sed lucrum terrenum querit.
Dum enim honorem amplectitur, dum temporalibus com-
modis lætatur, opponere se contra periculum trepidat, ne
hoc quod diligit amittat.

Fugit ergo quia mercenarius est. Non diceretur autem Mercena-
rius (inquit Aug.) nisi si acciperet ad cõducendo mer-
cedem, Filii æternæ patris hæreditatẽ patienter expectat, g-
rit,

KK 2 mcr

Vt lupus
rapit &
dispergit

Ezec. 34.

N

Mer-
cenari-
us

mercenarij tēporalem mercedem cōdūcti festināter exoptant, & tamē per linguas vtrorūq; diuina christi gloria diffamatur. Inde ergo laedit, vnde mala facit, non vñ bona dicit. Botru carpe, spinā caue, quia botrus aliquādo de radice vitis exortus pendet in spinis. Multi quippe in ecclesia cōmōda terrena sectantes Christum prādicant, & per eos vox christi auditur, & sequuntur oues, non mercenarium, sed vocem pastoris per mercenarium.

O Sed inter hęc queritur: Quomodo Apostoli ipsi pastores fuerint, non mercenarij, cur lugiebant quando persecutionem patiebantur, & hoc domino dicente: Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, ibi in aliam?

Mat. 18 Sed tunc irreprensibiliter pastor fugit, quando apud citra cultura persecutione furis hāretici, siue lupi diaboli per genus pa fugit. talem potestatem malitiam suam exercentis pastor ipse queritur, vt oues ipsius prāsidio destituantur. Quod paulus apostolus non solum irreprensibiliter, verum etiam laudabiliter fecisse legitur, quando Damasci prāposito gentis Arthē regis custodiēte ciuitatem, vt eum comprehendere, à fratribus per murū summissus est in sporta, & sic effugit manus eius. Non enim fugit vt oues destitueret, sed vt ouium salutē seipsum referuaret. Ceterū omnes qui absque eiusmodi causa fugiunt, qui oues dimittunt, Christus pastor & episcopus anumarum meritorū excludit à numero pastorum.

2, Cor. 11 Vnde Augu. Quomodo (inquit) plebs manet, & ministri fugiunt, ministeriumq; subtrahitur, quid erit nisi mercenariorū illa fuga damnabilis, quib? non est cura de ouib? Apsequitur Quomodo itaque persecutionis tempore persona tantum pastoris queritur, cura gregis alteri committatur, ipse vero det locum irā, prāfertim quomodo illius vita vitiosior est vel in futurum erit gregi? exemplum sui marcyrii, sic enim Paulus Iudeos (vt iam dictum est) & Helias lezabelem fugerunt. Ad maiora nepe seruandi erant. Vnde & ipse dominus adhuc paruulus à facie Herodis fugit in Aegyptum suo nos informans exemplo.

Apsequitur Quomodo ergo in pastorū duntaxat personas persecutione excitatur, faciant secundum superius memoratū xpi prāceptū dicentis: Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam. Quomodo vero de tam grege q̄ pastor queritur, tū vel pariter viuunt, vel pariter ferant quod eos summus

mus paterfamilias volet pati. Quisquis autē in hoc casu deserto grege pastor fugit, is vtiq; (vt dictū est) non pastor sed mercenarius esse deprehenditur. Videns enim lupū, id est, persecutorē venientem dimittit oues & fugit.

Circa tertium principale dicitur:

Ego sum pastor bonus & cognosco oues meas & cognoscuti me meā.

In hac lectionis parte, iterato se Christus pastorē bonum pronuntians, & alias oues habere se dicit. Vbi primo notatur bonitas pastoris huius ex dilectione gemina. Secundum, aliarū ouium adductio futura, ibi: Et alias oues.

Circa primum est notandū, q̄ superius bis dixit: Ego sum ostium, & nūc itidem bis dicit: Ego sum pastor bonus. Ipse ostium et ipse pastor ipse tam anterioris q̄ et posterioris ouibus vnum ostium & vnus est pastor. Iterū, inquam dicit: Ego sum pastor bonus, et eiusdem bonitatis affectum protinus adiungit dicens: Et cognosco oues meas, & cognoscuti me meā. Hanc & illam, quā supra dixerat rationem pastor bonus qui, animam suam dat pro ouibus, vnam et eandem esse constat ex eo quod protinus adiungit:

Sicut nouit me pater, & ego agnosco patrem, & animam meam pono pro ouibus meis.

Duobus charitatis prāceptis à semetipso cōpletis, sine qui Gemina bus pastor idoneus nemo vnquā fuit, nec esse poterit (nū dilectio quam enim ver? aut dignus erit discipulis huius boni pa pastor bonifloris, nisi qui germane diligit gregem christi) duobus nūc, inquam prāceptis charitatis, bonitatem suam examinatam in vno laudabili experimento (quod est: Et animam meam pono pro ouibus meis) ostendit. Primum & maximum est mandatum dilectio dei, quod intelligitur in eo quod ait: Sicut nouit me pater, & ego agnosco patrē. Secundum autem simile est huius: Diliges proximum tuum sicut teipsum, & hoc intelligendum est in eo quod ait: Et cognosco meas, idcirco autem prāpōterē, prius secundū & post signatū est primum, quia videlicet per dilectionē proximi ad dilectionem dei ascenditur: Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, deum quem non videt quomodo potest diligit?

Formam ergo bonitatis suæ quā suos imitatores informare cupit ordinatē exprimens, incipit à dilectione, pxi KK 3 mi, quom

mi, quum dicit: Et cognosco meas. Cognosco, inquam, id est, diligo. Imo & significans suam exprimit charitatem dicendo, cognosco, q̄ si dixisset, diligo. Hoc enim Verbum cum significatione dilectionis simul sonat affectum cum passionis, iuxta quod Salomon ait: Nouis iustus iumento rum suorum animas, viscera autē impiorum crudelia, & sicut in Psalmo loquitur, quoniam ipse cognouit figmentum nostrū, sic & nunc quum dicit: Et cognosco meas sicut dilectionis, & operosa misericordiae signat affectū.

Prou. 12.

Ioan. 6.

Dan. 9.

Christus

vt negat

tores suos

negat.

Ioan. 5. m

Q Et cognosco, inquit, meas, & cognoscunt me meae. Sicut autē dictum, sed terribile iudicium. Respondetur enim ad illud quod alibi dixerat negatores eius: Scimus quia Moysi loquutus est deus: Hunc autē nescimus unde sit. Igitur ad illorum distinctionem qui sui non sūt, quia negauerunt eum, secundū quod per Daniele m̄ predictum erat Et non erit eius populus qui eum est negaturus, ad distinctionem, inquam, illorum dicit: Et cognosco meas, & cognoscunt me meae. Aequa vtiq; viciisitudine negatores suos negat ipse ac si aperte dicit: Cognosco meos, & nō vos alienos: cognoscat me meae, sed vos alieni nō cognoscitis me. Item & hoc dixerūt: Non est hic homo à deo. Cui repugnat quod hic dicit: Sicut nouit me pater, & ego agnosco patrem. Nouit me pater, id est, diligit, Agnosco ego, hoc est, diligo patrem.

Itaq; (vt iam dictum est) pastor bonus, bonitatem suā in duobus praeceptis charitatis offendit, scilicet, dilectione dei patris, & dilectione proximorum, ad est eam de quibus nūc sermo est ouium suarum, quibus assumptione carnis & magnitudine beneficii proximis factus est & hoc tam ex his q̄ ex cæteris eius sermonibus altius commendatur q̄ tota ouium domini cura, geminæ sit dilectionis opus, quam quilibet non habet, non pastor est, sed mercenarius.

Et animam meā, inquit, pono pro ouibus meis, nō eo actus sed spontaneus. Nemo enim tollit animam meā, sed proferatē habeo ponendi animā meam, & iterū sumēdā eam. Pro ouibus meis, inquit, Vltis enim Christi ouibus proficit ipse passio ad salutem. Ac si aperte dicat: In hoc constat quia & cognosco patrē, id est, diligo: & cognoscor, id est, viciisitudine diligor à patre, quia animam meam pono, pro ouibus meis, i. e. a charitate qua pro ouibus morior, quam tum diligam patrem offendo,

Porro

Porro quum se dicit animam suam pro ouibus pone re declarat (inquit Theophy.) q̄ nō sit impostor. Dicere enim lux sum & vita apud insipientes, inflationis esse videbatur. Dicere autē mori volo, nullam profus inuidiam habet, sed magnam potius curam indicat. Verus sane & R. bonus pastor christus qui videns non lupum vnū, sed lupum multitudinem venientē pro ouibus suis stetit aduersum illos, dicens: Quem queritis? Quumq; illi diceret: Iesum Nazarenū, nō fugit, sed ait: Ego sum. Ergo me queritis. finite hoc abire.

Proinde boni huius pastoris imitator verus & fortis ille fuit qui conuentus acq; vallatus à lupis cōsumis sibi gregem inuadere volentibus aiebat: Si patrimonium per titis, inuadite, si corpus, occurrā. Vultis in vincula rapere, vultis in mortē, voluntas est mihi. Nō ergo me val labo circumfusione populorū, nec altaria tenebo vitā obsecrans, sed p̄ altaribus gratis immolabor. Qualiter autē & quibus armis deceat pastorem pro grege suo pugnare, idem pastor fortis ostendit, dicens: Aduersus arma, Gothos quoq; lacrymæ meæ, arma mea sunt. Talia enim sunt munimenta sacerdotis. Aliter nec deo nec possum resistere. Et infra: Respōdi (inquit) Ego, quod sacerdotis est faciā, quod imperatoris est, faciat imperator. Præter id, vt aiam mihi q̄ sūdem auferat. Ecce verus pastor & p̄ grege contra lupum decertantis constantia insuperabilis.

Circa secundum, quod est, aliarum ouium adductio futura, subditur:

Et alias oues habeo quæ non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & uocem meā au dient, & fiet unum ouile, & unus pastor.

Bono pastori oues ut uicæ se opposuerunt, in eo quod eū malicioſis vulpibus, id est, malignis spiritibus consilium ineuntes iam conspicerant, vt si qua ouium pastorem suum illum esse agnosceret protinus cornibus & lateribus cæterarum impa cta extra ouile fieret. Sed hæc cōspicatio ratio nec gratiam pastoris euacuarē, nec eius nomen siue facultatem potuit diminuerē. Nam & alias oues (inquit) habeo quæ nō sunt ex hoc ouili, quia non de carne patriarcharum ac prophetarum progenitæ sunt, & illas oportet me adducere.

Iz Iz 4 Quare

5
Oues stultæ, quæ.

Quare? Videlicet quia istæ oues prædictæ conspiratione sua inuicem afflata, dira pestilentia conturbauerunt, & ce metipfas cortuperunt, idcirco his abiectis, oportet ex aliis ouibus præfinitum ante secula ouium supplere numerum. Me, inquit, oportet illas adducere.

Sed nunquid ipse pastor qui hæc loquitur per semetipsum ad nos oues alienigenas venit? Nonne à furibus & latronibus in medio districti Iudaici oculis comprehensus animâ suâ posuit, & deinde ascendens in cælum nunquid visus à nobis, suos tantum vicarios ad nos direxit? Ita plane Nec tamen nos minus aliquid illo magno grege habemus quem de Aegypto adduxit idem pastor, idem deus. Nunquid enim non per homines deus, per homines (inquam) Moyses & Aaron quibus apparuerat, illas oues adduxit? Vn quæ non magis illis quam nobis, non minus nobis quam illis adducendis adfuit præsentia visibili. Vnus illorum pastor rubeus adfuit in rubo, nostri pastores viderunt illum in crucis ligno, de quo ait quidam tam doctus quam fidelis:

Tristes purgabatur sanguine culpæ,

Quem contorta rubus densis cruciatibus ædit.

Et illi quidæ pastor, id est Moyses, duo signa dedit, dicens:

Myserio si non crediderint verbo signi prioris, vident vel verborum signi sequentis.

sed & nostris istæ pastoribus duo signa dedit, dicens: si non viderunt gloria signi prioris, videbunt saltem virtutem signi sequentis. Etenim si non vidimus nos quæ virga in colubrum conuersa sit, & deuoratis magorum Aegyptiorum colubris, iterum virga quod fuerat efficta sic, id est, quæ christus rex ipse & paternæ diuinitatis virga regia à morte deuenerit, quæ per colubrum in hunc mundum subintrauit, & cõsumptis peccatis nostris, iterum in veram & æternam vitam regnaturus surrexerit, ve saltem videmus quæ de sinu manus ve le extra citta tota leprosa efficta sit, id est, quæ totum illud antipatriam, mynagogam exciderit, imò & iuxta quod ille dixit, cecidit. Luc. 21. sint in ore gladij, & captiui ducti in oes gentes, lepram suam toti orbis spectandam iam dudum circulerint.

fuis adduxit. Igitur quum per legatos suos in quibus ipse procurandis, vt dubio loquitur, nos alias oues suas vocauit, non minus pastor laquam prioris oculis oues per semetipsum adduxit. Ait itaque: Et illas oportet me adducere. Sanè his adducendis,

endis, non modo famem, sitim, æstus, itinera, labores, sudores, vigilias, opprobria, contumelias, blasphemias, & alia multa huiusmodi, quin & mortem crucis pati dignatus est, dicente Euangelista: quia Iesus moriturus erat, pro gente, & non tantum pro gente, scilicet Iudæorum, sed etiam vt filios dei qui erant dispersi congregaret in vnum. Et illas (inquit) oportet me adducere. Quò autem adducere? Quò oues Non ad vestram signagria, quò putidi hirci, qui & secum dunt animam inferiora terræ introibitis, & secundum corpus trademini in manum gladij, partemque vulpii eritis, sed ad fidem patriarcharum & prophetarum, cum quibus cantantes balare audietis, dicentes: Nos autem populus eius & oues pascuæ eius, quum sitis tauri pingues & lasciu vituli Cethæorum & Amorrhæorum saltibus innati & educati. Ad illorum (inquam) fidem, me alias oues vobis abiectis oportet adducere, & vocem meam audient, quæ Vos propterea non auditis, quia ex deo non estis.

Hoc etenim modo reductæ sunt oues errantes, quia vt vocem pastoris audierunt credentes Euangelio & obsecrantes fidei, vnde ipse per palmistam: Populus (inquit) quem non cognouit seruauit mihi, in auditu auris obediuit mihi, Audientes itaque pastoris veri vocem oues errantes, ad eum se conuerterunt. Vnde eis bene per beatum Petrum dicitur: Eratis enim aliquando sicut oues errantes, sed cõuertimini nunc ad pastorem & episcopum animarum vestrarum. Et fiet (inquit) vnum ouile & vnus pastor. Non dixit Et fiet vnus pastor, & vnum ouile, iam enim vnus pastor erat, sed fiet vnum ouile, quod nondum factum erat, & vnus pastor permanebit, qui nunc & semper est. Fiet (inquam) vnum ouile, nulla distinctione habita peregrinæ & indigenæ ouis, Iudæi & Græci, & ille vnus pastor omnium erit, de quo per prophetam dictum est: Et suscitabo super eas pastorem vnum qui pascet eas seruum meum Dauid, ipse pascet eas, & ipse erit eis in pastorem. Ego autem dominus corum, ero eis in deum, & seruus meus Dauid princeps in medio eorum.

1. Pet. 2.

Et fiet vnus pastor.

le & vnus pastor.

Eze. 34.

Dominica ter-

TIA POST PASCHA.

Modicum & iam non uidebitis me, & iterum modicum & uidebitis me, quia uado ad patrem.

Ioan. xvi.

In hac sacra præsentis euāgelij lectione tria comprehenduntur. Primum est, Ingressum discipulis rerū prænuntiatio. Secundū est, eandem rerū manifestior explicatio, Ibi: Amen amen dico uobis. Tertiū est, cōgruē similitudinis ad præmissa propositio, Ibi: Mulier quum parit.

Circa primum, tria sunt consideranda. Primum est, & tristitia & lætatur rerum prænuntiatio. Secundū est, discipulorum non intelligentium mutua sciscitatio, Ibi: Dixerunt ergo. Tertium est, ad sciscitantium ignorantiam Christi responso, Ibi: Cognouit.

A Circa primum aduerte, q̄ saluator noster uolens discipulos suos informare ad fortitudinis patientiæq; uirtutem, ea quæ propter sui absentiam & odia Iudgorū passuri erant, tristitia prædicat, prænuntiatis nihilominus huiusmodi tristitiæ breuitate. & postea gaudium sine fine māraturum. Hoc autem facit, ut aduſcatam per tristitiam audientiam bene ferre suam ab illis ad tempus separationem. Eam enim quæ dolet animam, & à tristitia multa detinetur, nihil ita consueuit quietare ut quæ tristitiam parit uerba reuoluita continē. Ait ergo: Modicum & iam non uidebitis me. Nā quia hæc ipsa qua tradebatur nocte loquutus est, modicum erat, id est, eiusdem noctis & diei sequentis tempus, vsq; ad horam qua illi non uidere inciperent. Tentus enim nocte illa à Iudæis & in crastinum crucifixus, quum serō factum esset depositus est de cruce & intra septa sepulchri ab humanis seclibus obrutus. Sequitur: Et iterum modicū & uidebitis me. Ad tristes addit lætūm quiddam. Iterum enim modicum erat vsq; dum

dū illā uiderent. Resurrexit enim à mortuis die tertia, & apparuit eis in multis argumentis, p̄ dies quadraginta. Quare autē modicum esset ut nō uiderēt eū, & iterū modicū ut uiderēt, uidelicet à morte iam immortaliter redi dicū non uiuum, adnecit causam, dicens: Quia uado ad patrē. Ac si uiderēt, apertē dicat: Ideo post modicū à uestris aspectibus in mortuū ueni claustris abscondor, & iterū post modicū destrucum uidebitis mortis imperio, uobis intusdus appareo, quia tēpus sunt.

est, ut expleta dispensatione adsumptæ mortalitatis, cum resurrectionis triūpho lā reuertar ad patrē. Propterea autē resuscitātū me à mortuis tempore modico uidebitis, quia nō semper in terra corporaliter mansurus, sed per humanitātē quā adsumpsi, iā sum ascensus⁹ in cœlū. Vado (inquit) ad patrē, nē p̄ q̄ uos iuuare potest, & nō perco, sed trāleo. Et ad parū quidē tēpus secessus erit, postea autē perpetuo uobiscā cōuersabor. Et hæc quidem dñi uerba illis specialiter cōueniunt qui cum resurrexisset uiderūt.

Sanē plures ob causas oportuit mortis christi tempus modicū esse, & resurrectionē suā nequaquā vsq; ad uñ uersalē in fine mūdi resurrectionē mortuorum differri.

Primo, propter ipsius dominici corporis dignitatem. Quū enim id esset uerū diuinitatis tēplum, & inseparabiliter unītū diuinitati, nō cōueniebat ut vsq; ī fine sculi in sepulchro delirescēs in terrę puluere redigeret. Vnde ex ipso dñi p̄sona p̄phetali uaticinio prædictū fuerat, Nō derelinq; aī am meā in inferno, nec dabis sanctū tuum

Psal. Videre corruptionē. Si em̄ xpi caro uideret corruptionē, aut ipſius vsq; ad mūdi finē fuisset dilata resurrectionē, ipse ex summo redēptiōis beneficio hūano generi morte sua intercedente impensio dānum reportare uideret, & quidē damnū ingens, uidelicet adē longā aīę suę à corpore separationē. Satis erat illas dispensatiōis pœnas tolerasse quæ peccatis delēdis sufficerent, dicēte Apostolo Petro: Peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum. Mortuum uerō permanere vsq; ad finem mundi, quia nihil profuisset, nullatenus conueniebat.

Secundo, necesse fuit Christum post modicū tempus resurgere propter nostram fidem. Ut enim fides nobis firmetur de ipsi diuinitate, decuit ut cito resurgeret. Et ut firma nobis fides esset de uera ipsius humanitate, oportuit ut non mox sepulchro resurgeret, sed cōueniens atq; sufficiens

Cur mo-

redī dicū

non uiuum,

& iterū mo-

dicū ut uiderēt,

uidelicet à morte iam immortaliter redi dicū non uiuum,

adnecit causam, dicens: Quia uado ad patrē. Ac si uiderēt,

apertē dicat: Ideo post modicū à uestris aspectibus in mortuū ueni claustris abscondor, & iterū post modicū destrucum uidebitis mortis imperio, uobis intusdus appareo, quia tēpus sunt.

est, ut expleta dispensatione adsumptæ mortalitatis, cum resurrectionis triūpho lā reuertar ad patrē. Propterea autē resuscitātū me à mortuis tempore modico uidebitis, quia nō semper in terra corporaliter mansurus, sed per humanitātē quā adsumpsi, iā sum ascensus⁹ in cœlū. Vado (inquit) ad patrē, nē p̄ q̄ uos iuuare potest, & nō perco, sed trāleo. Et ad parū quidē tēpus secessus erit, postea autē perpetuo uobiscā cōuersabor. Et hæc quidem dñi uerba illis specialiter cōueniunt qui cum resurrexisset uiderūt.

Sanē plures ob causas oportuit mortis christi tempus modicū esse, & resurrectionē suā nequaquā vsq; ad uñ uersalē in fine mūdi resurrectionē mortuorum differri.

Primo, propter ipsius dominici corporis dignitatem.

Quū enim id esset uerū diuinitatis tēplum, & inseparabiliter unītū diuinitati, nō cōueniebat ut vsq; ī fine sculi in sepulchro delirescēs in terrę puluere redigeret. Vnde ex ipso dñi p̄sona p̄phetali uaticinio prædictū fuerat, Nō derelinq; aī am meā in inferno, nec dabis sanctū tuum

Psal. Videre corruptionē. Si em̄ xpi caro uideret corruptionē, aut ipſius vsq; ad mūdi finē fuisset dilata resurrectionē, ipse ex summo redēptiōis beneficio hūano generi morte sua intercedente impensio dānum reportare uideret, & quidē damnū ingens, uidelicet adē longā aīę suę à corpore separationē. Satis erat illas dispensatiōis pœnas tolerasse quæ peccatis delēdis sufficerent, dicēte Apostolo Petro: Peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum. Mortuum uerō permanere vsq; ad finem mundi, quia nihil profuisset, nullatenus conueniebat.

Secundo, necesse fuit Christum post modicū tempus resurgere propter nostram fidem. Ut enim fides nobis firmetur de ipsi diuinitate, decuit ut cito resurgeret. Et ut firma nobis fides esset de uera ipsius humanitate, oportuit ut non mox sepulchro resurgeret, sed cōueniens atq; sufficiens

R esurre-

ctio xpi

cur acce-

derelinq;

aī am meā

in inferno,

nec dabis

sanctū tuum

Psal.

Videre corruptionē.

Si em̄ xpi

caro uideret

corruptionē,

aut ipſius vsq;

ad mūdi finē

fuisset dilata

resurrectionē,

ipse ex summo

redēptiōis

beneficio hūano

generi morte

sua intercedente

impensio dānum

reportare uideret,

& quidē damnū

ingens, uidelicet

adē longā aīę

suę à corpore

separationē. Satis

erat illas dispē-

satiōis pœnas

tolerasse quæ

peccatis delēdis

sufficerent, dicēte

Apostolo Petro:

Peccata nostra ipse

pertulit in corpore

suo super lignum.

Mortuum uerō

permanere vsq;

ad finem mundi,

quia nihil profuisset,

nullatenus conueniebat.

Secundo, necesse fuit

Christum post modicū

tempus resurgere

propter nostram

fidem. Ut enim fides

nobis firmetur

de ipsi diuinitate,

decuit ut cito

resurgeret. Et ut

firma nobis fides

esset de uera

ipsius humanitate,

oportuit ut non

mox sepulchro

resurgeret, sed

cōueniens atq;

sufficiens

1. Pet. 2.

ficiens mora inter mortem ipsius resurrectionemq; datur. Porro si non resurrexisset, perisset fides. Nemo enim credidisset aut dei filium fuisse, aut natū de virgine, aut humani generis redemptorem. Vnde & discipuli quib; de resurrectione eius nondum satis cōstabat, dicunt: Nos autē sperabamus q; ipse redempturus esset Israel. Sperabamus (inquūt) quasi euacuata iam die dicant: Ex quo mortuus est quid iam vtrā speremus? Vnde Apostolus:

Luc. 24.

1. Cor. 15.

Si xps non resurrexit, inanis est predicatio nostra, inanis est & fides vestra. Proinde si christus non crederetur à mortuis resurrexisset, futuram resurrectionem mortuorū quis crederet? Oportuit ergo pr̄existere resurrectionē in christo, vt alios posset à mortuis suscitare. Ego (iquit) resuscitabo eos in nouissimo die

Ioan. 6.

Act. 10.

Ioan. 5.

Ad hæc, quia ipse constitutus est à deo iudex viuorū & mortuorum, cui pater dedit potestatem iudicium facere, quia filius hominis est in forma humana iudicatur; idcirco tanq; iudex resurgentium, debuit resurgendo ceteros pr̄uenire.

Resurre-

ctionis

Christi

Veritas.

Tertio, oportuit xpm post paululum resurgere ad cōprobendam suæ resurrectionis veritatem. Exigit enim resurrectionis veritas, vt idem in substantia resurgat qui mortuus est. Ergo tūc resurgere debuit quando iā adhuc recens erat in discipulorū cordibus suis, suæq; mortis memoria, videlicet tertia die. Si em̄ paulō diuiciū distulisset resurgere, putasset fortasse discipuli nō eundem fuisse quem resurrexisset, sed alium quempiam similem ei.

Proinde resurgere cum oportebat priusquam Apostoli dispergerentur, vnusquisq; in propria, siquidem hoc factō, non se omnibus simul post resurrectionem suam potuisset manifestare.

Circa secundum, quod est, discipulorum domini Verba non intelligendum mutua sciscitatio, subditur:

Dixerunt ergo ex discipulis eius ad inuicem: Quid est hoc quod dicit nobis, modicum & non uidebitis me, & iterum modicum & uidebitis me, & quia uo ad patrem? Dicebant ergo: Quid est hoc quod dicit modicum? nescimus quid loquitur.

Quod

Quod domini Verba discipuli non intelligebant, immensa qua angebantur tristitia faciebat, & quod toties modicum illud repetisset. Ergo vel propter tristitiam, vel propter verborum Christi obscuritatem hoc factū est, vt contraria loquuntur arbitrarentur. Si uidebimus te (dicere possunt) quo modo abis? si vadis, quomodo te uidebimus? Itaque propemodum confusi facti sunt, & alias merore occupati, & nunc vel maximā angustia mentis ex eo premebantur vnde plus cōsolationis accipere poterissent, si modo intellexissent. Nam & si molestum esset q; cum uisuri non erant, solatium tamen inde cepissent, q; post modicum temporis ipsum denuo forent uisuri.

Et si graue & molestum eis erat quod de passione & morte sua dicebat, sed solatio plenum quod adungebat: Quia vado ad patrem, nimirum in sinu patris se morte non periturum, sed abiturum ad patrem, siq; à morte trāsiturum ad vitam. Verum isti quomodo hoc intelligere ualerent, qui partim ex merore (vt dictum est) partim ex fidei pusillitate nec perfluere nec induci facile poterāt, vt resurrectionem illius crederent quam iam resurrexisset, iuxta quod exprobrauerat postmodum incredulitatem illorum, quanto minus hanc crederent adhuc in cœna?

Quin magis certum esse credebant illud Sapientis, videlicet neminem vnquam cognitum esse qui sit reuersus ab inferis. Hinc enim nec ipsum resurrectorū esse credebant, quippe qui de illo magna sentientes, nec hoc saltem quod moriturus esset, intelligere poterāt, ex eo forsitan quod audierant dicentem, eum qui semetipsum suos seruaret, mortem non gustaturum in æternum.

Quā opinionē illi quoq; Iudæi falso conceperāt q; dicebāt. Nos audiuius ex lege, q; xps manet in æternū, & quomodo tu dicis, oportet exaltari filiū hoīstis? Ista discipuli quoque cogitabāt qd̄ magnū & eximīū aliqd de xpo, nō tñ credebāt eū tā turpi morte moriturum, rursusq; dehinc tanta gloria & maiestate resur̄cturum. Tantum apud se cogitabant eum sine morte transiturum ad patrem, sicut Enoch, de quo scriptum est, quia ambulauit cum deo, & non apparuit, quia tulit eum deus. Vel vt Heliam, qui carru igneo subuectus, eum tibi rapuit est in cœlum.

Ad hunc modum putabant Christum quoque abiturum ad patrem, neque vlla ratione poterant apud se mor-

Chry.
Cur discipuli nō intelligunt

Mar. vlti.

Sapient. 2.

Ruper.

Ioannis. 8.

Opinio
xpm non
moriturū
Ioan. 12.Genesis. 5
4. Reg. 2.

tis tam ignominioſa & adeo glorioſa reſurrectionis mo-

D dum quempiam inuenire. Quamobrem & inter ſe dice-
bant: Quid eſt hoc quod dicit nobis, modicum & non vi-
debitis me, & iterum modicum & videbitis me, & quia

Aug. vado ad patrem? Hæc enim domini verba ita obſcura er-
rant diſcipulis antequam id quod dixit eſſet impletum,
vt quærentes inter ſe quid eſſet quod diceret, omnino ſe
neſcire faterentur. Nunc verò quod illis tunc obſcurum
fuit, & mox maniſeſtatum eſt, iam nobis vtrique maniſeſtū
eſt. Poſt paululum enim paſſus eſt, & non viderunt eum,
ruſus poſt paululum reſurrexit & viderunt eum.

Cur ob-
ſcure loq-
uitur Xps.
Rup.
Poterat ſane Dominus hæſitantibus diſcipulis quid
loqueretur edicere verbis euidentioribus, verum res ipſa
mox ſubſequens, omnia commodius erat declaratura.
Hoc proſecto teneris mentibus expediebat, vt nec omni-
no reticeret, nec totam, ſed ex parte rem immenſi dolo-
ris, verbis prænuntiarit, videlicet ne illa tempeſtas re-
pente nimis irruens, fidei fundamentum in illis penitus
euerteret, ſed ſenſim reuelatus dolor fieret tolerabilior.

Circa tertium, quod eſt ad hæſitantium diſcipulorum
ignorantiam, chriſti reſponſio, ſubditur:

Cognouit autem Ieſus quia volebant eum in-
terrogare, & dixit eis: De hoc queritis inter uos,
quia dixi, modicum & non uidebitis me, & iterum
modicum & uidebitis me.

E Diſcipulos dominus ſe iam iam interrogaturos quid nam
ſibi uoluſſet ſermo quem dixerat oportune præueniens.
Xps vt
cordis cer-
nit occul-
ta.
offendit ſe vt deum hominum corda cognoscere, id nempe
deo proprium eſt, ſicut ſcriptum eſt: ſcio domine quia
omnia potes, & nulla te latet cogitatio. Vnde & ad Sa-
muelen loquens, ait: Deus intuetur cor. De hoc, inquit, que-
ritis inter uos, quia dixi, modicum & non uidebitis me
& cætera. Hoc præmiſſo non illico eloquitur quod intel-
lectu eorum planum eſſet, videlicet vt diceret: Vnū mo-
dicum eſt, ab hinc uſque ad horam nonam inſtantis diei, qua
tranſacta ſepeliendus ſum, & iam non uidebitis me: &
aliud modicum eſt, ab eadem hora nona uſque in diem
tertium, quo reſurgam, & iterum uidebitis me, ſed ita
vt ſubiungit.

Iob. 42.
2. Reg. 16

Circa

Circa ſecundum principale dicitur:

Amen amen dico uobis, quia plorabitis &
ſlebitis uos, mundus autem gaudebit.

Hic ponitur ingruentium rerum manifeſtior explicatio;
Vbi dominus. Primo ſuperuenturum diſcipulis prædicit
luctum. Secundo, perniciolum hominum mundanorum
denotat gaudium, ibi: Mundus autem. Tertio, triſtitiā
ſuorum uertendam dicit in gaudium, ibi: Sed triſtitiā
ueſtra.

Circa primum dicit: Amen amen dico uobis, quia plo-
rabitis & ſlebitis uos. Siquidem futurum mox erat vt di-
ſcipuli triſtarentur & dolerent ex paſſione Chriſti audi-
entēs eum à ludæis captum, percuſſum, condemnatum, &
tandem iri crucifixum. Amen amen, inquit, dico uobis,
id eſt, verè dico uobis. Quæ geminatio iuramenti rei in-
fallibilis tærem ſignificat. Quia plorabitis & ſlebitis uos.
Hoc ideo quia (vt dixi) modicum & non uidebitis me, vi-
delicet in triduo mortis meæ. Inter eſt autem inter plora-
re & flere. Ille enim ſlet, cui tamen ſi tacito lachrymæ flu-
unt oborta: Sed ille plorat qui ſens etiam plangentis vo-
cem emittit. At uero nulli dubium quæ apoſtoli in triduo
paſſioni & mortis domini quum non uiderunt & fle-
uerunt & planxerunt. Vnde apud Marcum dicitur, quòd
Mar. 6.
María Magdalene nuntiauit hiſ qui cum domino fuerant
id eſt, apoſtoliſ, lugentibus & ſlentibus.

Circa ſecundum, ubi dominus hominum mundano-
rum perniciolum denotat gaudium, diſtum eſt. Mundus
autem gaudebit. Vbi ſubaudiendum eſt. Sed poſtmodum
plorabit & ululabit, quum riſus eius dolore miſcebitur,
imo quum breui atque momentaneo riſui interminabi-
lis luctus ſuccedet. Siquidem extrema gaudii eorum, lu-
ctus occupabit. Ergo mundi nomine ſignificati ſunt ini-
mici à quibus Chriſtus occiſus eſt, qui vtrique tunc latati
ſunt, quando occiſo domino diſcipuli ſunt contriſtati. Sed
tale eorum gaudium contritio duplex abſorbabit.

Prima quia ueniet dies in quibus dicent: Beata ſteri-
les & ventres quæ non genuerunt, & ubera quæ non la-
ctauerunt, videlicet, quando ueniet Romani, & tollent
eorum locum & gentem prout expauerunt. Deinde, quæ
tandem uidebunt in quem tranſiſerunt.

Postunt

Plorare

& flere,

unt oborta:

Sed ille plorat

qui ſens etiam

plangentis vo-

cem emittit.

At uero nulli

dubium quæ

apoſtoli in

triduo

paſſioni &

mortis domini

quum non

uiderunt &

fle-

uerunt &

planxerunt.

Vnde apud

Marcum dicitur,

quòd

María

Magdalene

nuntiauit

hiſ qui cum

domino fue-

rant

id eſt,

apoſtoliſ,

lugentibus

& ſlentibus.

F

pernicioſum

mundi

gaudium

diſcipulorum

14

Luc. 23

10, 12

Possunt & hæc de amatoribus huius mundi intelligi, qui vitæ sunt ille mudus? q totus in maligno positus est. Cu- ius q vult esse amicus, inimicus deo constituit. Qui vitæ sunt ille mudus?, de quo dicit: Et mudus ei non cognouit. Cuius mudus di, principes tenebrarum rectores sunt. Mudus iste de sua gaudio de pueritate, sicut per Salomonem dicitur est: Gaudet quum male fecerint, & exultant in rebus pessimis.

Circa tertium, ubi suorum tristitiam dominus in gaudium vertendam promittit, subditur:

Vos autem contristabimini, sed tristitia vestra uertetur in gaudium.

Offendit quod tristitia parit gaudium, & quod tristitia breuis, læticia vero infinita est. Sanè quod hic dicit, & tunc Apostolis, & totius ecclesie statui congruit. Vos, inquit, contristabimini. Plorabant quippe tunc & flebat amator Christi, quum illum (vt dictum est) comprehendit ab hostibus, ligari, ad concilium duci, damnari, flagellari, de risu haberi, ad vltimum crucifigi, lanceari, & sepeliri viderent. Gaudebant mundi amatores (quos ob infimas cogitationes mundum vocat dominus) quum morte turpissima condemnarent illum, qui grauis erat eis etiam ad videndum. Contristabantur discipuli posito in morte domino, sed agnita eius resurrectione, tristitia illorum versa est in gaudium, visa ascensionis potentia, iam maiori gaudio subleuari laudabant dominum, vt Lucas testatur.

Sed & cunctis fidelibus (vt iam dictum est) hic sermo domini conuenit, qui per lachrymas pressurasque presentes ad gaudia eterna peruenire contendunt. Qui merito in presentibus plorant, flent, & tristes sunt, quia necdum valent videre quem diligunt, quia quoad diu sunt in corpore, peregrinari se à sua patria & regno cognoscunt, per labores enim & certamina, ad coronam sibi perueniendum esse non ignorant. Quorum tristitia vertetur in gaudium, quum finito agone vitæ huius, brauium vitæ perennis accipiunt. De quibus dicitur per Psalmistam, Qui seminant in lachrymis, in gaudio metent.

Genendi in hac vita causas varias, habes super epistola dominicæ quartæ post Penthecostem.

Flentibus itaque & contristatis fidelibus mundus gaudet, quia iure in presentibus qualescunq; gaudium habent,

bent qui alterius vitæ vel nulla esse gaudia putant, vel Possunt se ad hæc pertingere posse desperant. Quod tñ specialiter di gaudia de persecutoribus fieri xpiana potest intelligi, qui cruciatibus occisisq; martyribus ad repus se præualuisse gaudebant, sed non post multum illis in oculo coronatis, ipsi penas perditionis suæ simul & homicidii subibant æternas. Quibus diuina increpatione rectè dicitur per prophetam: Ecce serui mei lætabuntur, vos autem confundemini. Ecce serui mei exultabunt in læticia, vos autem clamabitis præ dolore cordis vestri, & præ contritione spiritus vultabitis.

Porro quoniam hic & de gaudio malorum & piorum tristitia euangelicus sermo mixtum pronuntiat, aliquid breuiter de veroque, id est, de tristitia & de gaudio dicendum erit.

Primum itaque notandum triplicem esse tristitiam videlicet, naturalem, secularem, spiritualem.

Naturalis tristitia est, quam non ab extrinseco quopiam accidente, sed à natura quæ ipsam habet, per quam naturali affectu solet esse tristes. Et quoniam ex iis quæ nobis naturaliter insunt nec laudamus nec vituperamus, consequens est, vt talis tristitia, nos coram deo nec culpet nec commendet. Quum vero huiusmodi naturales affectiones per liberam voluntatem vel ad bona vel ad mala conuertimus, tunc vitæ vel ad meritum nobis vel ad culpam imputantur. Verbi gratia, videre nostrum & audivere & cetera huiusmodi, in quantum sunt naturalia per se non habent meritum. Verum in quantum ea vel ad bona vel ad mala inclinam?, vel per nos mereremur premia.

Secunda est tristitia secularis, quum videlicet in rebus huius seculi tota mens hominis versata ex earum detrimento vel amissione contristatur. Hæc tristitia non modo nullam habet gratiam, sed potius meretur damnationem, de qua tristitia per Sapientem dicitur: Tristitia in seculo expelle te, multos enim occidit tristitia, & non est vitæ utilitas in illa. Quin potius spiritus tristis excitat ossa. Hæc 2. Cor. 7. est tristitia seculi quæ secundum apostolum mortem operatur, qualis est tristitia illorum qui male concupitas nequeunt adsequi voluptates, de quibus plura in sequentibus. Hæc tristitia laborabat ille cui consilium salutis requirenti Dominus ait: Si vis perfectus esse, vende omnia Mat. 19.

L. L. quæ

Beda.

Apostolo
rūve post
tristitiā
gaudium
Luc. 34
G

H
Tristitia
triplex.
Tristitia
naturalis

Tristitia
de secularis.

quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in celo, & veni sequere me. Quæ em audisset hoc verbum, abiit tristis, erat enim multas habens possessiones.

I Tristitia spūalis multiplex. **Ecdē. 7.** **2. Cor. 7.** **1. Pet. 2.** Tertia est tristitia spiritualis & bona, de qua p Salomonem dicitur: Cor sapientis vbi tristitia, cor autē scultorum vbi lætitia est. De qua etiā per apostolum dicitur: Si ad horam contristauit vos, nūc gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad penitentiam. Contristati enim estis secundū deū. Quæ enim secundum deum est tristitia, penitentiam in salutem stabilem operat. De qua & per beatum Petrum dicitur: Hæc est enim gratia, si ppter te cōsuetū sit tunc q̄s tristitias, patiens iniustitia.

Multiplex autem est huiusmodi secundum deum tristitia. Est enim tristitia compunctionis, est tristitia misericordie & compassionis ad misereros & afflictos, est tristitia pietatis & deuotionis in recordatione passionis & mortis nostri redemptoris. Est etiam tristitia zeli propter contemptum dei, qua adfectus Helias, mortem desiderabat, dicens, Sufficit mihi dñe. s. haclen? vixisse, tolle animā meā. Altra tua suffoderit, & pphetas tuos occiderūt, & relictus sum ego sol? & quærūt a lam meā. Et nihilomin? tristitia sancte gmulatiōis, qua gspia æmulatio charismata meliora tristat se in his nō ad votū p̄ficere. Est deniq; tristitia beata expectationis vitæ futuræ anxie desideratæ, qua adiciebat q̄ ait: Quædmodum desiderat ceru? ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te deus. Situunt anima mea ad deum fontem viuum, qñ veniā & apparebo ante faciem dei. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie: Vbi est deus tuus? Et rursus: Hei mihi quia incolatus meus prolongatus est. Est filii captiuitatis: Super flumina (inquunt) Babylonis illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur Sion.

Pfal. **Ierem. 31.** **Apoc. 2.** **Mat. 5.** **K** **Solutiō** **ora triplex.** **Ro. 15.** **do** Intraque omnibus huiusmodi tristitia pia lugentibus dominus pollicetur, dicens: Tristitia vestra vertetur in gaudium. Absorget enim deus omnem lachrimam ab oculis eorum. Ergo beati qui lugent, quoniam ipsi consolantur. Et rursum: Quiescat vox tua ta a ploratu, & oculi tui a lachrymis, quia merces est operi tuo.

Tria sunt autē p quæ etiam in præsentī vitæ electorum tristitia lenitur & in lætitiā cōuertit. Primū est, scriptura sacra, dicente apostolo: Quæcūq; scripta sunt ad nostrā

doctrinā scripta sūt, vt p paciētiā & cōsolatiōē scripturæ cōsolatiō rarū spē habeant? Quid em equē vt scriptura diuina (quæ scriptura dei sermo est) tristitiā piē lugenti cōsolat? Lætatus sum, rum, inquit, in his quæ dicta sunt mihi, in domum dñi ibimus. Annūtiat sanē cunctis piē lugenti (vtiq; in hoc mundo peregrinis) post lachrymas & luctum beatæ & æternæ vitæ iuauē refrigeriū, prædicat dei erga nos charitatē, prudentiā curāq; paternā testatur eius, clementiā & misericordiam, & ipsius grauiam & amorem commendat.

Veruntamen hanc scripturarum consolationem non potest recipere quisquis in vetustate permanet vitiorum.

Legimus Helicum prophetam misso in vas nouum **4. Reg. 2** sale aquas lericho pessimas & steriles sanasse, vase illo in aquas te aquas misso. Quid per aquas lericho nisi defuentia huius richo vt vitæ tædia, quid per vas nouum nisi cor per respicientiā sanatæ & propositum pietatis in nouum designat? **mysticē.**

Porrō sal, celestis verbi significat sapientiam. Sicut enim salis a sp̄sione caro recēs seruatur a scaturigine veritatis & corruptiōē, sic & p eā quæ ex dei verbo habetur sapiētiā, fidelis gsp̄s a peccati corruptiōē, a verme concientie remordētis, qui in dānatis nunq̄ moriet, & a fetore fame sinistra liberatur. Esto itaque vas nouum hoc mystico sale repletum, & oia vitæ huius trista (quasi amaras aquas iā sanatas tibi & dulcoratas) supaueris.

Secundum per quod electorum tristitia lenitur & in l. gaudium commutatur, est gratia spūs sancti, qua repleti Solutium apostoli ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam gratie digni habitū sunt pro nomine Iesu contumeliam passi. spūs sc̄t. Hæc enim est (vt canit ecclesia) in labore requies, in astu **Actu. 5.** temperies, in fletu solatium. Hæc eum quoniam inhabitans fouet, paupertate diuitum, humilitate sublimē, contemptu facit gloriosum. Vituperia, contumelias, opprobria, condecorat. Omnia deniq; dei diligitibus cooperari facit in bonum. Porrō gratia hæc dei amor seu charitas est. Amor autem nō laborat. Est vt qdā sanctorū ait: Vbi amor, non labor, sed sapor. Hæc est illa, pphetæ sapina quæ ollā pulmēti amarissimi dulcorauit. Scriptum quippe est quædamo **4. Reg. 4.** dum temporibus Helisæi fames erat in terra, & dixit vni de pueris suis: Pone ollam grandem, & coque pulmētum filii prophetarum. Et egressus est vnus in agrum vt colligeret herbas agrestes, inuenitque quasi virem syluestre **sci mysticē.**

& collegit ex ea coluquintidas agri. & impleuit pallium suum & reuerfus conscidit in ollam pulmenti. Nesciebat enim quid esset. Insuderunt ergo focis vt comederet. Cumq; gustasset de coctione, exclamauerunt dicentes: Mors in olla vir dei. Et non potuerunt comedere. Cumque vir dei misisset farinam in ollam, non fuit amplius quicquam amaritudinis in olla.

Tempus famis, defectum spiritualis annonæ (id est, verbi dei quo viuunt homo) designat, filii prophetarum, fideles quique sunt qui ea nunc credunt quæ olim propheta prædixerunt. Helias Christus, vnus de pueris eius cui de pulmento esurientibus parando præcipit, quilibet celestis verbi prædicator est.

Ager quem colligendi victus gratia ingreditur, latitudo sanctarum est scripturarum. Contingit autem illuc colligere & quæ dulcia sunt, & quæ amara. Dulcia quippe sunt æternæ beatitudinis promissa præmia, amara verò sunt peccantibus gehennæ supplicia comminata.

Dulcia & amara,

Eze. 18

Dulce sapit. Vt ego, dicit dñs, nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Dulce sapit. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.

Mat. 11

Ecc. 41.

Amarum vero. Vt vobis viri impii qui dereliquistis legem altissimi, quia si nati fueritis in maledictione nascemini, & si mortui fueritis in maledictione erit pars vestra. Et illud: Dico vobis, nisi poenitentiam habueritis, oēs similiter peribitis. Amarum sapit & illud quod per B. petrum apostolum dicitur: Si vix iustus saluabitur, impius & peccator vbi parebitur? Amarum sapit vsurarius & ceteris omnibus iniquis præceptum debite restitutionis. Odiā similitateq; gerentibus amarum sapit: Vade primū reconciliari fratri tuo. Et illud: Si non dimiseritis hominibus peccata eorum, nec pater vester celestis dimittet vobis peccata vestra. Amarū sapit humiliatio subbis, castitas impudicis, largitas auaris. Nescit autem is qui colligit quid ea sapiat singulis quæ ipse prædicando quodam modo infundit, sapiunt vero atq; diuidunt epulatores.

Luc. 13

1. Pet. 4.

Mat. 5

Olla pulmenti grandis in quam collecta conscinduntur mens seu memoria est prædicatoris. Qualis fuit mens illius qui ait: Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis.

Sed quoniam veritas odium parit, & qui nolunt cor rigi

rigi, nec corripit aut se redargui patiūtur, quodammodo proclamant: Mors in olla, nec possunt quæ apponuntur incorporare, sed festinant ea à memoria per obliuionem quodammodo euomere, & ea detestando vituperare dicentes durus est hic sermo, & quis potest eum audire? Ioā. 6. Perdurat autem hæc amaritudo quoaduscq; per immisā sancti spiritus gratiam formidatā difficultas euanescent in facilitatem, & gustata prior amaritudo in dulcedinem conuertatur, sicut fit vt nihil amaritudinis vltra sit in olla euangelici pulmenti.

Tertium per quod piorum tristitia in lætiam vertitur est recordatio passionis & crucis Christi. Facile enim solatium leuia ac minima nostra ferimus, si illa maxima quæ pro passionis nobis ipse pati dignatus est debita consideratione pœnam? christi.

In cuius rei typum in Exodo scriptum est, quemadmodum aquæ fluminis marath quæ amaræ erant, ita quod aquæ sibi non possent, immisso in eas ligno quod moysi domi rath vnus ostendit, in dulcedinem versæ sunt. Et nobis quidem dulcoratæ Dominus lignum suæ crucis ostendit, quo vitæ huius ræ dia nobis mitigatur.

Cæterum iuxta triplicem tristitiæ præmissam distinctionem etiam gaudium tripliciter distinguitur. Est enim gaudium naturale, est gaudium seculare, est gaudium spirituale.

Naturale gaudium est quod ex sua complexionem homini naturaliter insitum est, quo naturaliter vnus alio naturale, condior est, de quo gaudio per Salomonem dicitur: Cor Prou. 15, gaudens exhilarat faciem. Et rursum: Animus gaudens Prou. 17, ætatem floridam facit.

Gaudium seculare est, quod de voluptate carnis & cetera gaudiis teris mundi vanitatibus seculi huius amatores accipiunt, quibus dicitur à domino: Vt vobis qui ridetis nuncupant, quia plorabitis & flebitis. De quo gaudio scriptum est: Gaudium hypocrite adinstar pūcti, Et rursum alibi: Stultitia est gaudium stulto. Et rursum: R. isum reputat error, & gaudium dixi, quia frustra deiperat. Quam vero præposterū sit hoc gaudium propheticus sermo patefacit, dicens: Vocabit dñs Deus exercitū in die illa ad fletū, & ad planctū, ad caluitiā, & ad cingulū faci, & ecce gaudium & lætitia, occidere vitulos & iugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum. Comedamus & bibamus, cras enim moriemur.

L L; gau

Gaudium spirituale Gaudium spirituale est quod per spiritum sanctum puris ac piis mentibus infunditur, de quo per Psalmistam dicitur: Lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo. Et iterum, Secundum multitudinē dolorū meorū in corde meo consolationes tuæ lætificauerunt animā meā. Et alibi: Religiositas iocunditatem atq; gaudiū dabit. De quo rursum dicitur: Post tempestatem tranquillam facis, & post lachrymationem & fletū, gaudiū & exultationem infundis.

Tob. 3. Gaudium naturale, nec pœnam meretur nec præmiū. Gaudium seculare meretur supplicium, sicut scriptū est: Tenet tympanum & citara, & gaudent ad sonitū organi, ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Gaudium spirituale meretur præmium legitime sempiternū, vnde dominus in euāgelio, Hæc loquutus sum vobis vt gaudium meum in vobis sit, & gaudiū vestrum impleatur, quasi dicat, Vt per gaudium meritū, ad præmiū gaudium veniatis.

Iob. 21. Gaudium spirituale meretur præmium legitime sempiternū, vnde dominus in euāgelio, Hæc loquutus sum vobis vt gaudium meum in vobis sit, & gaudiū vestrum impleatur, quasi dicat, Vt per gaudium meritū, ad præmiū gaudium veniatis.

Ioan. 15. Gaudium spirituale meretur præmium legitime sempiternū, vnde dominus in euāgelio, Hæc loquutus sum vobis vt gaudium meum in vobis sit, & gaudiū vestrum impleatur, quasi dicat, Vt per gaudium meritū, ad præmiū gaudium veniatis.

HOMILIA ALTERA

Mulier quum parit tristitiam habet, quia uenit hora eius. Io. xvi.

In hac parte euāgelicæ sectionis duo notantur. Vnum est congruæ similitudinis adsignatio, Alterum propositæ similitudinis ad rem intentam applicatio ibi; Et vos igitur.

Circa primum dicitur:

Mulier quum parit tristitiam habet, quia uenit hora eius. Quum autem pepererit puerum iam non meminit pressuræ propter gaudium quia natus est homo in mundum.

N Attende quemadmodum saluator ostendens quā tristitia parit gaudium, & quia tristitia breuis, lætitia vero seculiens perpetua, manifestato cunctis vti ut exemplo, dicit. Mulier cum parit, tristitiam habet, quia uenit hora eius. Quum autem pepererit puerum iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum.

Esa. 11. Hæc parabola in rebus calamitosus designandis vti sicut etiam propheta, vt est illud Esaie: Torfiones & dolores tenebunt quasi parturiens dolent, Et apud Ieremiam

Quomo

Quomodo cōgemuisti quum venissent tibi dolores quasi dolores parturientis. Porrò sicut per dolorem parturitionis peruenitur ad partus gaudium, sic discipuli per tristitiam de domini morte perueniunt erant ad impermenium de sua resurrectione gaudium. Insinuat autem quod ipse doloribus mortis solutus, se nouum in resurrectione hominem quodammodo nati fecerit post hac non corrumpendum.

Quum pepererit (inquit) puerū, Maius gaudiū esse cōsuevit, quando non puella sed puer nascitur. Et attende quemadmodum nō dixit: iam nō meminit pressuræ, quia natus est ei puellus, sed quia natus est homo in mundum, Hoc enim nō octo fē dixit, vt tacite volens insinuare quod ipse sit ille natus homo in mundū. Natus (inquam) per resurrectionem, ad incorruptibilem & immortalem vitam.

Insinuat nihilominus sanctam ecclesiam magnā Ruper. esse & inclinat, eiusque viri siue maritū patrē oīm deū, puerū autē eius quæ ex eodē viro per magnā veri amoris cōcupit gratiā, ipsi esse qui hæc loquitur dñm nostrū Iesum Christū. Hūc em̄ tunc primitus per fidē cōcepit, quā adolecentula in Abraham audiuit promissiones dicitis in te

mine tuo benedicetur oēs gētes, & credidit, & ex tunc nē te grauida promissionis verbū baiulās, tādē diū desideratū puerū mulier eadē videlicet ecclesia (cuius beati Apostoli magna portio erāt) in magno dolore et angustia passis, enixa est, viditque in die eternitatis feliciter nascē tē. à mortuis resurgētē, vt dictū est, et iā non meminit pressuræ propter gaudiū, quia natus, quia renatus est, & rediit in mundū redemptū & saluatū, vt nūdi imo cæli & terræ, & oīm quæ in eis sit obtineat participatū. Possunt hæc nihilominus ad eū qui sequitur sensum exponi secundū Bedā, videlicet, vt mulier hæc sanctā vt iam dictum est, designet ecclesiam, videlicet propter fecunditatem honorum operum, & quia spirituales deo filios gignere vniquam non desinit, de qua alibi dicit:

Simile est regnū cælorū fermētō, quod acceptū mulier abscondit in farinē sata tria, donec fermentaret totū mat. 13. Mulier quippe fermētū accepit, quæ ecclesia vim superne Frumētū dilectionis & fidei dño largiente cōsequuta est. Abscondit in tria sata hoc in farinē sata tria donec fermentaretur totum, quum ta farina Asæ, Aphricæ, Europæ famosissimis mundi partibus Verbum vitæ ministravit, donec omnes terrarum terminis regni cælestis amore flagrarent, LL 4 Mu

Theo.

Christorē
surgere

Ruper.
Similitu-
dinis ap-
plicatio.

Gene. 22.

O

Mulier hæc quum parit, tristitiam habet quia venit hora eius, quia sancta ecclesia quandiu in mundo spualium virtutum profectibus insilit, nunq̄ mundi tætaribus desinit exerceri. At quæ deuictio laborum certamine ad palmam peruenit, iam non meminit præssuræ p̄cedentis propter gaudii perceptæ retributionis. Non enim sunt condigne passiones huius temporis ad superuenturam gloriam quæ reuelabitur in nobis.

Rom. 8.

Non meminit (inquit) præssuræ propter gaudii, quia natus est homo in mūdū. Sic ut enim mulier nato i hoc mōdo homine lætatur, ita ecclesia nato in vitam futurā fideiū populo digna exultatione repletur, pro qua eius natiuitate multum laborans & gemens, in præsentia qua si parturiens dolo. Nec nouum debet cuiquam videri si natus dicatur, qui ex hac vita migrauerit. Nā quomodo consuētē nasci dicitur, qui de vtero matris procedens hanc in lucem egreditur, ita etiam rectissime potest nasci appellari, qui solutus à vinculis carnis ad lucem sublimatur æternam. Vnde & mos obtinuit ecclesiasticus, vt dies beatorum martyrum siue confessorū christi, quibus de seculo transferunt, natales vocentur, eorumq; solennia, non funebria, sed natalicia dicantur.

Circa secundum dicitur:

Et uos igitur nunc quidem tristitiam habetis. Iterum autem uidebo uos, & gaudebit cor uestrū. Et gaudium uestrum nemo tollet à uobis.

Hic notatur propositæ similitudinis ad rem intentā applicatio. Itaq; dñs exponens paradigma quod de muliere proposuerat, inquit: Et uos igitur nunc quidem tristitiam habetis. Quod de ipsis quidem discipulis facile inteligitur, quia tristitiam habuerunt passo ad sepulcro dño, sed completa resurrectionis gloria gauisi sunt viso dño. Et gaudium eorum nemo tulit ab eis, quia ipse dñs eorum gaudium fuit, quod nemo ab eis tollere potuit, quia iam tunc amplius moriturus non erat.

Sed dicat aliquis: Nonne domino in celos ascendente, & iam exinde grassante in Apostolos persequutore ablatum est eis gaudium eorum? Respōdetur: Et si postmodum persequutiones pro christi nomine ac tormenta passi

Obitus
sanctorū
natalis
eorum.

parabola
de discipulis
exponitur.

Beda.

ta passi sunt, spe tamen resurrectionis & visionis illius ac gaudii censi, libere aduersa quæq; ferebāt, imō oē gaudii existimabant quō in tentatione varias inciderent. Deniq; cæsi mo tollit à principibus sacerdotū, ibat gaudentes à cōspectu cōciliū. Act. 5. quoniam digni habiti sunt p̄ noie Iesu cōtumeliam pati. Gaudium utiq; eorū nemo tulit ab eis, quia talia patiedo pro christo, meruerunt regnare sine fine cum christo. Iterū (inquit) uidebo uos, qui nunc tristitiam habentes quasi mulier estis quæ in vtero habens clamat parturiens & cruciatur vt pariat, sed iterum uidebo uos, uobisq; uidentibus apparebo, separatus quidem à uestra mortalitate consortio, sed bono uestro quodammodo renatus & immortalis effectus. Et gaudebit cor uestrum. Nam & si corpus uestrum etiam occiderint, sic quoq; cor uestrum gaudebit. Quia gaudium uestrum non in carne quæ occidi potest, sed in corde vel animo que persequutor occidere non potest repositum erit.

Mystrice etiam omnis ecclesia per huius vitæ labores & angustias ad æterna cælestium tendit præmia gaudiorū, adestante Apostolo: Quia per multas tribulationes oportet nos introire in regnum dei. Quod autē ait: Iterum uidebo uos & gaudebit cor uestrum. Videbo uos dixit, eripiam uos ab aduersariis, coronabo uos victores, me uos decertantes semper uidisse probabo.

Quando enim nō uideret suos maxime præssuris circumuictos, cum quibus ipse omnibus diebus seculi manere promissit? Sed morientibus inter tormenta fidelibus arbitrabatur eos tortores diuino carere præsidio dicentes: Vbi est deus eorum? Vnde quidam ex his circumseptus ærumnis, aiebat: Vide domine afflictionē meam, quoniam erectus est inimicus meus. Quod est apertē dicere: Quoniam inimicus insequens ceruicem superbie contra tuos humiles attollit, tu nos auxilio conditor: noster omnipotens subleua, deuictis ac repulsis hostibus, nostros semper agones te uidisse ac tibi hos placuisse comproba. Videt itaq; electos post tristitiam dominus, quum eorum patientiam impugnature damnato remunerat.

Si ergo & ipsi salubri nunc tristitia adficiuntur, si iuxta hortamenta Apostoli spe gaudentes, in tribulatione existimus patientes, si nostra errata, si miseria proximo rum debita lamentatione dessemus, uidebit & gōs iterū domi-

Gaudii
quod ne
mo tollit
Act. 5.

Q
Beda.
Act. 14.
Consolatio
propter
Christi
premissis
Mat. 17.

Thre. 1.

Rom. 12.

dominus, id est, videndum se nobis ostēdet in futuro, qui quondam nos videre fidelē suā nobis agnitionē largiens dignatus est. Videbit vtr̄ coronet, qui quondam vidit vtr̄ vocaret. Videbit & gaudebit cor nostrum, & gaudium nostrum nemo tollet à nobis. Quia hæc est vera & vnica merces eorum qui secundum deum contristantur de perpetua eius visione gaudent. Quam profectō mercedem promissit ipse, quum ait: Beati mundo corde, quoniam ipsi deum videbunt.

Mat. 5.

R. Iuxta præmissa, id est, tristitia & læta attende, conuertitur in letitiam quadrifariam. Cōuertitur enim electorum tristitia in lætiam, de qua conuersione superius dictum est, vertitur. Secundo, cōuertitur lætiam in tristitiam, sicut scriptum est: Vera est i luctum cythara mea, & organum meum

Apoc. 18.

est: Vera est i luctum cythara mea, & organum meum, quę gehennę tormentis venit compensanda, iuxta quod in Apocalypsi dicitur: Quantū glorificauit se & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctū. Hac letitia, quasi quadam malē dulci cantilena maligni spiritus carnalis hoies quasi pecudum greges, ducit & seducit.

r Mach. 9.

Aie pei-

tis tyrys

In Machabæorū historia scriptum est, quemadmodū filij Iambri cū timpanis & musicis & apparatu multo ad ducendam pōsam filiā vnus de magnis p̄cipibus Chanaan. Irruit autē super eos Ionathas dux populi Israel, & occidit eos, & accepit spolia eorū. Et cōuerſe sunt nuptiæ in luctū, & vox musicorum ipsorum, in lamentum.

Iambri

diabolum significat, interpretatur enim dies amaricans. Dies seu lux, in dō lucifer, ille fuit ante ruinam.

Sap. 2.

postmodum verō amaricans. Siquidem inuidia diaboli mors intravit in orbē terrarū. Huius filij, nō natura sed similitudine & imitatione sunt damoēs vniuersi. Chanaā mundū hunc designat, interpretatur enim cōmutatus, iuxta illud: Mundus transiit & concupiscentia eius. Nunquā enim in eodem statu permanet. Principes Chanaā, id est, mundi huius, sunt illi, de quibus nos Apostolus præmonet, dicens: Non est nobis colloctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, cōtra spiritualia nequitię in caelestibus. Istorum principum, anima peccatrix & filia dici potest & sponsa, Filia propter imitationem,

Eph. 6.

Eph. 6.

sponsa propter pacionem, Pēpiguſse enim probatur for-

Eph. 28.

duſ

duſ cum morte, & pactum fecisse cum inferno.

Hęc ipsa nunc cum gaudio vano deducitur in perditionem, quum repente & dum non speratur mortis hora adest improuidis. Ionathas, id est, christus dñs cui omne iudicium dedit pater, (interpretatur nempe Ionathas filius columbe) ieruit iudicaturus, iuxta quod in propheta ad animam adulteram loquitur, dicens: Ecce ego iudicio cōtendam tecum. Is itaq; superueniens dum vanis gaudiis finem imponit, quasi peccatrici animę spolia tollit. Occidit insuper dum mittit in gehennā, vbi erit fletus & stridor dentium. Vnde bene dictum est, quia conuersę sunt nuptiæ in luctum, & vox musicorum in lamentum.

Tertio, cōuertitur letitia in lætiam, nam sancta letitia, quę hic de spe vitę æternę, de dei & proximi dilectio ne, de bonę testimoniō conscientię, de attestatiōe spiritus sancti habet, in lætiam perpetuā electis cōmutabitur, iuxta quod scriptū est: Fons paruus creuit in fluium magnum, & in lucem solēmq; conuersus est. Fons est charitas ipsa & consolatio spiritus sancti. Vnde dñs in euangelio: Aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquę salientis in vitam æternā. Et quidem omne gaudium quod hic habetur ex consolatiōe spiritus sancti, collatum gaudium sempiterno exiguū est, fons paruus est, sed illic in fluiū, id est, in gaudium abundans & immensum commutabitur. Per lucem verō dies illa signatur, quę nescit occasum.

Quarto, cōuertitur tristitia in tristitiā, tristitia mala & temporalis, in tristitiā sine fine mansurā. Vbi cōsiderandū est quorū hominū est tristitia mala. Itaq; malē tristes sūt, in tristitiā

Primo, omnes qui idcirco tristantur quia mala quę volunt opere adimplere non valent. Tristatur sanę quia consequi nequeunt quę malē concupiscunt quę cūq; sint illa, siue carnis voluptates, siue iniuriarum vliones, siue pecunię thesauri, siue fastus & pōpæ, vel quoduis aliud huiusmodi.

Secundo, malē tristes sunt, qui ob peccata sua immisericordis aduersitatibus aut doloribus à deo flagellātur, nec tamen emendantur. Quid enim ius superest nisi vt ex temporalī tristitia coruant in æternam. Nam quos temporalia flagella non corrigunt, ad perpetuę damnationis mala perducunt.

Horum in presentē vita castigatio, rectē per virgā Moyſi

Malē tristes qui.

- Exo. 4. Moyſi quæ in colubrum verſa eſt, deſignatur. Illa verò quæ ſubiectos & humiles emendat, per virgim Aaron quæ reſloruit & attulit fructus, ſuit præfigurata. Caſti gatus ſane fuit à dño Anthiocus impius, & quidem cruciatibus & doloribus acerbis, ſed minime emendatus, de quo ſcriptum eſt: Orabat ſecluſtus dominum à quo non erant miſericordiam conſequutus. Nam cuius vitâ tribulatio præſens non corrigit, non expiat actiones. Porro Dauid poſt culpam caſtigatus, emendatus eſt.
2. R. c. 12. Tertio malè tristes ſunt inuidiæ luore tabeſcentes.
- Inuidiæ typus. Vnde quidam inuidiam ipſam ſimilitudinariè deſcribēs habitantis ſuę domum qualis ſit depingit, dicens:
- Ouidius. Protinus inuidiæ nigro ſquallentia tabo
2. Metha. Teſta petit domus, & eſt in vallibus imis
- Inuidiæ domus. Abdita, ſole carens, non vlli peruia vento.
- Triftis & ignaui pleniffima frigoris, & quæ Igne vacat ſemper caligine ſemper abundat.
- Quod inuidiæ domus ſita eſt in vallibus imis, Illud ſignificat quod in Iob ſcriptum eſt: Paruulū occidit inuidia. Nemo enim niſi q̄ ſe inferiore cõſpicit inuidet tãq̄ ſublimiori. Tegit inuidiæ dom⁹ nigro tabo, i. ſanie horrida & venenoſa, quo ſignificat, quia tota hoīs inuidi loquutio eſt de culpis & vitiis alienis. Dom⁹ inuidiæ caret ſole. x̄pi gratia, qui eſt ſol iuſtitie. Caret vento, Naven ti bonari narrationū de proximo. Inuidium occidit. Dominus inuidiæ ſemp eſt triftis. Inuidia em̄, de alieno bono triftia eſt. Inuidiæ domus ſemper igne carens ignaue frigore plena eſt, quia nemo inuidus ſeruet charitate. Caligine ſemp abūdāt, quia mente cæca nō niſi peruerſe iudi care nouit. Perſonam verò inuidiæ deſcribens, dicit:
- Pallor in ore ſeder macies in corpore toto.
- Nuſquam reſta acies, liuent rubigine dentes,
- Pectora ſelle vident, lingua eſt ſuſuſa veneno.
- Riſus abeſt omnis, niſi quem fecere dolores.
- Nec fruſtur ſomno vigilanti bus excita curis,
- ſed videt ingratos ſibi tabeſcitq̄ videndo.
- Succellus hominum carpit, & carpitur vna ſuppliciumq̄ ſuum eſt.
- ſenſus horum verſuum ſatis patet.
- Proinde modum incendi iſtiſus effingit dicens: Indoluit, baculumq̄ capit, quem ſpinea totum

Vincu #

Vincula cingebant, operatq̄ nubibus atris.

Quacunq̄ ingreditur florentia proterit arua,

Exuritq̄ herbas, & ſumma cacumina carpit.

Inuidiæ operatio.

Adflatq̄ ſuo populos, vrbescq̄, domoſq̄

Polluit, fert baculum ſpinofum, quia id vnde inuidus fulcri ſuſtentarigq̄ deberet, ipſum pungit, nec eſt vllum alterius bonum quod ipſum poſſet delectare.

Operitur nubibus atris, quia inuidus in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit quo vadat, quia tenebræ exceperunt oculos eius, Florentia proterit arua. Quia inuidus non niſi illis nocet qui aliqua virtute vel bono quolibet florere noſcuntur.

Interrogaffe quidam dicitur à quodam ſapiente, quo pacto nullos ſibi inuidentes haberet, ille reſpondit: Si nihil ex magnis rebus habueris, nihilq̄ laude dignum geſeris. Nam ſola miſeria caret inuidia.

Exurit herbas, i. iuuenes virtute aut ſcientia p̄ficiētes, Denique adflatu, i. verbo malitioſo, ſermonē detractorio, omnem vrbem, & omnem quem attingit polluit populū. Quis iam tam triftis, tam peſiferum non vitet, exhorreat, & deteſtetur monſtrum? ait Salomon: Sicut tinea veſtimento, & vermīs ligno, ita triftitia viri nocet cordi.

Quarto malè tristes ſunt hypocritæ. Vt enim alios decipiant, exteriorē quandam ſimulant triftitiam & ſuæ cū ſanctitatis, De quibus in euangelio ſaluator nos ſmo nec dicens: Qui ieiunatis nolite fieri ſicut hypocritæ triftes, Horū ſimulatiōi nō eſſe credendū præmonuit q̄ ait: Frontis nulla fides, quis enim non vicus abundat, Iuuenal.

Triftibus obſcœnis?

Porrò tales qui rigidā in publico triftitiam ſimulāt, plerunq̄ laſciuunt in occulto. Latet enim plerunq̄ ſub trifti ſi amictu laſciuia, & deformis horror vili veſte obtexitur, vt ſecreta regantur petulantium animorum.

Quinto malè tristes ſunt cupidi & auari, qui vel vt acquirant vel acquiſita conſeruent, perpetua ſolitudine reſtes, mordentur, iuxta quod de quolibet eorum per ſapientē dicitur: Cūcti dies eius erumnis & doloribus pleni ſunt, nec per noctem mente queſcit. Talis ille erat de quo ſu perius dictum eſt, quod audio à ſaluatore perfectionis conſilio abiit triftis, quia erat multas poſſeſſiones habens.

Deniq̄ omnium peſſimè ſunt de dei miſericordias

Nota.

Pro. 25.

Hypocritæ triftes.

Ambroſi. in ſer.

Auari tri

Eccl. 19
Mat. 19
Deſperantes triftes

dia desperantes. Contra quam tristitiam nos pramonet
1. Theff. 4 apostolus dicens: Non contristemini sicut & ceteri qui
Eccle. 14. spem non habent. Vñ & p sapienter dicitur: Felix qui nō
habuit animi tristitia, & nō excidit a spe sua. Hīs omnib⁹
male tristibus nō dicitur: Tristitia vestra vertetur in gau-
dium, sed potius: Tristitia vestra in ppetua gehenna sup-
plicia vobis conuertetur. Sed nec ad e. vllatenus prinere
pudent illud: Beati qui lugent, qm̄ ipsi consolabuntur, qui
tristitia huius seculi (quæ mortem operatur) abescentes,
perpetue damnationis sibi luctum adfiscunt.

Dominica quar

TA POST PASCHA.

Vado ad eum qui misit me, & nemo
ex vobis interrogat me quo vadis.
Io. xvi.

Præfens sancti euangelii lectio tria po-
tissimum comprehendit. Primum est, Cō-
tristatis discipulis pmissa cōsolatio. Secū-
dū est, mūdang p̄diz futura p spm̄ reprehensio ibi: Et quī
venierit. Tertium est, promissa discipulis per spiritū erudi-
tio ibi: Quom̄ autem venierit ille spiritus veritatis.

Circa primum tria notantur. Primum est, recessus xp̄i
denuntiatio. Secundum est, ob dñi recessum apostolorum
contristatio, ibi: Sed quia hæc. Tertium est, declarata dis-
cipulis vilitas & cōsolatio, ibi: Sed ego.

A Circa primum dicit: Vado ad eum qui misit me. Vado
inquit, nunc in præfenti, iam enim quum hæc verba dice-
bat, de passione sua inter ludæos agebatur. Exierat enim
Iudas de cœnaculo, & cū ludæis trahebatur quo modo eū
traderet illis. Et post modicum temporis tētus fuit ab eis.
Vado, inquit, ad eum. Iad patrem qui misit me. i. incar-
nari consiluit, dicente apostolo: Vbi venit plenitudo tem-
poris, misit deus filium suum factum ex muliere.

Gal. 4. Triplici via saluator noster ad patrem rediit, pas-
sionis scilicet resurrectionis, & ascensionis. Via passionis
fuit dolorosa & amara, iuxta quod in euāgelio scriptum
est:

est: Tunc cœpit parere & cadere, & ait discipulis: Tristis Mar. 14
est anima mea vsque ad mortem.

Via resurrectionis fuit gaudiosa. Vnde ex persona ip-
sius resurgens p̄ P̄salmista dicit: Letatum est cor meum
& exultavit lingua mea, insuper & caro mea requiescet
in spe. Quoniam non derelinques animam meam in infer-
no, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.

Via ascensionis fuit triumphalis & gloriosa. Vnde &
per eundem dicitur: Ascendit deus in tubilationem, & do-
minus in voce tubæ, nempe victor & triumphator. Invo-
ce tubæ ascendit, vt futuri aduentus sui ad iudicium spe-
ciem præmonstraret. De quo p̄ apostolū dicit: Quoniam
dñs in iussu & in voce archangeli & in tuba dei descen-
det de cœlo. Et per P̄salmistam: Domine domin⁹ noster q̄
2. Theff. 4 admirabile est nomen tuum in vniuersa terra. Et subdit:
Quoniam eleuata est magnificentia tua super cœlos.

Sed quomodo filius redire ad patrem dicitur, à quo
nec loco nec natura distabat? R̄nsio: Duob⁹ modis rediit.
Vno modo, secundū humanitatem, quia quī ante passio-
nem adhuc vita vegetabilis & sensitiua veretur, quæ
longe distat à deo, postmodum humanitate glorificata in
sola viuit speculatione deitatis.

Alio modo redisse dicitur secundum naturam deita-
tis, sed hoc quantum ad notitiā creaturæ, quia ille qui solū
hō credebatur, ac p̄ hoc natura penit distare à deo, postea p̄
mortē, resurrectionē, & in cœlos ascensionē venit in noti-
tā creaturæ, & sic quodammodo ad deum rediit, qui de fi-
lius creditus est. In morte em̄ eius dei filium ac per hoc de-
um esse dæmones cognouerunt, comperto q̄ humanū ge-
nus spoliatis inieris redemisset. In resurrectione crediderūt
discipuli, post ascensionem vero crediderūt omnes gētes.

Vado, inquit, ad eum qui misit me. Diligēter p̄spicien-
dum est qd̄ dñs hoc dicens intendit, subiūgens, & nemo
ex vobis interrogat me quō vadis. Et quidē quī hæc di-
ceret abiturus erat in cœli tū manifesta acceptione, vt non
opus fuerit vlli apostolorum interrogare eum, quo vadis,
videntibus illis quia eleuatus est, & nubes suscepit eum
ab oculis eorum. Verum sic eo vadente, non tristitia, sed
gaudium impleuit cor eorum, sicut Lucas testatur: Quia
& ipsi adorantes reuersi sunt in Ierusalem cum gaudio
magno.

Ita

Io. 6.

Ioan. 13

C

Io. 13.

Io. 14

Io. 13.

Itaq; non tristitia sed gaudii corda discipulorum impleuit, pro eo q̄ ipsis cementibus saluator in celum ascendit. At autem hic: Amē dico vobis quia plorabitis & sēbitis vos, mūdus autem gaudebit. Vera ergo ratio postulat, de via vel trāitu passionis eius hoc dictum intelligi, de quo hic idem euangēlistā superius dixerat: Sciens Iesus quia uenit idem hora ut transcat ex hoc mundo ad patrem.

Bene igitur quō de ascēssione sua dixisset: Vado ad eum q̄ misit me, addidit & nemo ex vobis interrogat me quō vadis? Superius enim quum de sua passione protestaretur dicens: Quō ego vado, vos nō potestis venire, interrogauit eum Petrus, & ait: Dñe quō vadis? Et iterū: dñe nesci mō quō vadis, & quō possum? viā scire? & videbātur sibi p̄mptis animis posse modo sequi, & parati eē cū eo & in carcerē & in mortē ire, at illi fugere habebant & eā solā relinquere quē sic instāter interrogabant. R̄ndit ergo ad Petri sciscitationem dicens: Quō ego vado, non potes me modo sequi, sequeris autem postea, quia nimirum passionis morosis eius mysterium, necdū intelligere, necdū poterat imitari. Maiestātē verō ascēssionis statim ut videre, cognouerūt, totiq; animi votis ut seq̄ mererēt optabant.

Circa secundum, quod est, ob doīni discessum discipulorum contristatio, subditur:

Sed quia hęc loquutus sum vobis, tristitia impleuit cor uestrum.

Videbat X̄ps cor discipulorum suorum ex his quę loquutus fuerat verbis, non modo triste, sed etiā tristitia pleni esse. Prædixerat eis mundi odium, persequutiones & exēcrations, dicens: Absq; synagogs facient vos. Sed multo grauius est quod subicitur: Venit (inquiens) hora ut omnia qui interficit vos, arbitretur obsequium se prestare Deo. Sed hoc vel maxime impleuit cor eorū tristitia, quia quō omnia ista passuri essent propter eum, tam ab eis ipse recedebat. Itaq; valde grauari sunt tristitia discipuli, quum audiret talia eis eēctura. Idcirco & dñs: Hęc, inquit, tam dura vobis ab initio non dixi, non ut ignorans, sed quia vobiscum eram, & sufficiens ad me confugium habebatis, & omne certamen in me reciebas. Ip̄s verō in omni securitate eratis, igit̄ nō opus erat talibus vos sermonibus tunc preparari & p̄gmuniri, sed nunc vadens ad patrem meum,

Io. 16
Discipulis
ut futura
ma-
la p̄dicat.
Theop.

meū, & vos relicurus ea prædico, ut vos ipsos muniatis.

Sed quomodo paulo ante dixit, hæc vobis ab initio nō dixi, quandoquidē apud Matthæum longe ante conuocatis discipulis dixerit: Ad p̄sides & reges ducemini propter me. R̄spondet Theo. Dixit quidem, ad p̄sides ducemini, non autem occidēt vos ut impios & perniciosos & inimicos dei. Et aliter. Illic quidem dicit quæ a gentibus eis infligenda, nunc autem quæ a Iudæis.

Tristitia, inquit, impleuit cor uestrum. Quasi dicit: Gaudendum vobis est, quia vado ad patrem, præsertim, quia (ut superius dixi vobis) ego vadens rogabo patrem, & alii paraclētū dabit vobis, & quia in domo patris mei mansiones multę sunt, in qua præeunte ac duce hoc paraclēto accipiam vos ad me ipsum, sed nūc ecōtra tristitia impleuit cor uestrū, quia hæc loquutus sum vobis, & quia in hac humana cōuersatione præsentem semper habere cupitis. Nunc autem præ tristitia confusi estis, & propter grauiū expectationem conuulsi sunt corda uestra. Sciebat nimirum quid hæc sua quę loquebatur verba in discipulorum cordibus ageret, quia videlicet tristitiam magis de abscessu quo eos desereret, q̄ de ascensu quo patrem peteret letitiam, generarent. Spiritualem quippe interus nondum habentes consolationem, quam per spiritum sanctum erant habituri, id quod exterius in Christo videbatur amittere metuebant: & quia se id amissuros esse illo verō denuntiantē dubitare non poterant, contristabatur humanus affectus, quia carnis desolabatur aspectus.

Circa tertium, quod est, declarata discipulis vtilitas & consolatio, subditur:

Sed ego veritatem dico vobis, expedit vobis ut ego uadam. Si enim non abiero paraclētus non ueniet ad uos.

Magno sententiam suam pondere firmavit, dicendo, ego ueritatem dico vobis: Expedit vobis ut egovadam, quia per christi passionem hoc actum est q̄ gratia spiritus sancti in nos effusa est. Nam si absq; passione in celos ascendisset, p̄fectō iste spiritus gratiæ qui per sanguinem eius peccata remittit datus non fuisset, quod ipse sua confirmat sententia dicens: Amen amen dico vobis, nisi granū frumentum cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet.

MM Ob

Io. 13

Ob hoc ergo nobis expediebat vt abiret, quia factum nō esset vt per ipsum gratiam reconciliationis acciperemus, nisi ipse abiens sanguinem suum sudisset.

Theop. Vide igitur quomodo solatur eos. Quasi dicat: Etiam si innumeris modis magis tristitia afficiamini, ego quod vobis vtile est dico. Nam vos quidem velletis temp esse mecum. Atqui hoc non est expediens. Nam si non abiero, paracletus non veniet ad vos. Hoc est, si ego non morior p̄ mudo, & eo ad patrē, dato sacrificio & propiciatione p̄ peccatis, paracletus (i. consolator mundi) non veniet. Quo modo enim adueniet si inimicitie non soluent, & si pater cœlestis occisa morte humane naturæ non reconcilietur?

Expedi vobis, inquit, vt ego vadam. Quasi dicat: Et si tristis sitis propter meam absentiam d̄ discipuli, sed p̄pter aduentum spiritus gaudeatis, qui pluribus & maioribus vos beneficiis prosequetur. Hoc tamen non ait quasi ipse in terra posset spiritu sanctum discipulis dare non posset etiam dum hæc loqueretur, sed quia ipso in terra posito & corporaliter conuersante cum eis, non valebant illi erigere mentem ad scienda munera gratiæ cœlestis. Ascendente autem ipso ad cœlos, & ipsi pariter omnē desiderium suum illo transferebant, iuxta quod alibi au-

Mat. s. dicitur: Vbi est thesaurus tuus, ibi & cor tuum erit. Ideo que capaces spiritus facti, iam non vtrā de morte eius cōtristati, sed de promissionis eius munere sunt lætati, Luca (vt superius citatum est) memorante.

Paraclēti ratio, Patet autem nec laboriosa indiget expositione, cur eū dem spiritum paraclētum, i. consolatorem cognominet, quia nimirum corda discipulorum quæ recessus ipsi⁹ mortis reddidisset, hui⁹ spūs sp̄ cōsolaretur & recrearet aduentus. Sed & singulis quibusq; fidelium vel de peccati perēpatione merentibus, vel communis seculi huius afflictionē laborantibus, dum spem veniæ & misericordię cœlestis inspirat, profecto ab angore tristitiæ mentem eorū illustrans subleuat. Sequitur.

Si autem abiero, mittam eum ad vos.

Id est, Mittam eum in vos. Non enim de loco ad locū mittitur, qui vbicq; est deus spiritus sanctus, nec parietibus cōprehenditur, sed sensibus mentis & fide suscipitur.

Bis datus spūs sanctus, Semel ipsa die qua resurrexit, qñ vtiq; iam abierat, iā de sua minoratione ad gloriam & honorē, de mortali condi-

tionē ad immortalitatē, de hoc mudo ad patrē transferat. Tunc enim i. ipso die, stans in medio discipulorū suorum insufflauit & dixit eis: Accipite spiritū sanctum. Accipite, inquam paraclētum in maximam consolationem. i. in remissionē peccatorū, & in scripturarū reuelationem. Sic em̄ in hoc euāgēlistā mox subingitur: Quorū remissionis p̄ctā, remittuntur eis, & Lucas eandē narrās apparitionē Tūc, inquit, apuit illis sensum, vt intelligerēt scripturas. **Io. 2. 9**

Iterū verō tūc misit qñ decimo post ascensionē suā die cōgregatis in vno discipulis, factus est rep̄te de cœlo Auct. 2
onus tanquā adueniens spiritus vehementis, & repleuit totā domū vbi erāt sedētes. Tūc, inq; iterū misit hūc paraclētum, vt qui omnibus æqualiter datus fuerat in remissionem peccatorum, nunc singulis pro voluntate sua diuiserēt diuersa dona gratiarum, vt essent ad prædicandū facundi, & fortes ad certamina passionum toleranda.

Circa secundum principale dicitur.

Et quum venerit, ille arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio.

Hic promittitur mūdāne perfidie p̄ spū sc̄m futura rephensio. Vbi duo notant. Vnū, q̄ spūs sanctus arguet mūdū de tribus in ḡnē. Alterum, quod promittitur q̄ de illorum trium singulis arguet in specie, ibi: De peccato et iudicio.

Circa primū dicitur: Et quum venerit, ille arguet mundū. Etenim quia spūs sanctus mētī quā replet nō solum vim diuinæ charitatis infundit interius, verū etiā carnali timore depulso ad increpandā prauitātē malorum foris fiducia præstat, bñ post p̄missa subiunctum est: Et quum venerit ille arguet mundum. Sed nunquid añ xps nō arguit mūdum? Arguit vtiq; mundū, i. mūdī sc̄tatores dum esset ipse in mundo nō modo p̄ se, sed etiā p̄ suos, apostolo teste qui ait. An exp̄mētum queritis ei⁹? qui i me loquit̄ xps? Quos em̄ arguit spiritus sanctus, arguit vtiq; & xps. Arguebat, in quā, eos de peccato sue incredulitatis, arguebat de iustitia, quia videlicet iustitiam fidelium nollent imitari: arguebat de iudicio, videlicet quare diabolum qui iam iudicatus & condemnatus erat, sequebatur.

Sed nō sine causa spiritum quum venerit hoc dicit acturum, quia p̄fecto p̄ hui⁹ inspirationē corroborandū erat anim⁹ discipulorum, ne mūdū qui cōtra se fremebat

M M 2 argue

Spūs vt arguens t̄meret. Proinde spiritus hic paraclētus, id est, consolator, & spūs bonus, qui benignus & dulcis est amicis, & austerus inimicis, arguit mundum, primum per linguam apostolorum ac martyrum, ac deinde per linguam doctorum, dicente ad eos domino: Non erā vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Et in actibus apostolorum scriptum est: Loquebantur variis linguis prout spiritu sanctus dabat eloqui illis.

Mat. 10. Circa secundum, quo predicat dominus quod spiritus arguit mundum de triplici delicto singularim & in specie, subditur:

De peccato quidem, quia non crediderunt in me, Peccatum incredulitatis quasi speciale posuit, quia sicut fides origo virtutū, ita solidamentū est vitiorū in incredulitate persistere, dño terribiliter adtestate qui ait: Qui autē nō credit, iam iudicatus est, q̄a nō credit in noīe vnigeniti filii dei. At contrā, iustus ex fide vivit.

Peccati noīe infidelitas. Io. 3. Ro. 1. Theo. Venit, inquit, paraclētus, & arguet mūdū de peccato, & ostendet eos peccatores, quia non credunt. Quādo enim videntur per manū discipulorum in spiritu egregia signa & miracula fieri, & nec sic credēt, quomodo non condēnatione digni sunt, & peccato maximo obnoxii? Nam nunc quidem possent dicere Iudaei q̄ fabri & humilis matris filius sim, quāvis ego miracula faciam, tunc autem in credulitas omni carebit excusatione spū sancto in meo non mine talia perficiente. Itaque de peccato illos arguet, hoc est, ostendet eos absque venia peccare.

Peccatum tamen hic non tantum Iudaeorum accipiendum est, qui non crediderunt in eum quē corporaliter presente viderūt & audierunt, sed primum quidem Iudaeorum, deinde Graecorum & omnium totius mundi nationū. Nō erā dixit: Ille arguet de peccato Iudaeos, sed mūdum. Sed dicit: Quō totus redarguendus erat mundus de peccato, quia nō crediderūt in eum, quum in vna tantum praedicauerit gente Iudaeorum? Propter hoc altius considerandū est incredulitatis peccatū, Omne quippe vitium, vitiorum & oīs humani generis iniquitas ab incredulitate sumpsit exordium, quia videlicet primi hoīes plus serpenti q̄ deo crediderūt, & exinde corrupti posterī eorū, & gentes, magis diabolo vel idolis eius q̄ deo credētes, & Iudaei magis Antio

Incredulitas ex vitiorum Ge. 3. Antio

Antichristum q̄ christū expectantes, ceteri peccauerūt, & oīa (inquit Apostolus) in incredulitate conclusa sunt.

Itaq̄ per peccatū quod sic exposuit dicens: Quia non crediderunt in me, omnis iustitia vel inobedientia veteris hominis intelligenda est, quae ex incredulitatis radice processit. Solum etiam in incredulitatis peccatū praeter ceteris posuit, quia hoc manente cetera derinentur peccata & eo discedente cetera dimituntur.

Et merito quidem q̄ in xpm non credit mundus arguitur, quandoquidem demones ipsi credunt & contremescunt. Arguuntur primum (vt iā dictum est) Iudaei quibus prophetarum, arguuntur gentiles seu pagani praedicationibus Apostolorum. Tot enim & tāta (vt dictum est) per dei filium facta sunt in hoc mundo miracula, q̄ iure tanquam inexcusabiles arguuntur, praeteritum Iudaei, qui in ipsum non crediderunt.

Quorum perfidiam hic euangelista alio loco demirans ait: Quum autē tanta signa fecisset corā eis, nō credebūt in eum. Et rursum: In mudo erat, inquit, & mūdus per ipsū factus est, & mūdus eum nō cognouit. Quāta cecitatis peruersitas, quia suū opificem mūdus nō cognouit, quum tñ vt qs ipse esset cognosceretur faceret in humana carne in usitata opera diuine virtutis suae magnalia: veritatis fugisallibilia testimonia, illud nōo egros, sanando infirmos, mundando leprosos, suscitando mortuos, obfessos à demonio liberando, vt ipse merito queratur & dicat: Si opera non fecissem in eis q̄ nemo alius fecit, peccatū non haberent. Nūc autē excusationem non habent de peccato suo.

Sed nec gentiles q̄ nō crediderunt excusantur quum per Apostolorum ora Christum audire potuerūt, De quibus per Psal. dicitur: In omnem terram exiuit sonus eorū & in fines orbis terrae verba eorum. Secundum de quo mundus per spiritum sanctum venit arguendus, est iustitia. Vnde subditur:

De iustitia vero, quia uado ad patrem, & iam non uidebitis me.

Hęc scētia ad edificationē multipliciter reperit exposita. Secundum Augustinum enim, credentium iustitia est quia credit in christum quem nō uident. Quoniā enim ista infidelium vox est: consueuit: Quomodo credemus

Rom. 11. Augu. de uer. do.

Vt mūdus arguitur Iacobi. 2.

Ioan. 12. Ioan. 1. Ceca per ueritas,

Ioan. 15.

Iustitia credētiū. Augusti.

Ioan. 20.

abac. 2.
Fidei iustitia.
Rom. 4.

quod non videmus: ideo credētium iustitiam sic oportuit diffiniri. Quia ad patrem vado, & iam non videbitis me. Bñ em̄ qui nō vidēt & credūt. Nā & qui viderūt christū nō in eo laudata est fides eorū q̄ credebāt quod videbāt. i. filiū hoīs, sed quia credebāt quod nō videbāt. i. filiū dei. Quom̄ verō & ipsa forma serui subtrahā esset eorū aspectū, tūc ex oī parte impleti est: iusticia ex fide viuūt.

Porro de hac fidei iustitia que magnopere nos cōmēdat ante deum, dicit Apo. Arbitramur iustificari hominē per fidē sine operib⁹ legis. Et subiicit exemplū fidei abrahe dī cēs: Credidit abraha deo, & reputat⁹ est illi ad iustitiam. Quia igit fidei iustitia, infidelitū vituperatio est, infideles non credentes quia nō viderūt fidelibus credētibus in eī quē nō viderūt, iure merited⁹ nō modo à proprio scelerē, sed etiā fidei iustitiā cōparatione arguuntur. Hinc Beda: Iustitia, inquit, discipulorū christi erat, q̄ dūm quē verū hominē cernebāt, verū quoq; deū filiū eē crediderūt: et quē sibi corporaliter ablatū nouerāt, certo sēp amore colebāt. Iustitia ceterorū fidelium, i. eorū qui dñm in carne non viderūt hęc est, q̄ eū quē corporaliter nunq̄ viderūt, deū & hominē verū corde credēs & diligūt. De qua profecto iustitia fidei arguuntur infideles, cur ipsi videlicet quū si milititer verbū vitæ audirēt noluerūt credere ad iustitiam. Hinc scriptum est: Probata virtus corripit insipientes.

De iustitia credētium mundus arguitur.
Sap. r.H
Alia sententiæ expositio.

Theo.

Arguit igitur mundum de iustitia credētium, quia ex plū eorū sequi noluerūt, q̄ hūc ad patrē ascendisse, n. q̄ vltᵃ corporaliter in terris cōuersaturū esse sciebant, nec tamen ab eius dilectione poterant vlla ratione separari. Secundū Theophy. & suum Chryso. hic est sententiæ sensus: Quia dei filio ire ad patrē argumentum fuit q̄ irreprehensibile ageret vitā, & omnē seruare iustitiā, arguēdi erāt mundi sectatores, qui cōtra hāc iustitiā de illo dixerunt: Scim⁹, quia hic hō peccator est, Et rursus: Non est hic hō à deo. De iustitia quoq; mundi spūit⁹ arguet, quia ad patrē vado. Hoc est, Ostedī eis, q̄ ego quom iust⁹ fuerim, & irreprehensibilem egerim vitā, iniuste occis⁹ sim & in eius rei iudicium, ad patrē vadā. Neq; enī si iniust⁹ fuissē ad patrē ascendissē. Quia ergo ve aduersarium deo & iniquū occiderunt, ostēdet, inq; eis spūs q̄ nō sim talis. Neq; ei si aduersari⁹ dei fuissē apud deū legislatorē honorē hūc adsecutus esse, honorēq; nō rēporarium, sed eternū. Quod

Quod autem dicit: Posthac non videbitis me, æternā eius apud patrē conuersionem manifestat.

Item in hūc sensum potest accipi arguetur mundus de iustitia, id est, quia nulla in mundo aut rata seruatur iustitia. Cernere est enim plurimum per vim & iniuriā iustitiam, & humiles supergredi, & proximi in negotio passim circumuenire, invidiosus iustificari pro muneribus, & iustitiam iusti auferri ab eo, & pari passu potentia cū iustitia currunt. Quod ideo contingit, quia xps iuit ad patrē, & iam ab hominibus non videtur. Quā potius propter hoc congruebat, vt fidelis quicq; toto corde possit eum ascendere, celsitima desiderans, contemneret terrena, hortante Apostolo & dicente, Si consur rexistis cum christo que sursum sunt quaerite, vbi christus est in dextera dei sedens, quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Circa tertiū, vnde mundus venit p̄ spm̄ arguēdus, subdit:

De iudicio autem, quia princeps mundi huius iam iudicatus est.

Princēpē mundi diabolū dicit, quia principatur eis qui in ordine peruerso mundum potius q̄ mundi diligunt consilio. Qui iudicatus est à dño, qui ait: Videbam sathanā sicut fulgur de cœlo cadentem. Iudicatus etiā est ab ipso, quum ipse daemonia eiceret, & discipulis daret potestatem calcandi super omnem virtutem inimici. Rursus iudicatus est diabolus in causa saluatoris, quia Aug. de procurauit eius mortem qui erat sine crimine. Quin etiā ex quo diabolus eiectus est de corde credentium à xpo iā iudicatus est, vt non amplius sit princeps mundi.

Deniq; diabolus ipse olim princeps mundi, nunc iudicio ignis æterni irremediabiliter damnatus est. Quum ergo iste princeps mundi iudicio dei eiectus est à domino humani generis, iure arguuntur qui ei adherēt, & eundem iterato sibi præcipienti principem. Itaq; in eo quod ait: de iudicio autem, quia princeps mundi huius iam iudicatus est, consequētē eorū damnationē, qui adhuc illi adherēt, terribiliter expressit, q̄ videlicet iudicatio capite, mēbra quoq; pariter præcipitanda credēte iudicet: te maledicti tū ignē æternū, qui preparatus est diabolo & angelis eius. Porro de iudicio principis hui⁹ mundi, & cū eo superbiētium angelorū per b. Iudā apostolū dicit

M M 4. Ange

Expōsi-
tio item
alia.
Esa. 5.
Col. 1.

Angelos verò qui non seruauerunt suum principatum, sed reliquerunt suum domiciliũ, in iudicium magni dei vinculis æternis sub caligine referuauit.

Circa tertium principale dicitur:

Adhuc multa habeo uobis dicere, sed non potestis portare modo.

Hic ponitur promissa discipulis p̄ spiritũ eruditio, vbi tria notãt. Primum est capiẽdis xpi verbis discipulorum imbecillitas. Secundũ est, docenda per spiritum ois veritas, ibi: Quum autem uenerit. Tertium est, manifestãda per spiritum Christi claritas. Vbi: Ille me clarificabit.

K Circa primum dicit: Adhuc multa habeo uobis dicere, sed non potestis portare modo. Quia superius dixerat, expedit uobis vt ego vadam, nũc hoc manifestius declarat dicens, non potestis portare modo. Ergo quod superius dixerat, iam non dicam vos seruos, quia seruus nescit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcumq; audiui a patre meo nota feci uobis, de futuro dictum oportet intelligi. Idcirco autem verbo Preteriti temporis enitiãuit, quia sine dubio mox futurum esset quod promittit.

Beda. Non potestis (inquit) portare modo. Certum est enim Oẽm ueritatẽ hĩc ueniente desuper spiritu multo maiorem scientiam ueritatis quæ certanus carnales potuere, cõsequuti sunt, ma non com iorĩ desiderio audiuĩ a patre meo nota feci uobis, de futuro dictum oportet intelligi. Idcirco autem verbo Preteriti temporis enitiãuit, quia sine dubio mox futurum esset quod promittit.

Ioan. 7. Non tamen putandum est in hac uita quempiam omnem ueritatem posse comprehendere, quum hæc fidei nostre merces in alia sit uita promissa ipsa ueritate dicere: Hæc est autem uita æterna, vt cognoscant te solum uerum deũ, & quem misisti lesum christũ. Vnde & Apo. 2. Cor. 12 stolus qui ad tertium cœlum raptus, audiuit arcanã uerba, quæ non licet homini loqui, ait: Ex parte enim cognoscimus, & ex parte prophetamus.

Mat. 6. Quod autem discipuli non possent portare modo, multa quæ eis habebat dicere, iam antea in parabola dixerat, uidelicet, quoniam nemo uinum nouum mittet in utres ueteres, nisi qui uellet utres cum uino perire, sed uinum nouum in utres nouos mittant, & ambo conferuantur.

Utres ueteres erant discipuli dum Iudaicis adhuc ritibus

tibus & obseruationibus inhaerent, neq; nouum euangelicæ gratiæ multũ capere poterant, donec utres nouos qui utres eos faceret spũsanctus, qui tandem cum multo nouo uino ueteres, tuis noui testamenti eis datus est intellectus. Et quid mirum non erat spũsanctus poterat dñs cuiuslibet eorum dicere quod uñ dixerat Petro: Quod ego facio tu nescis modo, scies aut postea. Quin & sepius in euangelio loquente xpo discipulis, reperies, illud discipulos non intellexisse. Io. 13.

Egit sane Dominus cum discipulis sicut facere solet L sedulus quisque præceptor cum suis auditoribus, dum p̄ Doctrina capti eorum hoc docet, isti subtiliora illi rudiora præteri quadrare habens, quod etiam apostolus se fecisse testatur, dicens: Grã auditori dñs nõ bis sermo & interpretabilis ad dicendum, quoniã uis imbeci illes facti estis ad audiendum. Etenim quam debetis Hebr. 5 retis magistri esse propter tempus, rursum indigetis vt vos doceamini quæ sunt elementa exordij sermonũ dei, & facti estis quibus lacte opus est, nõ solido cibo. Id ipsum 1. Pe. 2, & Petrus facere soluit, quando suos sicut uoto genitos infantes lac tubet cõcupiscere. Sic rursum Paulus Cor. 1, Cor. 3 rinthiis non secus atq; paruulis in xpo lac se dedisse commemorat nõ escam. Nondum enim, inquit, poteratis, sed neq; nunc quidem potestis. Adhuc enim carnales estis. Quũ ergo adhuc carnales essent apostoli, non simul omnia eis dixit christus, sed magisterio spiritus sancti multa reliquit. Nihil enim de se magnũ loquutus est dominus, Theo. partim vt det nobis figuram humilitatis, partim propter infirmitatem audientium. & ingratitude Iudeorũ.

Siquidem totam per euangelicẽ contextus seriem non in xpi docẽ uenies usquã docuisse christum legis Moisaicæ ceremoniarum desituras, imò se non uenisse soluere legem, sed adimplere. Non enim est dubium quin ex hoc offensus fuissent discipuli, quando quidem iam recepto iam spiritus sancto ipse Petrus ratus esset solus Iudeorũ gratiæ Christi Act. 10 esse capaces. Tandem uerò docuit eos spiritus sancto non amplius esse opus implere legem, iuxta quod in concilio suo postmodum apostoli sanxerit. Visum est spiritus sancto & nobis, nihil uerã imponere uobis oneris. Miso ita que spiritus sancto, ueracq; dei cõstita manifestata, legalibus figuris & ritibus abolitis, uñius uerĩ dei uerus cultus prædicantibus signaq; faciẽtib; apostolus p̄ mundũ exurrexit. Circa secundum, quod est, docenda per spiritum omnia

nis Veritas, subditur:

Quum autem uenerit ille spiritus ueritatis, do-
cebit uos omnem ueritatem.

M Dicitur spiritus ueritatis, quia procedit ad filio qui est ue-
ritas. Item quia essentialiter est ipsa ueritas. Omnem (in
ut spūs
quit) quam scire oportet docebit, uos ille ueritatem, ape-
riendo uobis sensum ut intelligatis scripturas, & cogno-
scatis in ueritate cuncta, que uel parabolice dicta uel figu-
rate facta continentur in lege & prophetis & psalmis de
tatem.

Beda. Me. Docebit (inquit) uos omnem ueritatē, quasi diceret:
diffundit in cordibus uestris charitatē, cuius magisterio
intus edocti, proficiatis de uirtute in uirtutē, dignique est
ciamini puenire ad uitā, in qua uobis & aeterna claritas
summę ueritatis, & contēplatio uestri cōditoris appeat.

Nec putandum est quod solos christi discipulos in die sa-
cro pentecostes docuerit omnem ueritatem, sed & totam
fidelis populi usque in fine seculi docet & gubernat ecclesiā
que tali fulta magistro atque rectore, in his que ueritatis
sunt ad salutē necessarię nec errare potest nec falli. Necta
men omnia sic Apostolis in die pentecostes reuelauit, ut
nihil eis adhuc ignotū postea reuelauerit. Nam post diē
illum ipse pastor ecclesię Petrus nihil adhuc cognouit de
Hinc ec-
clesia nō
errat.

A ct. 10.
1. Tim. 4.
Mat. vl.
A ct. 8.
Luc. 22.

uocatione gentium. Paulus quoque ait: Spiritus manifestē
dicit, quod tamen in die pentecostes factum nō est, quum
tunc Paulus nondum esset ad fidem conuersus, Christus
quoque docuerat apostolos baptizare in nomine patris, &
filii, & spiritus sancti. Illi tñ non sine instructu spiritus san-
cti abeuntē baptizarunt in nomine domini Iesu. Et quid
nisi perferuaret spiritus sancti magisterium in ecclesia, cu-
ius fidem ipse Christus orando protexit. Ego, inquit, pro
te rogauit Petre, ut non deficiat fides tua.

Multe quidē & varię aduersus ecclesiam exortę sunt
hęreses, quas spiritus sancti magisterio cōsūtās uersas,
hactenus supauit. Dom⁹ erāt (magistra ac duce stultitia)
sup arenā ædificatę, quas spiritus hic ueritatis euerit.
Patet igitur ex pręmissis quia plurima erant quę dis-
cipulis christus habebat dicere, que (ut dictum est) spiri-
tus sancti magisterio eia reuelāda dereliquit. Multa quidē
scisse cōstat apostolos quę usque ad hęc in christo prescrip-
pta reperiuntur. Patet uerbi gratia, de nō seruanda lege
Moy si, de electis septē diaconib⁹, de baptizando in nomi-

Mat. 7.
Domus
super a-
renam.

A ct. 15.
A ct. 6.

ne dñi Iesu, de uelamine in capite mulieris, de cōiuge in-
fidelis. Multa prouide Apostoli suis successoribus quasi p-
manus tradiderunt, & illi posteris, de quibus nulla scri-
pturę habetur authoritas, sed ex disciplina & magiste-
rio spiritus sancti in ecclesia relicta sunt. Sequitur:

Nō loquetur ad semetipso, sed quecūque audiet lo-
quetur, & quę uetera sunt annuntiabit uobis.

Quia magna dixerat de spū. i. & ipse eos in oēm ueritatē
esset inducturus, & facturus capaces maiori & plurium
quę christo presentē portare nō poterāt. ne putēt aliq-
quę maior ipso fide spiritus, subicit, dicens: Non enim loque-
tur ad semetipso, hoc est non propria loquetur, sed mea.

Et quā dicit: Sed quecūque audiet loquetur, hoc signat
& nihil docturus sit extra ea quę docuit Christus. Sicut
igitur et dñs ipse loquēs de se dicit, quecūque audiui ad pa-
tre meo, loquor, nō ut se discētē & puerū introducat, sed
& nihil uel sciat uel doceat, quę pater, ita et de spū dicē
dū. Quod autē nō op⁹ habeat doctore spūs, audi Paulū di-
centē: Sicut nullus nouit que sunt hominis nisi spirit⁹ ei⁹
qui est in eo, ita & que sunt dei, null⁹ nouit, nisi spūs dei.

Non ergo loquitur hic spiritus ad semetipso, i. sine pa-
tris & filii communione. Neque enim ad patre & filio diui-
sus ac separatus est spūs, sed quecūque audiet loquetur
audiet uidelicet p ueritatē subtrahit, et proprietatē scitē
Nō loquetur ad semetipso, quōd est ad semetipso. Pater quip-
pe solus de alio nō est, nā & filii de patre natus est, & spi-
ritus sanctus de patre procedit & filio. Ab ipso igitur au-
died spiritus sancti? a quo procedit. A quo est illi essentia,
ab illo utriusque scientia, ab illo & audientia, quod nihil ē
aliud quē scientia. Hęc ait discipulos intrēdēs reddere secu-
ros, quę spiritus sanctus nihil esset docturus quōd suę do-
ctrine repugnaret, nec aliam ueritatem nisi quam audif-
set, scilicet ab aeterno processione suę ad patre & filio.

Inde em̄ est spirit⁹ ueritatis, & inde (inquit) uos oēm
docebit ueritatem, quia nō loquetur ad semetipso. Spirit⁹
enim qui ad semetipso loquitur, non spiritus ueritatis, sed
spiritus est mendaciū, & omnes prophetas suos mēdaces
facit, ut prophetent de corde suo quōd dominus non est
loquutus, & confingant esse quōd non est uel malum esse
quod bonum, & confingant esse quod malum est.

Non

1. Cor. 1 r

N
Theo.
Christo
cōsona lo-
quit spūs

Ioan. 8.

1. Cor. 2.

Beda.

Spūs men-
daciū quis.

Non sic loquetur iste spiritus, sed quæcūq; audiet loquetur, id est, ea quæ sunt, quæ verè existit, & autoritate habent in scripturis, loquetur. Nihil confingens, nihil pervertens, & veros prophetas faciet vos ut non loquamini à vobismetipsis, sed loquamini quæcūq; audietis in lege & prophetis & psalmis de me nihil cōfingentes, nihil deprauantes, sed vero sensu veridicam scripturam exponentes. Ita non à semetipso loquetur, sed quæcūq; audit loquetur per os vestrum spiritus veritatis.

Theo.

O Et quæ ventura sunt (inquit) annuntiabit vobis, Maximè propria est deo cognitio futurorum. Nam quia nihil aliud ita est desiderabile humanæ naturæ, ut cognitio futurorum, etià ex hoc dono apostolos consolatur. Intantum enim (inquit) benefaciet vobis, vt & futurorū præscientiam, quæ maxima omnium daturus sit. Spiritus enim (vt ait Apostolus) loquetur mysteria. vnde &

1. Cor. 14

Sciētia futu-

rorū à spū sc̄to.

Apoc. 2.

1. Cor. 13

2. Thes. 2

2. Tim. 4

Beda.

Ioannes in Apocalypsi sua quæ multa de futuris cōtinet inquit, qui habet aures audiendi audiat quid spiritus dicat ecclesis. Huiusmodi multa in Paulo & in aliis apostolis reperiantur, de Vita æterna, de generali iudicio de Antichristo de malitia nouissimorum temporū, quæ oīa spiritus sancto annuntiant sanctis homines præcognouerunt, iuxta quod hic promittit dñs: Et quæ ventura sunt (inquit) annuntiabit vobis. Constat em̄ innumerabilem fidem per donū sancti spiritus prænouisse vetera.

Sed quia sunt nonnulli qui spūs gratia pleni infirmos curant, mortuos suscitāt, & demonibus imperāt, multis virtutibus cōfiscāt, ipsi angelicā in terris vitā gerūt, nec tñ quæ sibi sunt vetera, spūs eiusdē reuelatione cognoscūt. Potest hic dñi sermo etià sic accipi, quia spūs aduentus quæ vetera sunt nobis annūtiat, quā videtur nobis patrie celestis ad memoriam reducit, quum festa superne ciuitatis p̄ donū nobis suæ adspiratiōis innotescit. Vetera nobis nūtiat, quō nos à delectatione p̄sentium abstrahēs, promissi in cælis regni desiderii insinuat. Circa tertium, quod est, manifestanda per spiritum christi claritas, subditur:

Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.

P Ille alicquem clarificat qui eius claritatem manifestat. Christus autem priusquam veniret spiritus sanctus, non erat

erat apud homines in claritate diuinitatis, quia solū homo putabatur, sed veniens spiritus sanctus discipulorum spūs vt mentes illuminauit, ostendens eis claritatem Christi, in Xpm̄ clara equalis est deo patri, efficiens in eis vt clarificarent rīcat, christum ipsius præconia mundo nuntiantes.

Proinde spiritus Xpm̄ clarificabit, quia per eum tanta charitas in cordibus discipulorū accēsa ē, vt abiectio timore carnali, effectū resurrectionis eius cōstanter prædicarent, à quo tempore passionis pauidi fugerāt. Vñ scriptum est: Et repleti sunt omnes spiritu sancto, & loquebatur verbum dei cum fiducia. Spiritus clarificauit Christum, quum impleti gratia spirituales doctores sancti, & tanta in Christi nomine fecere miracula, qui orbem totū ad fidem xpi conuerterūt, tot, ac tanta pro christi nomine passionum certamina pertulerunt, donec ipsa etiam superbiorum colla pertrequitur suauit iugo xpi submitteret.

Quia de meo accipiet & annuntiabit vobis. Quia autem diuerant dominum dicentem: Magister vester vnus est christus, vt non dicerent, vnus magister tu es, quomodo dicis nobis, & alium fore magistrum spiritum, subdit, quia de meo accipiet, hoc est ex his quæ noui, & ex mea scientia. Nō tñ p̄pterea minor est filius spiritus sanctus (vt quidam hæretici putauerunt) quia filius accipiat à patre, spiritus sanctus à filio, quasi quibusdā gradibus naturarū. Vnde ipse quæstionem soluens quorū hoc dixit, explanat dicens: Omnia quæ habet pater mea sunt, p̄pterea dixi vobis, quia de meo accipiet & annuntiabit vobis. De his dixit, inquit Beda, quæ ad patris diuinitatem pertinent, in quibus illi est equalis, omnia quæ habet pater habedo.

Vel secundum Rupertum, de meo accipiet, id est de eo quod scriptum est de me, accipiet & annuntiabit vobis, vestro patenter intellectui insinuando. Verbi gratia, meum est illud dictum in Psalmo: Dñs dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Postula à me & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. De hoc meo testimonio accipiet vobisq; intromabit autoritatem testificandi de me, quod ego domini dei filius sim, nō adoptatus sed genitus, quia dixit ad me: ego hodie, id est in æternitate genui te, & quòd ille iussit mihi id quod nunc facio, videlicet postulare gentes, & scio quia semper me audit, Dabo, inquit, tibi gentes hæreditatem

De meo accipiet.

ditatem tuam & possessionem tuam terminos terre, Hoc profectio meum est, & quoties tale aliquid annuntiabit vel aperiet nobis de meo accipiet, quia quum ego verbum dei sum, omnes scripturæ dei meæ sunt, testimonia mea sunt. Et hoc faciens me utiq; ille clarificabit, perhibens testimonium de me, vt vos quoque in omni prætorio, in omnibus synagogis vel conciliis talem habentes vel aduocatum vel proloquo utorem, testimonium perhibeatis, q; filius dei sum, & quod ad omnes gentes, omnesq; terminos terræ mea hæreditas & possessio iure sint.

Dominica quin

TA POST PASCHA.

Men amen dico vobis, si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis. Ioan. xvi.

Præsens sancti euangelii lectio tria principaliter comprehendit. Primum est, salutaris & benigna discipulis facta promissio. Secundum est, de ampliori cognitione diuinorum gratiosa pollicitatio, ibi: Hæc in prouerbis. Tertium est, de veneranda christi sapientia vera discipulorum confessio, ibi: Dicunt ei discipuli.

Circa primum tria sunt consideranda: Primum est, petendum esse in christi nomine. Secundum est, de precibus nostris promissa exauditiōe, ibi: Dabit vobis. Tertium est, ad deprecandi studium christi exhortatio, ibi: vsque modo.

A Circa primum dicit: Amen amē dico vobis, quod utique est irrefragabilis confirmatio veritatis dicendorum. Dum enim christus qui veritas est per veritatem iurat, quod aliud quod se metipsum iurat. Dicit apostolus: Omnes homines per maiorem sui iurant. Christus vero quia maior est se quoad diuinitatem suam non habet iurat per semetipsum, quomodo

Gen. 22 & olim, sicut scriptum est: Per memetipsum iurauit dicens

minus

minus. Ait ergo, Amen amē dico vobis, si quod petieritis patrem in nomine meo. Sæpius replicando, suisq; inculcando discipulis, deus noster vt in nomine suo petendum esse nouerint si quid patrem petere velint, mediatores dei & hominum sese salubriter cupit agnosci, adeo necessarium, vt nemo ad patrem venire nisi per ipsum, nemo a patre quicquam possit impetrare, nisi per nomen suum.

Vnde salutaris nos, & catholica sanctæ ecclesiæ orandi regula est, vt in omni oratione quam ad patrem dirigit, subiungat: Per dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, quia videlicet præter hunc, nulla via, nullusq; est aliud ostium, ad quod respiciens efficaciter dicat. Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. Solum huius vnigeniti filii nomen, quod est Iesus necessarium vniuersæ orationis est vehiculum, quo in cælum directo cursu perlata, consistat ante patris conspectum, salutemq; de sinu eius, & gratiâ sugere valeat remissionis peccatorum. Verum hoc apostoli nec dum sciebant, idcirco iā abiturus magister vitæ, hoc illis sermone suo cōmendabat attentius.

Itaq; dum dicit: Amen amen dico vobis si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis, contra subaudiendum est, quia nihil pater dabit vobis, nisi orantes in nomine meo petieritis, id est secundum nomen meum, quod est Iesus, & saluator interpretatur. Cuius nominis rationem angelus beato Ioseph exprimens ipse enim, inquit, saluum faciet populum suum a peccatis eorum. Ergo in nomine Iesu petere, est illud petere, propter quod ipse qui hoc nomen sibi elegit, descendit de cælis, & incarnatus est, & homo factus est, crucifixus mortuus, & sepultus est, & resurrexit tertia die, & ascendit in cælum, & sedet ad dexteram patris. Et quia hæc omnia nisi vt per nomen eius remissionem peccatorum accipimus, ergo quum quid petimus, quod causa huic sine dubio cooperetur, sidenter tanquam in nomine Iesu petentes nos accepturos speremus.

Petendum vero nobis est in nomine Christi filii Dei & propter immensam quæ ad filium habet patris dilectionem, & quia dei filius obstaculo exauditiōis precum nostrarum (i. p. ctm) intercessione suæ mortis remouit, deniq; quia ipse pro nobis apud patrem interpellet, & quia pro ipso nobis gratia & vita paratur æterna, vnde in euangelio dicit:

Gratia

Non nisi in christi nomine petendum.

Mat. 11

Ideo petetis dicitur in nomine Christi.

10. 7. Gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Et iterum:
 10a. 3. Qui credit in filium habet vitam æternam. Et rursum:
 10. 6. Hæc est voluntas patris mei qui misit me, vt omnis qui
 videt filium & credit in eum, habeat vitam æternam. Et
 iterum: Qui manducat me, viuet propter me.

Circa secundum, quod est de precum nostrarum pro
 missa exauditione, subditur:

Dabit vobis.

- 1. Beda.** Mouere potest infimos auditores quomodo hoc dicitur
 B pulis suis saluator promittat, quum non solum nostri si-
 1. **Cor. 12** miles multa quæ patrem in Christi nomine videntur pe-
 terere non accipiant, verumetiam ipse apostolus tertio Do-
 minum rogauerit vt à se angelus sathanæ, à quo tribula-
 batur, abscederet, nec impetrare poterit. Sed intelligens
 dum est illos solummodo in nomine saluatoris petere, qui
 ea quæ ad perpetuum salutem pertinent petunt. Ideoque
 Apostolum in nomine saluatoris non petiisse vt tentatio-
 ne careret, quam ob custodiam humilitatis acceperat,
 quia si hac caruisset, saluus esse non posset, ipso affirmans
 te quum ait. Et ne magnitudo reuelationum extollat me,
 2. **Cor. 12** datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus sathanæ qui
 me colaphizat.

Quotiescunq; ergo petentes non exaudimur, ideo
 Cur non fit, quia vel contra auxilium nostræ salutis petimus, ac
 exaudi- ppter ea à misericorde patre beneficii gratia nobis quod
 mur oran- inepte petimus, negatur, quod eidem apostolo Paulo con-
 tes. tigit esse probatur, cui ter petenti responsum est: Sufficit tibi
 gratia mea. Nam virtus in infirmitate perficitur. Vel
 vtilia quidem & quæ ad veram salutem respiciunt peti-
 mus, sed ipsi malè viuendo auditum à nobis iusti iudicis
 auertimus, incidentes in illud Salomonis: Qui auerit au-
 rem suam ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis.
 Vel dum pro peccantibus quibusdam vt respiciant, ora-
 mus, & si salubriter petimus, atq; non indigni forsan nos
 sumus auditu, ipsorum tamen peuerfitas ne impetremus
 oblitiscit. Vnde ad Ieremiam à domino dicitur: Tu noli o-
 rare pro populo hoc, & non adsumas pro eis laudem &
 orationem, & non obistas mihi, quia non exaudiam te.

Prou. 28. Hoc modo nec Samuel exauditus fuit dum pro Saule do-
 minum precatur.

Iere. 17. Sed inter hæc est notandum quia petere contingit
 orantes
 1. **Reg. 16** Hoc modo nec Samuel exauditus fuit dum pro Saule do-
 minum precatur.

C Sed inter hæc est notandum quia petere contingit
 orantes

orantes vel bona infima, vel bona media, vel bona summa.

Infima bona si petantur, verbi gratia, prædia, possessi-
 ones, opes, temporalium rerum successus, longæuitas, fa-
 Bona infi- nitas, liberi, anipla familia, requies ab eis qui infesti sunt. ma sic pe-
 tas. Hæc, inquam, & his similia non pertinent acriter, sed sobriè, & tas.
 cum timore, & semper sub diuina voluntatis beneplacito
 sunt petenda. Nescimus enim an hæc conferri nobis ex-
 pediat, quòd tam malè, quàm bene his vti contingit. Vnde
 denotanter ait dñs: Si quid petieritis patrem, ista enim
 non sunt quid, quinimò spiritualium atq; æternorum col-
 latione honorù, nihil sunt, iuxta quod Ieremias ait: Aspe-
 1. **Iere. 4** xii terram, & ecce vacua erit, & nihil.

Proinde in huiusmodi petitione bonorum vitanda
 est superfluitas omnis & voluptas, iuxta quod petebat,
 qui ait: Mendicite rem & diuitias ne dederis mihi, tribue
 Prou. 30 tantum viciui necessaria, ne forte faciatis illiciti ad
 negandum, & dicam: Quis est dominus? aut egestate com-
 pulsus furer, & periurem nomen dei mei. Vnde Chryso-
 1. **Chry.** Illa pete à deo, quæ & te expediat accipere, & illum
 deceat præstare. Si enim terrena petis difficile impetras,
 aut neque impetrabis. Quomodo enim illa præstabit li-
 benter non habenti, quæ si habes admonet vt contènas?

Bona media quibus scilicet ad bona summa venitur,
 D Verbi gratia, remissio peccatorum, vitiorum mortificatio, si-
 Bona me- des, spes, charitas, prudentia, fortitudo, iustitia, temperan-
 dia, cæteræq; virtutes animi, ac spiritus sancti dona, instã-
 ter, humiliter, & absolute sine vllius adiectione conditio-
 nis sunt à deo petenda.

Bona summa, vide licet, clara dei visio, vita sempiterna
 Bona summa, na atque beata, angelorum societas, cæleste gaudium, p-
 Lu. 18 seueranter & sine præsumptione petenda sunt. Arrogan-
 ter & præsumptuose petebat, qui stans apud se orabat
 dicens: Deus gratias ago tibi quia non sum sicut cæteri ho-
 mines. Et post pauca: Velut etiam hic publicanus. Ieiuno
 bis in sabbato, decimas de omnium quæ possideo. Sicut
 Simile: enim stultus censeretur, qui medicinas manum auro pie-
 nam protenderet, ita & is qui suam prætendens iustitiam
 deum oras petit donari sibi regnum cælorum. Aliter nos
 docet qui ait: Quum feceritis quod præcepta sunt vobis, di-
 1. **Lu. 17** cite: Serui inutiles sumus, quod debuim⁹ facere, fecimus,
 Ait ergo: Si quid petieritis patrem, hinc etenim sup-

Mat. 6
Iac. 1.
Quaestio

Act. 7.
Ezc. 17

Solutio

Ro. 11.

2. Pet. 1

Iob. 5.

Oratiōis
triplex

Esa. 1

Esa. 59

plianctus dicitur: Pater noster qui es in caelis, sanctificet nomen tuum. Omne namque datum optimum & omne donum perfectum, de sursum est descendens a patre lumine. Sed dicit: Nulla ne petitio facienda est filio aut spiritui sancto, vel angelis ipsis aut sanctis? Et nonne ad filium loquens B. Stephanus dixit: Domine Iesu accipe spiritum meum. Et rursum Ezechiel nonne ad spiritum sanctum loquens, ait: Veni spiritus, & insuffla super interfectos istos, & reuiuifcent. & ad dei sanctos nonne sancta ecclesia precans do loquitur dicens: Omnes sancti & sanctę dei intercedite pro nobis?

Sed duobus modis contingit alicui preces porrigere, vel tanquam datori, vel tanquam intercessori. Si primo modo, sic soli deo omnis offerenda est petitio & oratio. Ipse enim proprie solus est dator. Quicumque enim alius dat, ab ipso habet quod dat. Deus autem solus, a nullo accepit quod dat. Vnde Apostolus: Quis, inquit, prior dedit ei, & retribuetur ei? Liberę autem dat, quia sine omni spe retributionis, qui honorum nostrorum non eget. Nec parua dat, sed omnium maxima. Vnde per B. Petrum dicitur: Maxima & preciosa nobis promissa donauit, vt per hæc efficiamini diuine confortes naturę. Et licet omne bonum nostrum æqualiter sit a patre & filio, & spiritu sancto, tamen quod hoc bonum est a filio & spiritu sancto, habet filius a patre, ipse autem sanctus a patre & filio, pater vero, quia est principium, non de principio, hoc habet a seipso.

Secundo modo fit alicui petitio vt intercessori (vt iã dictum est) vt per illum preces exaudiatur, & hoc modo rogamus sanctos eorum patrocinium implorantes, iuxta quod scriptum est: Voca si ipse qui tibi respondeat, & ad aliquem sanctorum conuertere.

Est autem triplex impedimentum quo minus nostrę preces exaudiantur. Primum, iniustitia, secundum, maipeditimentum, Tertium, impatientia.

Primum impedimentum, i. iniustitia est triplex. Prima est ex parte orantis, quando videlicet ipse orans ad eum minus est, vt exaudiri non mereatur. Vnde per Esaiam dominus loquitur, dicens: Quum extenderitis manus vestras, auertam oculos meos a vobis, & quum multiplicaueritis orationem non exaudia. Manus enim vestre sanguine plenę sunt. Et rursum: Ecce nõ est abbreviata manus domini

mini vt saluare nequeat, neque aggravata est auris eius vt non exaudiat, sed iniquitates vestre auertunt inter vos & deum, & peccata vestra absconderunt faciem eius a vobis ne exaudiat. Qui enim orat & peccare non cessat, deum non honorat, sed deludit sicut milites Pilati qui percutiebant caput christi, & dicebant: Aue rex.

Vbi est notanda quod orantes sunt in triplici varietate. Nam quidam sunt iusti, & horum oratio est vtilissima, vñ p. B. Iacobus dicit: Multum valet deprecatio iusti assidua, & subiecit exemplum de virtute orationis Hele dicens: Helias hoc erat similis nobis passibilis, & oratione orauit vt nõ plueret super terram, & nõ pluit annos tres, & menses sex. Et rursum orauit, & caelum dedit pluuiam, & terra dedit fructum suum.

Quidam sunt peccatores obstinati, quibus diuina voce dicitur: Vocati, & renuistis; extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret, despectistis omne consilium meum & increpationes meas neglexistis. Sequitur post pauca: Tunc inuocabunt me, & non exaudiam; Exaudiuntur tamen interdum ad votum, sed ad eorum perniciem, dicens: te domino: Dimissi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adiuuentionibus suis. Deus enim quaedam negat propitius, quæ concedit iratus.

Denique orantium quidam sunt peccatores compuncti & humiliati, qui licet peccent, non tamen peccandi retinent voluptatem, sed deum timentes, & opera bona ipsorum contemplatione facitantes humiliant ei animas suas. Hos deus interdum & si minus dignos certe pro sua bonitate exaudit. Quor enim docuisset orantes dicere: Dimitte nobis debita nostra, nisi misericors ipse nobis persuaderet, quod ab hac petitione non vult nos desistere. Rursum, si deus peccatores non exaudiret, frustra publicanus diceret: Deus propitius esto mihi peccatori.

Secunda iniustitia est ex parte orantis, quando videlicet licet ea petuntur a deo in oratione, quæ contraria sunt facti. Vnde per B. Iacobum dicitur: Petitis & non accipitis, quod malè peratis, sic illi petebant quibus fuit a domino responsum: Nescitis quid petatis. Talis oratio non accipitur, sed poenam meretur. Ea enim petunt quæ diuine repugnant voluntati, vnde Chrysostomus dei consilium diaboli nõ requirit, Colonus autem diaboli, & si Dei auxilium querit, non inuenit, vnde fur orat vt prospere

NN 2 retur

Iaco. 5

Prou. 1.

Quosdã
ad pnicie
exaudiri.

Nũ pccõ-
res exau-
diantur.
Lu. 18

F
Oratio ex
audiri idẽ
gna, quę
Mat. 20

retur, & fornicator sibi signum crucis facit vt non commo-
prehendatur, & tanto citius capitur, quia nescit deus pa-
trocinium dare criminibus.

Attamen dei iudicio iusto talis nonnunquam exau-
ditur, ad sui grauiorem damnationem, vel vt pro quibus-
dam quae forte gessit operibus bonis suam hic quam cus-
pit mercedem accipiat. In Numeris scriptum est, quemad-
modum filii israel manna fastidientes in solitudine flagra-
bant desiderio carnis, sedentes & flentes. Quis, inquit,
dabit nobis ad vescendum carnes. Recordamur piscium quos
comedebamus in Aegypto gratis. Exauditi sunt autem missa
tata vii coturnicum, vt castra eorum operiret. Sed quid?

Plal. Et quae adhuc est eorum erant in ore ipsorum, & ira dei ascen-
dit super eos. Vñ ibidem scriptum est: Adhuc carnes erant in de-
tibus eorum, nec defecerat huiusmodi cibis, & ecce furor
dñi coecitatus in populum, percussit eum plaga magna ni-
mis, Vocatusq; est locus ille Sepulchra concupiscentiae.

Simile. Non secus plerique reprobi, quasi aegroti veteres a deo
medico desperati quae male concupiscunt accipere permit-
tuntur. Itaque temporalia bona petentes (sicut ante di-
ctum est) sobrie & sub diuini beneplaciti conditione pe-
tamus. Nam quid vtile sit aegroti melius nouit medicus
quam aegrotus. Mira res: Exauditur diabolus sanctum
Iob ad certamen expetens, quem dominus erat damnatu-
rus, & non exauditur Paulus apostolus obsecrans domi-
num pro stimuli carnis suae amotione, quem erat salua-
turus. Quin etiam dñs ipse in mōte Oliueti patre orans con-
cessit beneplaciti conditione deprecationis sui interferens,
ait. Pater, si vis, transfer calicem hunc a me.

Mar. 14. G. Fit tamen aliquando vt salutaria prostrus, & precibus
solicitis & deuotis actionibus petamus, nec statim quae pe-
tinuis obtineamus, sed in futurum petitionis nostrae disse-
ratur effectus. Sicut quum genibus flexis quotidie rogas
suam patrem, dicentes: Adueniat regnum tuum, idem ta-
men regnum non mox oratione finita, sed tempore con-
groyo sumus accepturi. Quod pia puiffione nostri condi-
tionis consistat astitari, vt videlicet desideria nostrae deuotio-
nis dilatione crescant, & clemente quotidiano magis ma-
gisq; prouecta tandem perfectius capiant gaudia quae re-
quirunt. Quaedam enim petentibus non negantur, sed vt
congruo dentur tempore, differuntur.

Aug.

Tertio

Tertio contingit esse iniusticia ex parte eius pro quo Oras pro
oratur, sicut paulo ante citatum est, Ieremiam propheta indigno.
non modo non exauditum, sed etiam diuinitus prohibi-
tur orare pro indignis. Sic Samuel luxit Saul cum die r. Reg. 15.
bus & dominum pro ipso precabatur. Cui tandem ora-
culo diuino dictum est vsquequo tu lugeris super Saul,
quum ego proiecerim eum ne regnet super Israel. Attamen
qui pie pro indignis orat, orationis suae fructus non priua-
tur, quod propheta Dauid quum & ipse pro Saul non ex-
audiebat, oraret docente se spiritu intelligens ait: Ora-
tio mea in sinu meo conuertetur.

Secundum impedimentum exauditionis est malitia H
Et est triplex: Est enim malitia irremissibilitatis, quando Malitia
videlicet oras negat proximo de offensa venia. Vnde Sal triplex ob
uator in euag. terribiliter pronuntiat, dicens: Sic & pater fur orati
meus coelestis faciet. Vobis (id est in gehennae carceres per Mat. 18.
petuo cruciandos mittet) si non dimiseritis vnusquisque
fratri suo de cordibus vestris.

Est etiam malitia crudelitatis, quoniam videlicet orantes deum
sibi precantur misereri, qui interim sint ipsi erga paupe
res & miseros sine misericordia. Sed attendant quae talcm
miam quisque consequutus est a dño, qualem esse proxi-
mo impenderit. si magnam magnopere deus sibi misere-
bitur, si modicam, & sibi eadem mensura remeundi so-
re non dubitet attestare Apostolo: Qui parce seminat par-
ca & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedi-
ctionibus & metet: Hinc angelus ad Thobiam: Bona inquit
est oratio cui ieiunio & elemosina. Tob. 12.

Est denique & malitia infidelitatis, quae vel maxime p
cibus obstat ne exaudiantur. Quis enim orans deum &
dubitans, possit quicquam impetrare? Latronum alter
qui christum in cruce pendentem dubia mente rogabat
Luc. 23.
dicens: Si tu es christus saluum fac remitte sup me & nos in-
petrauit nihil. Alter qui in fide nihil haesitans precaba-
tur dicens: Memento mei domine dum veneris in regnum
tuum, audire meruit: Amen dico tibi, hodie mecum eris
Iac. 1.
in para diso, Vnde per B. Iacobum dicitur: Possulet autem
in fide nihil haesitans. Qui enim haesitat similis est fluctui
maris qui a vento mouetur & circumferretur. Non ergo est
met homo ille quod accipiat aliud a domino

Tertium impedimentum exauditionis est impatientia I

N N 3

quan

quando videlicet quispiam orat & non mox ad votum exauditur, Deum immitem, aut miserorum preces cõtemnentem putans, per impatientiam orandi studium derelinquit, non intelligens se postulatæ rei dilatione tentari, num perseverantia fidei exaudiri sit dignus, an ob defectum fiduciæ indignus. Postquam mulieris Chananitis preces Christus semel & iterum repulerat, vel certè respicere visus fuerat, illa patientiè atq; perseverantiæ suæ merito audire tandem meruit: O mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut visis.

Hinc nobis instantiam imo & importunitatem in oratione, Dominus in euangelio commendat exemplo illius qui media nocte amici pulsans fores, tres panes sibi mutuo dari rogabat, quos primum negatos, propter importunitatem suam & pulsanti instantiam, tandem accepit. Et subdit: Et ego dico vobis, petite, & accipietis: quærite & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis. Christus ipse patientiam inter precandū & perseverantiam suo nobis commendaturus exemplo, iter patrè oravit priusquàm appareret ei angelus de cælo confortans eum.

Circa secundum, quod est ad deprecandi studium Christi exhortatio, subditur:

Vsq; modo non petistis quicquam in nomine meo, Petite, & accipietis, ut gaudiū vestrū sit plenum. K Quia necdum apostoli nouerāt nihil ad salutē pertinens impetrari posse nisi per nomen vniuersi filij dei idcirco vsq; modo, inquit, nō petistis quicquam in nomine meo Deniq; nondum tā perfecte nouerant eum licet crederent vel confiterentur eū christū filiu Dei viui, necdum, inquā tam plene cognouerant eum, vt sciret ipsi, legationem eū sustulisse nostræ pacis, & mediator em datum esse ad impetrandam hoibus gratiam dei patris. Proinde nō petierant quicquā hætenus in nomine eius, siquidem nec ipse hoc illis ante horam suæ passionis, q̄ iā nūc instabat mādasse reperitur, quāq; multa sē orationis instātia sit loquut.

Non ergo petierant ea tēns in nomine Saluatoris, q̄ ad hunc visibili præsentia complecterentur, minus ad inuisibilia salutis dona mentis intuitum exererant, Non vt Apostolorum simplicitas corporali visu sui saluatoris ab æternæ salutis petitiōe sit retardata, sed obstaculo pro-

priæ cupiditatis ab intuitu dominicæ voluntatis impedita. Quid autem principaliter petendū, ac sine vlla dubietate eis qui fideliter in petendo persisterint sit parandum à patre dño subdendo manifestat, dicens:

Petite, & accipietis, vt gaudiū vestrum sit plenum, Hoc maxime petendum. Quorum verborū ordo vel sensus hic est: Petite, vt gaudiū vestrum sit plenum, & accipietis. In quo aut gaudiū plenum esse poterit, nisi vt veniamus & appareamus ante faciē dei? Omne nāq; mundi huius gaudiū deceptiuū, & omnis risus eius erroneus est, solū autē de visione dei, & visus faciē eius præsentis plenitudinem habet, & in veritate est, nec enim obscurari vel auferri potest. Igitur quum dicit, petite & accipietis, vt gaudiū vestrū sit plenum, illa tantūmodo petēda esse inuuit, quæ proficiant ad visionem dei, de quo solo, plenitudo gaudiij est.

Plenum ergo gaudiū, plenitudinē perpetuæ pacis L appellat, Nam vt taceamus de gaudio reproborum, quō Beda. sibi iustum merentur æternum, habent sancti etiā in presententi gaudiū de spe bonorum cœlestium, quum pro plenitudinē terrenis exerceant aduersis, habent & gaudiū do- R om. 12. cum amore fraternitatis, suadente Apostolo, discunt gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, sed nō est plenum gaudiū quod fleri variante miscetur. Plenum quippe gaudiū est, vbi nemine sentit, cum solis datu gaudere gaudentibus.

Ait itaq; Petite & accipietis, vt gaudiū vestrum sit plenum. Ac si patenter dicat, Non fluxa seculi gaudia, quæ & morore semp mixta & certo sit fini obnoxia, sed illo singulari gaudiū à patre petite, cuius plenitudo nullo cuiuslibet inquietudinis attractu minuit, cuius æternitas nullo vnquam termino dissoluitur. Si enim persisteritis in petendo, proculdubio quæ petitis percipietis. De huius plenitudinē gaudiij beatus Petrus fidelibus scribit, dicens: Credentes autem exultabitis lætitia inenarrabili & glorificata, reportantes finem fidē vestræ salutem amaram vestrā. Petite autem huiusmodi gaudiū est r. Pet. 1. non verbis tantummodo patriæ cælestis introitu flagitatum, sed & digna operatione pro eius perceptione certare, plenum Petere gaudiū quid.

Neg enim quippiam vtilitatis adferret homini benè orando superna querere, qui non desistit peruersè viuēdo infamis implicari.

HOMILIA ALTERA

HAec in prouerbis loquutus sum uobis,
Ioan. xvi.

In hac parte lectionis Euāgelicæ duo reserā
consideranda. Primū est, de ampliori cognitione diuino-
rum gratiosa pollicitatio. Alterum, de christi veneran-
da sapientia vera discipulorum confessio, Ibi: Dicunt
ei discipuli.

Circa primum tria notantur. Primum est, Pristina
Christi in prouerbis sermocinatio. Secundum est, Patris
erga discipulos dilectio, Ibi: Et non dico uobis. Tertium
est, notanda christi egressio pariter & regressio, Ibi: Exi-
ui à patre.

A Circa primum dicit: Hæc in prouerbis loquutus sum
uobis. Vbi quæritur, quænam sunt quæ in prouerbis lo-
quutus esse adserit? Nunquid ex quo surrexit à cena pro-
uerbia siue parabolas dixit, & non potius plano sermo-
ne præcepta dilectionis & hortamenta patientiæ dedisset
Siquidem & Apostoli solum hunc sermonem respiciens
tes, quem in illa nocte hucusq; produxit, ecce (inquiunt)
nunc palam loqueris, & prouerbum nullum dicitis. Quis
ergo dicit: Hæc in prouerbis loquutus sum uobis, & cæ-
tera, non ad uerba ipsa quæ tunc loquebatur referri uoluit,
alioquin magis propriè dixisset, hæc prouerbia lo-
quutus sum uobis, si tamen re uera prouerbia poterant
conuenienter dici, quæ hæcenus loquutus est eis.

Quid i p
uerbis lo
quutus
fuerat.

Sed hæc (inquit) quæ nunc instant, quæ nunc aguntur,
scilicet passionem meam, pro qua cor uestrum tristitia
nunc impleuit resurrectionem quoq; uel ascensionē,
qua uita gaudebitis, & gaudium uestrum nemo tollet à
uobis paraclæti quoq; effusionem, quem si abierō mittā
uobis. Hæc (inquam) in puerbis hæcenus loquutus sum
uobis, uariisq; præsignauit figuris, uerbi gratia ubi dixi,
mulier quum parit tristitiam habet, quia uenit hora ei⁹,
quum autem peperit pueri, iam non meminit pressuræ
propter gaudium, quia natus est homo in mundum,
hæc (inquā) uariis præsignauit figuris usq; in hanc horā
passionis, imò usq; dum tradente me spiritum, scindatur
uelum tēplī à summo usq; deorsum, ipsa sui sessione cō-
testans

testans ea quæ hæcenus latebant sub figuris, deinceps in
ueritate clarescere mysteria regni dei. Extunc enim iam
non in prouerbis loquar uobis. Vnde subdit.

Venit hora quū iam nō in prouerbis lo-
quar uobis, sed palam de patre meo an-
nuntiabo uobis.

Palam (inquit) de patre meo annuntiabo uobis, quasi dicitur:
Ita ut præsentibus rebus, quarum figuræ præcesserūt
uos non solum intelligere ea quæ præsentis ipse feci, uel lo-
quutus sum uobis, sed etiam quæ in figura contingebāt
patribus uestris, discutere & aperire possitis. Venit hora
inquit, illam nimirum horam significat, qua eis peracta
sua passione ac resurrectione, spiritus sancti gratiam erat
daturus. Tunc enim spiritualiter instructi, & spirituali
dilectione succensi, quo perfectius omnia quæ de agnitio-
ne diuinitatis mortalibus erant capienda, cœperant eo
ardentius sola quæ ad eius uisionē promerendam iuuau-
rent, petere ac desiderare curarent. Vnde su biungit:

Beda,
Clara uer-
ritatis,
notitia.

Illo die in nomine meo petetis.

Illo (inquam) die reuelatæ gratiæ, die salutis, & tempore
acceptabili, quando spiritus ueritatis docebit uos omnē
ueritatē, de meo accipiens & annūtians uobis, uos in no-
mine meo petetis, quia uidelicet cognoscentes me, & cre-
dentes quia ego in patre, & pater in me est, uerū deum
& hominem eque ut patrē adorabitis, & sic in nomine meo
petetis, quod usq; modo non fecistis. Prius enim sic pu-
rabant eius patrem esse deum, sicut & nosier est gratia. Theo.

Circa secundum, quod est, erga discipulos, patris dilectio subditur:

Et non dico uobis quia ego rogabo patrem de
uobis. Ipse enim pater amat uos, quia uos me
amastis, & credidistis quia à deo exiui.

Iterum dat eis fiduciam, q̄ supernum in suis tentationi-
bus habituri sint adiutorium. Quasi dicat: Sub nomine
meo petetis. & intantum uobis conferuabo amicum pa-
trem, ut posthac neq; me opus habeatis intercesstore, nam
ipsemet pater uos amat.

B
Theo.

Non igitur illo die ego rogabo patrem de uobis. Ne
forte

fortè hæretic⁹ aliquis nō intellexerit, quomodo supradictum sit, & ego rogabo patrē, & alium paraclētū dabit vobis, & inde cōtendat patrē minorē esse filium, eo q̄ rogare minoris sit, ecce & hoc ē dixerit hic infert. Et nō dicit vobis quia ego rogabo patrē de vobis, scilicet illo die, quo (vt iam dixi) in nomine meo petetis. Nā isto qui dicit die qui nūc ingruit, die tribulationis meæ quo capiūt animam meam & irruūt in me fortes, ego rogabo patrē, & alium paraclētū dabit vobis, rogabo (inquit) sacerdos, factus ipse sacrificiū secundū passibilem hominis naturam illo autem die & deinceps, quo iterū in gaudio cordis vestri videbitis me, iam nō rogabo patrē de vobis. Quare?

Vt pater
amat cre
dentes.

Ipsē enim pater amat vos, id est, isto rogatu meo sibi reconciliatos iam habet amicos vos, & de filiis iræ fecit filios gratiæ sue. Vt autē a christo nō resiliant, quasi ipso amplius opus non habeant, sed a patrē absq̄ mediatore diligantur, subicit, quia vos me amastis. Ac si dicat: Propterea amat vos pater, eo q̄ me dilexistis. Quādo igitur exiideritis à mea amicitia, tūc & à patris amicitia excideritis.

Porro secundū Bedam quod dictū est: Et non dico vobis quia ego rogabo patrē de vobis, sic exponit: Quia dominus noster Iesus deus & homo est, modo sum maius diuinitatis, modo humanitatis humilia loquendo de signat. Quod enim dicit non rogaturum se patrē pro discipulis propter cōsubstantialē patris diuinitatis suę potentiam dicit, in qua non patrē ipse rogare, sed & rogata cum patrē cōsuevit dare. Quod verō Petro ait: Ego pro te rogavi vt non deficiat fides tua, & quod de illo loannes ait: Aduocātū habemus apud patrē Iesum Christū iustum, propter dispensationem dictā est assumptę humanitatis, cuius quum triumphum patris ostendit oculis, vtiq̄ pro nostra infirmitate interuenit.

Ipsē enim pater amat vos quia vos me amastis, & credidistis quia à deo exiui. Non ita intelligendum est quasi amor & credulitas discipulorum præcesserit amorē quo illos pater amaret, meritumq̄ humanū prius sit muneribus gratiæ celestis, quum apertissimē dicat Apostolus: Quis prior dedit illi & retribuatur ei? sed ita potius, quia pater illos gratuito amore præuenierit, atq̄ ad amādum credendumq̄ filium amādō suscipuerit, & quia ipsi agniti tam filij dilectionem atq̄ fidem pio & sollicito corde ser-

uauerunt.

uauerunt, maioribus eos donis paternę dilectionis esse remuneratos.

Non autem arbitrandum quia pater sine filio & spiritu sancto amare vel amoris possit miera dare. Nec rursum æstimandum quia filius sine patrē & spiritu sancto valeat amari vel credi. Quod ergo ait. Ipsē em̄ pater amat vos intelligendū est, vnā cū filio & spū sancto quos amore dignos iudicat. Et quod adiunxit: Quia vos me amastis, eadem ratione sciendum est, quia quicumq̄ filium rectē amat, hūc cum patrē & amborū spiritu amet. quia quorum inseparabilis est natura diuinitatis, horum vna eademq̄ sunt dona virtutis. Circa tertium, quod est, Christi egressio pariter & regressio, consequenter subditur:

Exiui à patrē & ueni in mundam. Iterum erinquo mundum & uado ad patrē.

Quasi dicat: Exmaniui me formā serui accipiens, & ueni saluare mundum, custodiendo vias duras, ppter vobis Phil. 2. habebitorum patris, iterum relinquo mundum deponens vt xp̄s seruitū iugum, & uado ad patrē, ppter passionē mor ad patris recipiens gloriam & honorem. Propter hoc ipse pater vadit. illo die amat vos, quia credidistis hoc. Etenim ista credo Heb. 2. litas efficiens causa est vt mea profit vobis passio, vt reconcillemini deo, vt nō iā filios iræ, sed filios gratiæ reputet & amet vos, ita vt iam ex illo die nō oporteat me patrē rogare de vobis, quod modo semel facio. Semel enim morior & quod morior peccato nō meo, sed vestro, morior, deinceps viuam deo, quia sicut dixi. vado ad patrē, à quo propter hoc exiui, vt hoc modo redirem.

Exiit enim à patrē, quia de patrē est. In mundum ve Augu. nit, quia mūdō suum corpus ostēdit. Mūdū reliquit corporali dilectione, perrexit ad patrē hominis ascensione. Nec mundum deseruit presentię gubernatione, quia sic in mundum venit exiens à patrē vt nō desideret patrē. Itaq̄ venit in mūdū, quia mūdō (vt dictū est) visibilis apparuit in hūanitate, qui erat inuisibilis apud patrē in diuinitate. Exiit à patrē, quia nō in ea forma quæ qualis est patri, sed in assumpta creatura minor apparuit. Et venit in mūdū, quia in forma serui quā accepit etiā mundi huius amatoribus se videndum præbuit.

Iterum

Iterum reliquit mundū & rediit ad patrē, quia ab aspectu amatorū mundi quod viderant abfuit, & se amatoribus suis equalem patri esse credendum docuit. Hoc ne pe illud est, quod psalmista caelis enarrantibus audivit aure prophetica, videlicet: Exultavit vt gigas ad curiē dā viam suā, & statim subsecutus est: A summo caelo egressio eius. Itaq; mentis sunt Cherintus & similes fut hæretici dicēdo Christum ante Mariam non fuisse, quia exiit (inquit) à patre, & venit in mundum, contestante propheta, quia à summo caelo egressio eius.

Circa secundum principale dicitur:

Dicunt ei discipuli eius: Ecce nunc palam loqueris, & proverbiū nullum dicis.

A Hic ponitur de christi veneranda sapientia vera discipulorum confessio. Vbi primum præmittitur ad præcedentia domini verba discipulorum responsio. Ecce, inquit nunc palam loque, is, & proverbiū nullum dicis. Dixit enim eis ipse: Hæc in proverbiis loquutus sum vobis. Venit hora quum iam non in proverbiis loquar vobis, sed palam de patre meo, annuntiabo vobis. Non adverteant q; non verbo præsentis temporis dixit, hæc in proverbiis loquor vobis, sed præteriti, hæc in proverbiis loquutus sum vobis. Vnde iam dicunt: Ecce nunc palam loqueris, & proverbiū nullum dicis. Quod & si ex parte verum est, nunc enim, id est in hæc cœna, clarè loquutus eis fuerat, exhortās eos ad mutuam pacem & dilectionē prædicans eis futuras à mundo pressuras, tribulationes & persecutiones, vt dictum est, promittens nihilominus venturi spiritus sancti consolationem, attamen nō palam erant illis omnia quæ dixerat. Nam & paulo ante dixerunt: Quid est hoc quod dicit nobis modicum & non videbitis me & iterum modicum & videbitis me, & quia vado ad patrē? Nescimus quid loquitur, adeo calligabat in illa magna tristitiæ nebula, quia non solum oculi, sed & interni sensus eorū erant grauati, vt ipsam quoq; ignorantiam vel tarditatem suam nescirent, siquid verba domini melius se intelligere putarent quàm ea intelligerent, factum est, vt manifesta putarent ea quæ non capiebant.

Palā

Palam igitur cum loqui exiitabant cuius mysteria doctorum necdum valebant comprehendere, putates simpliciter & dilucidè prolata, quæ non intelligentibus pro verbia erant. Et quum ex christi sermone hæc obseruarent, videlicet se à patre diligi, christum à deo patre existere, & nunc rursus ad illum abire, & eo q; se à patre diligi animaduverterant, statim omnia se intelligere putabant. Vnde & dicunt ipsius sapientiam qua cuncta nouit, piè confitentes:

Nunc scimus quia scis omnia, & non est opus tibi ut quis te interroget. In hoc credimus quia à deo existi.

Apertè ostendunt quia loquens ad eos dominus de his maxime disputabat quæ illos delectabat audire, & quæ illi interrogare volebant. hæc (ipse præueniens eos) vltro præferbat. Vñ meritò illum scire omnia quasi deū, & quasi filium à deo venisse credunt & consentunt. Apertum namq; diuinitatis indicium est, cogitationum nosse secreta, Salomone affirmante qui deo supplicans ait: Tu enim solus nosti corda omnium filiorum hominum. Vnde etiā Ieremias ait: Tu autem domine sabaoth, qui iudicas iustitiam, probas renes & cor.

Nunc scimus, inquit quia scis omnia. Venerabilis sanctus (vt iam dictum est) & sapientiæ diuinæ condigna præfessio. Omnia namq; scire solius dei est, vel sapientiæ eius cuius non est numerus. Attingit autem à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter. Hæc enim sola sapientia scit omnia, & omnium scrutatur corda, & vniuersas mentium cogitationes intelligit. Quo autem experimento istud cognouerint, indicant continuo subiungentes: Et non est opus tibi, vt quis te interroget. Hoc planè idoneum tantæ rei testimonium est.

Quis de doctorū adeo strenuus, vt saltè obiectis semper sufficere possit interrogationibus, ne dicam tacitis aut flor quæ ditorū occurrere cogitationibus? At ille dominus & magister, quanta benevolentia docebat, tanta & potètia corda hominum in manu sua tenebat, ita vt non nesciret quid cuiq; deesset, quin etiam nulla eum cordis cogitatio lateat. Quod quum multis exemplis, vicino quoq; discipuli confirmati fuerant argumento, quia videlicet paulo ante dicente illo: Modicum & iam non videbitis me & cetera,

F
Beda.

Diuinitatis indicium

3. Reg. 2.

Iere. 17

Sap. 8

quum dicerent quid ex eis ad inuicem, nescimus quid loqui-
tur, cognouit ipse quia volebant eum interrogare, & non
fuit ei opus ut ipsi eum interrogarent, preuenit enim eos
dicens: De hoc queritis inter vos. Bene ergo scimus, in-
quit, quia scitis omnia, & non est opus tibi ut quis te interro-
get, videlicet, quomodo cuique homini docere cupienti opus
est aperiri tibi, in quo habet sensus auditoris. Turverunt
antiquam audias, nostri ea que vel cõstitant vel offendunt
nos, & gescere nos fecisti dicens, quonia pater nos amat,

Chr.Y.

G

Questio.

Vbi August. Quid sibi vult, quod et quem sciebant nosse
omnia, qui dicitere debuisse viderant, non est opus tibi ut que
quam interrogares, dicendum potius putauerunt, non est opus
tibi ut quis te interroget, quod uterque legimus factum,
& interrogasse, scilicet dominum, & fuisse interrogatum.

Solutio.

Sed hoc cito soluitur, quia hoc non est, sed illis potius
opus erat quos interrogabat, vel à quibus interrogabatur.
Neque enim aliquos ille interrogabat ut ab eis aliquid discer-
eret, sed potius ut eos doceret: & qui interrogabant eum
volentes ab eo aliquid discere, illis profecto id opus erat,
ut scirent ab eo aliqua, qui nouerat omnia. Ille autem non
opus habebat ut quod ab eo scire quisque vellet per ipsum
cognosceret interrogationem, quia priusquam interroga-
retur, interrogatorum nouerat voluntatem. Præuidere
autem cogitationes hominum magnum domino non erat,
sed magnum paruulis erat, qui subdunt:

In hoc credimus quia à deo existi.

Quod idem est ac si dicant: In hoc credimus quia tu es ip-
sa sapientia que dicit: Ego ex ore altissimi prodiiui. Per id
enim credunt quod à deo existi, quia ea que Dei sunt agis.
Nam quum dominus utrumque dixisset, à deo existi, & à pa-
tre ueni in hunc mundum, nihil admirationis in eo habue-
runt quod frequenter audierant. Vnde non addunt. Et à
patre uenisti in hunc mundum. Sciebant enim à deo missum
fuisse, existisse tamen à deo catenus nescierant. Inenarrabi-
lem uero illam filii natiuitatem per uirtutem dicitur istius in-
telligentes tunc primum ceperunt aduertere, quum illi
sine prouerbis profertur esse loquutum. Non enim per
consuetudinem humani partus deus ex deo nascitur, cuius
à deo existio potius quam partus est, iuxta quod hic con-
fessum discipuli dicentes: In hoc credimus quia à deo existi-
sti. Non secus & ille confessus est qui ait: Scimus quia à deo

Io. 3

ueni-

uenisti magister. Nemo enim potest hæc signa facere que
tu facis, nisi fuerit Deus cum eo. Huiusmodi est illud cæci
apud Ioannem: Nisi esset hic homo à deo, non poterat fa-
cere quicquam. Io. 5.

Cæterum quod hinc ad morum attinet informatio-
nem, aduertam quod nequaquam hæc transeuntur aut ne-
gligenter commemoranda sunt, sed solerter inuigilandum
est, ut non uerba tantum & opera nostra, sed ipsa quoque
cordium secreta diuinis aspectibus digna reddamus. Non
in templo nostri pectoris odorum flamma, non inuidie
rubigo residueat, non inde turpis uel contumeliosus sermo-
nis radix oriatur, non ibi meditatio facti nocentis inna-
scatur. Memores simus dominicæ comminationis qua di-
citur: Ego enim opera eorum & cogitationes eorum ueni-
tio ut congregem, & expulsis uitiorum rudibus, talem
cordis nostri parem mansionem, cuius ipse dominus di-
gnetur inesse mansor, qui eus inuitabilis inspector &
iudex est.

Beda.

Exhorta-
tionemore
talis.

Esa. 66

Dominica sex

TA POST PASCHA.

Uum uenerit paracletus, quem
ego mittam uobis à patre, spiritum
ueritatis, qui à patre proce-
dit. Io. xv.

In hac sancti euangelii lectione
duo precipue sunt consideranda. Vnum
est, Fidelis & obseruanda de Christo
testificatio. Alterum, Testibus ueritatis prænuntiata per-
sequutio, ibi: Hec loquutus sum uobis.

Circa primum duo notantur. Vnum est, Spiritus san-
cti missio pariter & processio. Alterum, tam Spiritus san-
cti quam apostolorum de christo testificatio, ibi: Ille testimonium.
Circa

A

Beda. Circa primum est aduertendū, q̄ sicut ex multis san-
cti euangelii locis patet, discipuli ante aduentum spiritus
sancti minus capaces erant ad intelligenda arcana diuine
sublimitatis, & minus fortes ad toleranda aduersa huma-
næ prauitatis. Sed adueniente spiritu sancto, cui augmen-
to diuinæ agnitionis, data est eis etiam constantia vincen-
dæ humanæ persecutionis. Vnde illis nunc dominica
policitatione dicitur: Quum uenerit paracletus quem
ego mittam uobis à patre & cætera quæ sequuntur.

Paracleti ratio. Vbi notandum in primis, q̄ paracletus Græcè, latine
consolator interpretatur. Nam (vt dicit Didymus) spiri-
tus sanctus consolator ab operatione nominatur, quæ eos
quos se dignos reperit, non solum ab omni perturbatione
reddit alienos, verum etiam incredibile quoddam gaudi-
um eis tribuit. Sempiterna siquidē lætitia in eorum corde
versatur quorum ipse est habitator. Quem ego mittam vo-
bis, inquit, à patre. Vbi tribus distinctionibus persona vel
maiestas spiritus sancti descripta est, videlicet, quia para-
cletus est, quia spiritus veritatis est, & quia à patre procedit.
Et interpositum est: Quem ego mittam uobis à patre. Vñ
spiritus veritatis dicitur patet, quia spiritus Christi est, qui
est veritas, & quia eos quos imbuit veracis & veritatis
amatores & sectatores, nec minus mendacii & vanitatis
facit contemptores. Vnde autem paracletus, i. consolator
fit dicitur, patet ex domini verbo quo ait: Si diligitis me,
mandata mea seruate, & ego rogabo patrem & alium
paracletum dabit uobis, vt maneat uobiscum in æternū,
spiritus veritatis quem mundus non potest accipere.

B Restat deinceps illud considerare quod nūc addit; Qui
à patre procedit itē & illud, q̄ ipse filius equalis patri, glo-
ria comendatis suæ maiestatis, sic interposuit, dicens: Quem
ego mittam uobis à patre. Vbi Didymus: iste, inquit, consolator
ipsus à filio mittit, nō quē vt minister, nec sicut angeli, p̄-
phetæ & apostoli, sed vt mitti decet à sapientia & virtute
spiritu dei, indiuisam habētē cum eadem sapientia & vir-
tute naturam. Quum ergo dicit: Qui à patre procedit, nō
est putandū q̄ iste processio sit extra dei patris essentiam,
sed originalis consubstantia spiritus sancti, cui à patre mitti, est
ex patre naturalem essentiam obtinere. Vnde Beda:
Dominus spiritū veritatis & à se mittendum esse testa-
tur, & eundem mox à patre procedere subiungit. Nō quia
idem

idem spiritus aliter à patre procedit, quā à filio mitti-
tur, sed ideo filius eum à se mitti, & à patre dicit proce-
dere, vt aliam patris, aliam esse suam personam designet, ac
in eadem distinctione personarum vnā etiam operatio-
nem ac voluntatem suam cum patris voluntate & opa-
tione denuntiet. Quum enim eiusdem spiritus gratia da-
tur hominibus, processio mittitur spiritus à patre, mitti-
tur & à filio, procedit à patre, procedit & à filio, quia
eius missio, ipsa processio est quæ ex patre procedit & filio.
Venit & sua spontē, quia sicut coræqualis est patri & filio,
ita eandem habet voluntatem cum patre & filio commu-
nem, spiritus enim vbi vult spirat. Et enumeratis apo-
stolus domus celestibus, ait: Hæc autem omnia operatur
vnus atque idem spiritus, diuidens singulis prout vult.
Notandum etiam q̄ de spiritu sancto filius dei loquēs, aliter
verbo presentis temporis dixit, quā à patre procedit, qui
de semetipso aduersus iudeos testificans verbo præteriti
temporis dixerit, ego enim à deo processi & veni.
Quum enim hæc diceret, iam vtiq̄ processerat ipse tanq̄
sponsus de thalamo suo, scilicet factus homo visibilis, qui
inuisibilis deus erat. Hæc autem paracletus spiritus sanctus
ad homines nondum processerat. Nondum enim (inquit)
erat spiritus datus, quia Iesus nondum fuerat glorificatus.
Hoc tunc agebatur vt procederet, præuente digno appa-
ratu magnæ poenitentia quam in se exceperat in vni-
uerso deo natura carnis nostræ, satisfaciens pro antiquo de-
licto præuarcationis Adæ, vt procederet inquam, vides-
licet adueniens in remissionem peccatorum, quo modo
nulli vnquam datus fuerat ante salutare passionis chris-
ti sacramentum. Porro ipsum processionis verbum dis-
tinguitur personæ eius exprimit, videlicet quia ipse deo
minus æqualis domino patri vel filio, qui & ipse (vt iam
dictum est) dominus processit & venit.

Proprietas autem vel differentia processionis in eo
est, quia filius quidem processit & venit, videlicet ad con-
dendam sanctę ecclesie domum, quam per ipsum condi-
dit qui vnuerfa creauit deus, spiritus autem sanctus tunc
processit, & vsq̄ in finem seculi procedere non desinit ad
dedicandam & illustrandam domum eandem, vt inha-
bitet in illa, & inambulet deus vnus, pater & filius, & ipse
qui

10.3
1. Cor. 12.

10.ā.7

C
Differen-
tia pro-
cessionis.O O
qui

qui illum dedicat & consecrat spiritus sanctus. Amplius autem quando per verbum suum deus pater omnia condidit, filius quidem semel processit, quia semel & simul omnia condidit, spiritus autem sanctus extunc vique in æternum in subiectam rationalem creaturam procedere non desinit, quia videlicet absque processione eius inopia creaturæ subsistere nequit, quemadmodum absque solis lumine luna non luget.

Rup.
Nota si-
militudi-
ne dispa-
ris illu-
minatiōis

Et quidem beata sanctorum angelorum societas, semper quasi plena luna est, & nec deficit nec minuitur, ex quo peccantibus apostatis angelis, ipsi peccare nolentes, positi sunt in aspectu solis æterni. Unde & relictus plena luce ornatore cælorum, id est, hoc eodem spiritus sancto semper in eos procedente, Verum illa quæ in hoc seculo peregrinatur electorum hominum ecclesia non semper in eodem statu permanet, sed nunc subleuata per contemplationem donis eiusdem spiritus plus fulget, nunc obscura prefluris vel seculi turbinibus, minus luget donec firmatur iste mundi circuitus, & ipsa quasi plena luna in cōspectu solis sui quæta resideat. Bene ergo quum de seipso præteriti temporis verbo dixerit filius, ego enim à deo processit & veni, de spiritus sancto præsentis temporis verbo ait, qui à patre procedit. Proinde filius ore catholice ecclesie non procedens sed genitus, spiritus autem sanctus non genitus, sed procedens rectè dicitur.

Græcorū
error.

Visum est autem quibusdam Græcorum hæreticis quod spiritus sanctus non à patre & filio, sed à patre pcedat solo, videlicet, quia quasi cum determinatione filius dixit, spiritum veritatis qui à patre procedit. Sed huic peruerso sensui præsens veritas ex aduerso resistit. Quum enim dicit, qui à patre procedit, simul idem filius, qui & hoc eodè in loco dicit, què ego mittam vobis. Et alibi: Ego (inquit) mittam promissum patris mei in vos, quid est aliud paradoxum mitti quod procederet spiritum veritatis? Ipsa vtiq; missio (sicut tam dictum est) processio est, nisi hoc tantum, quod in sua substantia semper inuisibiliter spiritus procedit, in aliena autem specie ad tempus missus est, scilicet, quum vel super dominum in specie columba, vel super apostolos eius apparuit in igne. Alias autem quum veraciter dicat idem filius non creditis, quia ego in patre & pater in me est, quomodo spiritus qui à patre procedit

Lu. 3.
Act. 2

cedit

cedit à filio quoque pariter non procedit?

Nunquid localis est filius vel pater vt quum de secreto paterni peccatoris fonte spiritus sanctus procedit non pcedat & de vnguento filio qui est in sinu patris, præsertim quum filius dicat, ego & pater vnus sumus.

Vehementer autem hæc quoque sententia repugnat hæreticis, quicunq; in spiritum sanctum blasphemare aut sunt, dicendo quod creatura sit. Quomodo enim si creatura est à patre procedit? Nonne omnis creatura ex nihilo creata est & earum nulla de substantia dei procedit? Quid enim de deo aliud quam deus procederet? Igitur diuinitæ naturæ simul & maiestatis testimonium est sanctus spiritus, quia sicut filius de seipso datus est, dicens: Ego enim à deo processit, sic & de illo testatur, qui à patre procedit.

Circa secundum, quod est, tam spiritus sancti quam Apostolorum de CHRIS TO testificatio, subditur in litera:

Ille testimonium perhibebit de me. Et vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis.

Quasi dicat: Perhibebit spiritus sanctus, perhibebitis & vos, quia enim ab initio mecum estis, potestis prædicare quod nostis. Hoc sicut dictum, ita & factum est, & sicut Veritas promissit, ita & perfecit.

Venit enim paradoxus, missus est spiritus veritatis, processit tunc visibiliter, qui semper inuisibiliter procedit. Visibiliter (inquam) tunc processit, non tamen in sua substantia qua est inuisibilis, sed in linguis apparuit ignis, & in corde eos accendi, & in ore disertos reddidit, & ita instructos testes Christi testis ipse inuictus spiritus sanctus, ad publicum produxit.

Itaq; adueniens spiritus testimonium perhibuit de domino, quia discipulorum corda aspirans, omnia quæ de illo scienda erant mortalibus, clara illis luce, reuelauit, quia videlicet æqualis & consubstantialis erat patri ante secula, quod consubstantialis nobis factus est in fine seculorum, quod de virgine natus sine peccato vixit in hoc

O O 2 mune.

D
Spūsscti
diuinitas
adstruit.

Spūssctus
vt de
xpo testi-
moniū p-
hibuit.

Beda.

mundo, quòd quando voluit & qua voluit morte transiit e mundo, quòd veraciter mortem resurgendo destruxit, veram in qua passus est & resurrexit carnem ad cœlos ascendendo leuauit, atque in paternæ gloriæ dextera constituit, quòd omnia prophetarum scripta illi testimonium perhibent, quòd confessio nominis eius vsq; ad fines erat propaganda terrarum, cæteraque fidei illius mysteria spiritus sancti testimonio sunt referata discipulis, neque illis tantummodo, sed & omnibus qui secundum verbum eorum credunt in dominum, qui quid rectè sapiunt eiusdem spiritus est munere concessum.

Spiritus sancti opatio in discipulis Ille ergo, inquit, testimonium perhibebit de me, & vos testimonium perhibebitis. Quia quæ spiritu intus docente perceperunt hæc abiectione timore pristino foris loquendo, & aliis ministrabant. Ipse namq; spiritus corda eorum & scientia veritatis illustrauit, & ad docenda quæ nosent culmine virtutis erexit. Vñ rectè apud Esaiam spiritus idem fortitudinis & scientiæ nuncupatur. Est enim spiritus scientiæ, quia per ipsum quæ rectè agere vel etiam cogitare debeamus agnoscimus, est etiam spiritus fortitudinis, quia per ipsum vt quæ bona nouimus viriliter operemur accipimus, ne aduersitate aliqua à bonis quæ cœpimus repellamur.

Apostoli vt de xpo testificat. Et vos testimonium perhibebitis quia ab initio mecum estis. Cum data spiritus gratia etiam hoc fiduciam discipulorum iuuit quod ab initio fuerant cum domino, ideoq; quæ apud illum viderunt & audierunt, absq; vlla ambiguitate prædicare valcbant. Vnde bene Petrus alio pro Iuda ordinare volens Apostolum, non neophitum, sed probatum ex tempore curabat eligere, dicens: Oportet ergo ex his viris qui nobiscum congregati sunt omni tempore quo intrauit & exiit inter nos dominus Iesus, testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis.

Act. 10. Hinc ipse Gentibus Christum euangelizans, confidens ter aiebat: Hunc deus suscitauit à mortuis tercia die; & dedit eum manifestum fieri non omni populo, sed testibus præordinatis à deo nobis qui manducauimus & bibimus cum eo postquam resurrexit à mortuis. Quid igitur post hæc Iudæi facerent, qui dixerant testimonio

testimonium tuum non est verum, quid (inquam) diceret captiui Gentium, quando huic filii dei tam glorioso testi spiritui sancto acquiescentes, super ipsum continuerunt Esa. 52. reges os suum?

Itaq; confirmandum est quibus & quantis testimoniis Fidei nostra de christo fuerit confirmata. Vbi primo Fidei non occurrit testimonium dei patris quòd christo iam in Iordane baptizato, & postmodum gloriosè transfigurato stantur, perhibuit, dicens: Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene complacui, ipsum audire. Luc. 3.

Rursum ipse christus filius dei qui in hoc natus est, & Mat. 17. ad hoc venit in mundum, vt testimonium perhibeat vt Iohan. 19. tati, dedit testimonium de seipso, qui vtq; veritas est, verbo quidem, dum ait: Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso, & testimonium meum verum est, quia factum de veni & quo vado. Iohan. 8.

Opere nihilominus de se dedit testimonium miraculis & signis quæ nemo alius fecit, nempe soli deo possibilibus, de quibus ait: Opera quæ ego facio in nomine patris mei Iohan. 16. hæc testimonium perhibent de me.

Item spiritus sanctus CHRISTO testimonium perhibuit non solum quibus ipsum est modis, sed vel in hoc manifestissime quòd super ipsum in Iordane baptizatum in specie columbæ apertis cœlis descendit & manavit super eum. De cuius etiam testimonio per beatum Iohannem dicitur: spiritus est qui testificatur, quoniam CHRISTVS est Iohan. 5. veritas.

Ecce triplex sumæ atq; diuinæ trinitatis de christo De xpo testimonium, de quo per eundem dicitur: Tres sunt qui testimonium dant in cœlo, pater, verbum, & spiritus sanctus, & hitres vnum sunt. Iohan. 5.

Item & angelica cellitudo eidem deo & domino nostro testimonium perhibuit, quum in ipsius secundum naturam assumptam natiuitate pastoribus apparuit multitudine militiæ celestis laudantium deum & dicens: Gloria in altissimis deo & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Luc. 2.

Perhibuerunt etiam testimonium ipsa cœli clarissima luminaria, quæ in morte ipsius obscurata sunt, quin & terra ipsa quæ ipso moriente contremuit. Luc. 23.

Mat. 2. Item venti & maria. Vnde dicunt qui cum ipso nauigabant. Quis est hic? quia venti & mare obediunt ei.

Joan. 5. n. Maxime verò testimonium ei perhibent lex & scripturæ prophetarum, iuxta quod ipse in euangelio loquitur, dicens: Scrutamini scripturas, quia illæ sūt quæ testi monium perhibent de me.

1. Pet. 1. Item omnes patriarchæ & prophætæ, dicente Petro scrutati sunt prophætæ spiritu sancto, prænuntiantes quæ in C H R I S T O sunt passiones & posteriores glorias.

Quadrupl. Deniq; testimonium perhibent CHRISTO & nostræ in christum fidei Apostoli, & qui post eos fuerunt homines sancti vniuersi, quibus in euangelio dicit: Vos estis testes horum.

Luc. 24. Testificati sunt autem, verbis, signis, vita & morte, eos loquitur, dicens: Et eritis mihi testes in Ierusalem, & omni Iudæa, & Samaria, & usq; ad vltimū terræ. Vnde Act. 1.

1. Pet. 3. De primo, id est, testimonio Verbo horum, ipse dominus ad alibi dicit: Parati semper ad satisfactionem omnipotentis vos rationem de ea que in vobis est spe. Qui & alibi dicit: Deus qui suscitauit Iesum à mortuis tertia die præcepit nobis prædicare populo & testificari, quia ipse est qui constitutus est à deo iudex viuorum & mortuorum.

Mar. vlt. De testimonio eorum per signa scriptum est, illi autē profecti prædicauerunt vbique, domino cooperante & sermone confirmante sequentibus signis. Et iterum alibi Heb. 2. Quum initium accepisset enarrari per Dominum, ab eis qui audierunt, in nos confirmata est, cõtestant deo signis & portentis: & variis virtutibus, & spiritus sancti distributionibus secundum suam voluntatem.

De testimonio sanctitatis vite ipsorum & irreprehensibilis conuersationis vel hoc vnum satis est, quia videlicet si peccatores aut homines criminofissimos nequa quæ eis fuisset a mundo creditum.

Apostolorum Verum quoniam ea fuerunt vitæ integritate, sancti monia, puritate, modestia, sobrietate, & continentia, quæ nullo

nullo vnquam tempore vsq; gentium alij nulli, vitæ ipsorum testimonium irreprehensibile & omni dignum fide iudicabatur.

Vnde & in Actibus apostolorum dicitur: virtute magna reddebat Apostoli testimonium resurrectionis Iesu Christi Domini nostri. Virtute magna, inquit, Magna enim erant & excellentissima vitæ & virtutis. Vnde & ibidem subditur: Et gratia magna erat in omnibus illis.

Deniq; testimonium hoc consummatum est mortibus Apostolorum & martyrum, quod maxime est argumentum veritatis nostræ fidei. Nunquã enim tam constanter hanc vitam expenderent, nisi esse alteram incomparabiliter meliorem perfectã diffinitione sentirent.

Quod si aliquis tot & tãtorũ testimonij adhuc credere dubitat, quod hæc præterita tunc consideret testimonij ecclesiæ præsentis temporis. Constat enim quod in christi crucifixum credimus. Quo modo autem tanta hominum multitudo inducta fuisset vt crederet, non quidem in magna defideret aliquem regem aut principem, sed in pauperem, inuisum & hunc abiectum & crucifixum, nisi quod à domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris?

Licet enim mortui sunt apostoli & martyres, testimonium tamen veritatis in nobis euidenter apparet, sicut scriptum est: vsq; hodie sunt testes eius ad plebem. Vnde meritò possumus dicere: Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.

Igitur omnibus his consideratis liquet catholice fidei Veritatem tantę authoritatis esse, vt aduersus hanc nihil possit obicere quicunq; philosophus, gentilis, Iudæus, hæreticus aut sarracenus.

Quod si aliqui aduersus hanc garriant vel eam impugnent, proficiunt nihil sicut in domo passioe fuit significatum, quando summi sacerdotes & omne concilium quærebant aduersus Iesum falsum testimonium vt eum morti traderent, nec inueniebant, Multi enim falsum testimonium dicebant aduersus eum, & conuenientia testimonia non erant.

Et vtiq̄ nulla philosophia, nullum testimonium, nulla ratio, sermo nullus est conueniens aduersus fidem catholicæ Ecclesiæ, imò aduersus Dominum, & aduersus Christum eius.

Circa secundum principale dicitur:

Hec loquutus sum vobis, ut non scandalizemini. Abique synagogis facient uos.

Hic ponitur testibus veritatis prænuntiata persecutio. Vbi duo notantur. Vnum est, quantis aduersitatibus fore fides impugnanda. Alterum, quod hæc omnia Christus sermone fuerit discipulis prænuntiata, ibi: Sed hæc loquutus sum vobis.

F Circa primum dicit: Hæc loquutus sum vobis, ut non scandalizemini. Curauit sanè pius Dñs futura discipulis prauorum bella prædicere, quo minus hæc eos venientia offenderet, quia solent nimirum leuius aduersa ferri quæ possunt antè prænosci. Nam quæ imparato ac non prævidenti animo mala ingeritur, grauius hinc sepe ab integritatis suæ statu deiiciunt. Vnde benè Sapiens admonet dicens: Fili, accedens ad seruitutē dei, sta in iustitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem.

Eccī. 2. Sed huic dicto contraire videtur quod paulo antè idem ipse dominus discipulis prædixerat, vbi ait: Omnes Mat. 26. vos scandalum patiemini in me in ista nocte. Petro autem speciatim: Amen dico tibi, non cārabit gallus hac nocte donec ter me neges.

Ioan. 17. Sed aliud fuit in illa nocte scandalizari, aliud est absolute vel sine vlla determinatione scandalizari. Scandalizati etenim sunt in illa nocte, quem propter noctis illius turbinationem, peruerso pastore, metu dispersi sunt oves, sed nō simpliciter & absolute scandalizati sunt, quia contentibus animis cum illo erant, à quo corporaliter dispersi fugiebant. Et nec Petrus ipse quem ore trepido negaret, corde in eum credere desinebat, quem cōfessus fuerat esse

rat esse Christum filium dei viui. Non ergo frustra eos Mat. 16. præmonuit atq; præmuniuit, dicendo: Hæc loquutus sum vobis ut non scandalizemini. Et adiecit:

Abique synagogis facient vos. Hoc factum esse christi discipulis in actibus apostolorum plenissime legitur. Act. 5. Flagellati namq; in synagogis, etiam de ciuitatibus exturbabantur, ideoq; conuersi ad gentes synagogas alias imò ecclesias nouas glorie dei constituerunt, ad quas lege & testamento dei translatis ipsi qui illos ab synagogis fecerant, absq; synagoga dei fierent, & in synagoga satanæ exclusi remanerent.

Et hæc quidem facere iam cæperant. Iam dudum enim conspirauerant Iudæi, ut si quis confiteretur cum esse Ioan. 9. Christum, extra synagogam fieret. Et re vera electi sunt fideles extra synagogam malignantium. Habent enim electi synagogas suas Iudæi, habent hæretici, habent Sarraceni & pagani, à quibus omnibus fidelium congregatio separatur. Separatur, inquam, sicut rosa à spinis, lux à tenebris, & à palea granum. Ait Psalmista: Non sedi cum iniquis, concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo, odiui ecclesiam malignantium.

Sed parum est quod ait: Abique synagogis facient vos. Addidit ergo:

Sed venit hora ut omnis qui interficit uos, arbitretur obsequium se prestare Deo.

Arbitrabantur deo obsequium se prestare Iudæi in eo quod ministros noui testamenti odiis insequerentur & Bcda. mortibus. Quia sicut illis testimonium perhibet apostolus Aemulationem dei habent, sed non secundum scientiam. Et de seipso loquitur: Et ego quidem existimaueram me aduersus nomen Iesu Nazaranū debere multa contra-ria agere, quod & feci Ierofolymis. Arbitrabantur ergo legis æmulatores obsequium se prestare Deo dum præconibus gratias neces inferrent, sed frustra legem quam famulum data est defendunt, qui gratiam quam ipse filius offert accipere renuunt, incausum se deo patri placere æstimant, qui dei filium contemnerent, imò etiam persequi ac blasphemare laborant.

Venit

Rupert^o Venit hora (inquit) vt interficiendo vos arbitrentur obsequium fe præstare deo. Quasi dicat: Hoc tanta auctoritate, tanta rationis adfimulatione facturi sunt, vt arbitrari videantur obsequium fe prestare deo. Nam reuera & si Saulus existimabat obsequium fe prestare deo alligando & interficiendo Christi discipulos, non tamè hoc itidem sentiendum est de illis de quibus paulò ante dicitur: **Ioan. 15. xii:** Nunc autem & viderunt & oderunt, & me & patrem meum, scilicet de pòsticibus & pharisæis, qui culeriti in exitu clauem scientiæ, & nec ipsi introibant, nec alios inculcufabiles trare sinebant, quòq; primo ipsum dominum interficiètes, deinde discipulos eius, non vero arbitrahantur, sed arbitrari videbantur obsequium fe prestare deo.

Arbitrabantur etiam (rem omnem suo iniquo iudicio metientes) inimici C H R I S T I & patris ipsius, interficiendo siue ipsum, siue suos, obsequium fe prestare deo, id est, iudicabant, quamuis contra conscientiam suam, sic placitum se deo, scilicet prætendendo quasi necessariam loci vel gentis causam, sicut prius fecerant aduersus ipsum dominum, dicentes: Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & venient Romani & tollent nostrum locum & gentem. Nempè in hoc arbitrio suo pertinaciter permanètes, item pro loco vel gente fe stare subdole arbitrati sunt, quando statuerunt contra Stephanum testes qui dicerent se audisse eum dicentem, quia Iesus Nazareus hic, destruet locum istum.

L Venit hora, inquit, breue tēp^o. Nò em̄ dicitur illis Iudæorū interficere Christi discipulos, quasi pro illo Dei tēplo? persequi & mulabantur quidè verè cultū, sed nò secundū sciētiam, quia non id est, dei charitatem, quā vtiq; verā, nō inflant & obstat diuturna esse scientiam. Si quidem subuersum est postmodum, non à christi discipulis, sed à gentibus Romanis, impleta propheta quæ de illa corrupta vinea prædixit: Extermina Psal. ut eā aper de sylua, & singularis ferus depastus est eā.

Hora hæc, planè persecutionis Iudaicæ breue tēpus exitit. Neq; enim de idolatriæ persecutoribus hoc dicendum fuit, quippe, qui non hora, sed longis multorum temporū persecutionib⁹ Apostolos & martyres Christi interficiendo, non deo, sed dūs suis obsequium fe prestare arbitrabantur, Et consolandis eis subdit:

Et hæc

Et hæc facient vobis, quia non nouerunt patrem neque me.

Quasi dicat: Sufficit vobis in consolationem propter me & patrem hæc pati. Itaq; non solum vos absq; synagoga in pte gis facient, sed etiam interficient, quia videlicet oderunt quatione me & patrem meū. Quia enim filius in patre & pater est in filio, & qui videt filium videt & patrem, profecto patet quia quicumq; filij credulitati obstinata mente resistunt, nec patrem noue probantur.

Vnde hic idem euangelista veritatem diuinæ vnitàe r. Ioan. 2. r. infinuans ait: Omnis qui negat filium, nec patrem habet. Qui confitetur filium, & patrem habet. Et iterum: r. Ioan. 5. Omnis enim qui diligit eum qui genuit, diligit eum qui natus est ex eo. Hęc (inquit) facient vobis, quia non nouerunt patrem neq; me, quinimò quia oderunt & me & patrem meum.

Proinde quā supra dixit: Nunc autē & viderunt & Ignoran oderunt & me & patrem meum, itēq; Nūc excusatio horū nem non habent de peccato suo, non vtiq; ignorantiam cōtumac excusat, sed odium cognoscere nolentium condemnat, dicendo: Quia non nouerunt patrem neque me.

Huiusmodi contumacis ignorantia peruersitate Apostolus Thessalonicensibus infinuans, quum præmississet, in flamma ignis dantis vindictam his qui non nouerunt deum, statim addidit: Et qui non obediunt Euāgelio domini nostri Iesu Christi, qui pœnas dabunt in iudicio à facie Domini, rectè igitur per hoc quod ait, quia non nouerunt, contemptus Dei significatur & odium, (subditur:

Circa secundum, videlicet, quor hæc quæ dicta sunt fuerunt discipulis à Christo prænnuntiata.

Sed hæc locutus sum vobis, ut cum uenerit hora corū reminiscamini, quia ego dixi vobis.

Ac si dicat: Hæc facient vobis, sed vos consolamini, quia ego dixi vobis, & reminiscimini illud quosq; nō oblitiscamini quod pollicitus sum, quia in omnibus presuris nec capillus de capite vestro peribit, & inimicis occidentibus corpora, in patientia vestra possidebitis animas vestras.

Vbi ma

Luc. 21.

DOMINICA VI. A PASCHA,

Ego dixi vbi magnopere pensandum est quod ait: Ego dixi vobis, ex his. Ego qui p vestra vita ac salute moriturus sum, qui p̄ditur, vos meo sanguine redempturus, qui in tribulatione vos semper adiuturus, qui eterna vobis p̄mia post tribulationem daturus sum. Magnum quippe certantibus letuamen, magnam cōsolationis gratiam p̄stat, quando ille certamina eadem futura p̄dixisse reminiscitur, qui & milites suos ne vinci possent adiuvare, & ne incaffum vincant immortalem post p̄lia solet rependere palmam. Qui enim hic horam persecutionis ventura fuisse p̄monuit, ipse paulo post in eadem persecutione Ioan. 16. suam fidelibus auxilium pollicetur, dicens: In mundo p̄ssuram habetis, sed confidite, ego vici mundum, ipse alibi legitime certantibus coronam vitam repromittit, dicens: Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum caelorum.

EXPLICIT PARS
HYEMALIS.

Dominica p̄. Querty. Cum ap̄ropinquasset Iesus Iero. 1.
 Dominica . 2. Exiit Sion in sole luna et. Stelo. 11.
 Dominica . 3. Cum audisset Joanes in vinculis. 23.
 Dominica . 4. Miserrunt Iudei ab Ierosolimis. 34.
 Dom. infra oct. Nativitatis. Erant p̄cussit et mat̄ mi. 44.
 Dom. p̄. post ep̄phanic. Cum factus esset Iesus anoz dñi. 54.
 Dom. 2. Nuptie facte sunt in Cana galilee. — 70.
 Dom. 3. Cum descendisset Iesus de monte. — 82.
 Dom. 4. Ascendens Iesus in navi caulam. — 95.
 Dom. 5. Simile e. r. c. hm. patri fam qui p̄t. — 108.
 Septuagesima. Cum turba plurima conuenit et. — 120.
 Septuagesima. Ad Iamp̄ sit Iesus duodecim. — 132.
 Om̄ p̄. Quo. Ducto e Iesus.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher due to the bleed-through effect.

Blank page with some faint, illegible markings and a large water stain at the top.

Homiliæ in om-

NES EPISTOLAS DOMINI-

cales iuxta Literam, per Fratrem Ioannem

Royardum ordinis Fra. Minorum,

iam pridem æditæ, & nunc denuò

per eundem recognitæ, ter-

sa, & emendatæ

PARS HYEMALIS.

PARISIIS,
Apud Ambrosium Girault, sub interfignio
Pellicani, in via ad D. Iacobum.

1 5 4 4